

Talousarvio 2026

Taloussuunnitelma
2027-2028

www.hameenlinna.fi

HÄMEENLINNA

Sisällysluettelo

Sisällys

Esipuhe	6
Hyvän tulevaisuuden tekeminen vaatii sekä vakautta että kykyä uudistua – molempia tarvitaan.....	6
Yleisperustelut	8
Kaupunkistrategia.....	8
Visio.....	9
Strategian arvot.....	9
Strategiset tavoitteet	9
Strategiset toimeenpano-ohjelmat.....	11
Turvallisuuden Hämeenlinna	11
Lapsiystävällinen Hämeenlinna.....	11
Hiilineutraali Hämeenlinna	11
Tapahtumien ja matkailun Hämeenlinna	11
Kulttuurin tiekartta.....	11
Keskustavisio.....	11
Elinkeinot ja osaaminen -ohjelma.....	12
Asumiskaupunkiohjelma	12
Strategian toteutumisen arviointi	12
Riskienhallinta ja keskeisimmät riskit.....	13
Hämeenlinnan kaupungin organisaatio	14
Toimintaympäristö	15
Väestö	15
Asuminen	16
Työllisyys.....	17
Yritykset.....	18
Rakentaminen	19
Ilmastopäästöt.....	20
Alueiden kehitys ja kaavoitus	22
Taloudelliset lähtökohdat	29
Kansantalouden kehitysnäkymät.....	29
Kuntatalous	31
Kaupungin talous.....	33
Talouden tasapainottaminen ja pitkän aikavälin talouskehitys	37

Hämeenlinnan väki - Hämeenlinnan kaupungin henkilöstö	41
Henkilöstömenot ja palkalliset henkilötyövuodet	41
Painopistealueet vuonna 2026	41
Kuntakonsernin toiminta ja talous	43
Konsernirakenteen kehittyminen.....	43
Strategisten tytäryhtiöiden valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	43
Talousarvion rakenne, sitovuus ja seuranta.....	48
Talousarvion rakenne.....	48
Talousarvion sitovuus ja täytäntöönpano-ohjeet.....	48
Taloudellisen ja toiminnallisen tuloksen seuranta.....	51
Tilivelvolliset	51
Hankintoja koskeva ohje.....	51
Investointien pienhankintaraja.....	52
Sisäisen vuokran määräytymisperiaatteet	52
Käyttötalousosa.....	54
Konserni- ja elinvoimapalvelut.....	54
Konsernipalvelut	56
Elinvoimapalvelut	69
Elinkeinorahaston taseyksikkö.....	84
Sivistys- ja hyvinvointilautakunta	85
Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialan yhteinen hallinto.....	89
Varhaiskasvatus	90
Opetus, nuorisotyö ja lastenkulttuuri	92
Kulttuuri, liikunta ja hyvinvointi.....	96
Kaupunkirakennelautakunta.....	101
Kaupunkirakennelautakunta ja hallinto	109
Maankäytön suunnittelu	109
Infra.....	111
Viranomaispalvelut	112
Tilapalvelu	114
Jätelautakunta.....	116
Tuloslaskelmaosa	118
Tuloslaskelma.....	118
Ulkoinen tuloslaskelma	119
Verotulot.....	120
Valtionosuudet.....	121

Korkotuotot ja -kulut.....	121
Muut rahoitustuotot ja -kulut.....	122
Muut tuloslaskelman erät	122
Investointiosa	123
Investointien periaatteet.....	123
Investointimäärärahat	124
Rahoituslaskelma	129
Lainanotto	130
Antolainauksen muutokset.....	131
Täydentävä taulukko, avustukset yhteisöille	131

Esipuhe

Hyvän tulevaisuuden tekeminen vaatii sekä vakautta että kykyä uudistua – molempia tarvitaan

Vuosi 2026 käynnistyy Hämeenlinnassa tilanteessa, jossa kaupungin strategia on päivitetty uuden valtuuston toimesta. Uusi strategia, Houkutteleva ja menestyvä kasvukaupunki 2030, ohjaa meitä vahvistamaan elinvoimaa, turvallisuutta ja yhteisöllisyyttä – rohkeasti ja positiivisesti yhdessä. Strategian toimeenpano on aloitettu ja sitä on edistettävä määrätietoisesti.

Kansainvälisesti ja kansallisesti epävarma taloustilanne, väestön ikääntyminen ja julkisen talouden kestävyysvaje heijastuvat myös Hämeenlinnaan. Kuntatalouden näkymät ovat Hämeenlinnassakin varsin hankalat, vaikka inflaation hidastuminen ja korkojen lasku tuovatkin jonkinasteista helpotusta ihmisten arkeen. Taloudellisen toimintaympäristön heikkeneminen, valtion sopeutustoimen valuminen kuntiin ja esimerkiksi tulevan valtionosuusuudistuksen riskit edellyttävät tarkkaa talouden hallintaa ja kykyä tehdä myös vaikeita päätöksiä.

Vuoden 2026 talousarvio on kirjanpidollisesti 7,6 miljoonaa euroa alijäämäinen, ja kaupungin velkamäärän arvioidaan kasvavan suunnitelmakaudella yli valtuuston uudessa kaupunkistrategiassa asettaman tavoitteen. Tämä edellyttää kaupungilta talouteen liittyviä sopeutustoimia viimeistään suunnitelmakauden loppupuolella. Muutos heikompaan on tapahtunut varsin nopeasti, käytännössä kansallisista olosuhteista johtuen.

Talousarvion investointitaso on korkea – yhteensä suurimmillaan jopa 135 miljoonaa euroa nelivuotiskaudella – ja se sisältää merkittäviä strategisia hankkeita, kuten Lyseon korttelin uudistuksen, Moreenin eritasoliittymän valmistumisen ja HAMK-keskustakampuksen rakentamisen valmistelun. Näiden hankkeiden vaikutukset ulottuvat pitkälle tulevaisuuteen. Jouddumme tekemään strategisia valintoja, joita tässä talousarvioehdotuksessa esitetään.

Kaupungin väkiluku voi kasvaa edelleen, mutta kasvun taustalla on yhä enemmän maahanmuutto, erityisesti kansainvälisten opiskelijoiden myötä. Kasvu jakautuu myös epätasaisesti kaupungin eri alueille. Samalla lasten ja nuorten määrän väheneminen heikentää suoraan kaupungin rahoitus pohjaa vuosittain keskimäärin noin miljoonalla eurolla. Tämä kehityskulku on käytännössä pysyvä, ja se edellyttää myös palveluverkon kriittistä tarkastelua sekä rakenteellisia uudistuksia.

Kaupunki edistää uusia asuinalueita talouden reunaehtojen puitteissa. Asuinalueista esimerkiksi Poltinahon ja Miemalan asuinalueiden suunnittelu etenee. Talousarviossa ja kaupungin toiminnassa varaudutaan keskustan kehittämiseen strategian mukaisesti. Tämä työ on jo aloitettu. Esimerkiksi ykköskorttelin kehittäminen on parhaimmillaankin vuosien kysymys, mutta riipeys kaikissa niissä vaiheissa joihin kaupunki voi vaikuttaa, on tarpeen.

Kansallisesti heikentynyt työllisyystilanne puolestaan haastaa myös TyöHämeen työllisyysaluetta, jonka tavoitteena on työllisyyden parantaminen ja korkeatasoiset työvoimapalvelut. TyöHämeen vaikuttavuuden seuranta kehitetään vuoden 2026 aikana. Puolustusteol-

lisuuteen kytkeytyvä ekosysteemityö, katalyyttirahaston käynnistyminen ja muut elinvoimapaalvelut puolestaan edistävät elinkeino- ja kasvupolitiikkaa. Turvallisuusteemaa vahvistetaan kaupungissa uuden ohjelman myötä. Hämeenlinna panostaa pitovoimaansa edelleen myös satsauksilla kulttuuriin, liikuntaan ja tapahtumiin. Kaupunki jatkaa hiilineutraaliustyötä ja kiinnittää huomiota luonnon monimuotoisuuteen valmistuvan LUMO-ohjelman myötä.

Kaupungin henkilöstö on jälleen osoittanut sitoutuneisuutta ja osaamista muuttuvassa toimintaympäristössä. Vuonna 2026 on tarkoitus tuoda henkilöstön saavutuksia esiin myös Hämeenlinnan väen gaalassa, joka juhlistaa henkilöstön työtä ja kaupungin syntymäpäivää.

Talousarvio ei sisällä veronkorotuksia, mutta kaupungin tulee olla valmis reagoimaan, mikäli toimintaympäristössä tapahtuu merkittäviä muutoksia. Veronkorotukset eivät Suomen nykyisessä taloustilanteessa voi valitettavasti olla täysin poissuljettu vaihtoehto, mutta virka- valmistelussa kynnys niiden esittämiselle pidetään useastakin syystä korkealla. Talouden tasapainottaminen edellyttää joka tapauksessa edelleen menokurin vahvistamista, rakenteellisia uudistuksia ja investointien priorisointia siten, että keskitymme kaupungin elinvoiman, väestönkehityksen ja hyvän tulevaisuuden kannalta tärkeimpiin.

Kiitän kaupungin henkilöstöä, luottamushenkilöitä ja lukuisia kaupungin sidosryhmiä yhteistyöstä. Yhdessä rakennamme Hämeenlinnasta entistä houkuttelevamman, elinvoimaisemman ja kestävämmän kaupungin – myös tuleville sukupolville. Hämeenlinna on ja tulee olemaan merkittävä, elinvoimainen ja kiinnostava kaupunki.

Olli-Poika Parviainen
Kaupunginjohtaja

Yleisperustelut

Kaupunkistrategia

Päivitimme Hämeenlinnan strategiaa tilanteessa, jossa talouden elpyminen on käynnissä mutta kasvu on vielä haurasta. Työllisyys paranee viiveellä ja kuntatalous on kiristyneiden rahoituskehysten paineessa. Kansainväliset jännitteet, turvallisuuspoliittinen epävarmuus ja ilmastonmuutos vaikuttavat myös paikallisesti.

Houkutteleva ja menestyvä kasvukaupunki 2030–strategia hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 06.10.2025. Strategisten tavoitteiden kokonaisuus muodostuu valtuuston asettamista viidestä strategisesta tavoitteesta. Näihin tavoitteisiin perustuen valtuustolle esitetään talousarviovuosittain sitovat tavoitteet. Konserniyhtiöille ja -yhteisöille tavoitteet sovitetaan sopimuksilla vuosittain.

Strategian toimeenpanon edellytyksiä ovat taloudellinen kestävyys, ekologinen kestävyys sekä sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys. Näillä kolmella kestävyiden teemalla pidämme talouden tasapainossa ja vahvistamme elinvoimaa niin, että turvaamme hyvinvointia ja palveluja myös tuleville sukupolville. Tähtäämme luonnon kantokyvyn puitteissa tapahtuvaan toimintaan ja kiertotalouden edistämiseen Hiilineutraali Hämeenlinna -ohjelman mukaisesti. Edistämme toiminnassamme tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta, osallisuutta ja hyvinvointia. Kestävyiden teemojen saavuttamista tuemme seuraavilla ohjelmilla: talouden tasapainotustyö, hiilineutraali Hämeenlinna ja hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden suunnitelma.

Strategian toteutumista edistämme yhteistyöllä eri toimijoiden kanssa sekä lautakuntakohdaisin toimenpitein että konserniyhtiöiden ja -yhteisöjen toimenpitein. Strategista onnistumista mittaamme tavoitteille asetetuilla mittareilla.

Onnistuminen kaupunkistrategiassa edellyttää vahvaa kumppanuutta ja yhteistä ymmärrystä yhdessä asetetuista tavoitteista, kaikkien osapuolten tavoitteellista työtä kaupungin

vision saavuttamiseksi niin vastuualueittain kuin horisontaalisestikin. Toimeenpano edellyttää myös tiivistä edunvalvontaa ja yhteistyötä valtion suuntaan sekä erilaisissa verkostoissa.

Visio

Houkutteleva ja menestyvä kasvukaupunki 2030

Hämeenlinna on Kanta-Hämeen elinvoiman keskus ja houkutteleva asuin- ja yritys ympäristö, joka vahvistaa kasvua, turvallisuutta ja yhteisöllisyyttä.

Kaupungin vetovoima perustuu ainutlaatuihin historiaan, kestäväseen talouteen, monimuotoiseen kulttuuriin, maaseudun ja kaupunkiympäristön yhdistelmään sekä turvalliseen ja lapsiystävälliseen arkeen.

Strategian arvot

Rohkeasti ja positiivisesti yhdessä

Kehitämme toimintaa innovatiivisesti ja ennakkoluulottomasti.

Toimintakulttuurimme tukee onnistumisia ja kannustaa yhteiseen tekemiseen.

Edistämme hyvää arkea ja kehitystä kaikille tasapuolisesti.

Kannustamme asukkaita, henkilöstöä ja sidosryhmiä osallisuuteen, yhteistoimintaan ja vastuuseen.

Rakennamme yhteistyötä Hämeessä, Suomessa ja kansainvälisesti.

Huomaamme hyvän ja viestimme avoimesti ja rohkeasti Hämeenlinnan vahvuuksista.

Olemme ylpeitä omasta elinympäristöstämme, sekä kaupungista että pitäjistä.

Strategiset tavoitteet

Turvallisuuden edelläkävijä

Tavoitteemme on nousta kokonaisturvallisuuden edelläkävijäksi hyödyntämällä kaupungin sijaintia, vahvaa puolustusteollisuutta sekä monipuolisen elinkeinorakenteemme luomia mahdollisuuksia. Houkuttelemme puolustus- ja turvallisuusalan investointeja ja työpaikkoja Hämeenlinnaan.

Edistämme asukkaiden yhteisöllisyyttä ja arjen turvallisuutta. Haemme ratkaisuja huoltovarmuuden ja kriisinkestävyysvahvistamiseksi kokoamalla toimijat yhteen ja rakentamalla yhteistyöverkostoja.

Joustava kumppani yrityksille

Hämeenlinna tukee aktiivisesti yrittäjyyttä ja yritysten kasvua sekä tarjoaa kokonaisvaltaista palvelua yritysten sijoittumiseen. Panostamme erityisesti uudistuvan tuotannon, älykkään bio- ja maatalouden sekä matkailuun ja tapahtumiin liittyvän liiketoiminnan toimintamahdollisuuksiin. Kaupunki tunnetaan haluttuna kumppanina ja kilpailukykyisenä kasvupaikkana.

Edistämme määrätietoisesti tutkimus-, kehitys- ja innovaatio-yhteistyötä oppilaitosten ja yritysten välillä sekä autamme yrityksiä rahoitusvaihtoehtojen kartoittamisessa. Lupaamme ratkaisuhakuisuutta ja kumppanuutta.

Hämeenlinnan tulevaisuus rakentuu kilpailukykyisestä sijainnista, kasvavista ja kansainvälistyvistä yrityksistä, vetovoimaisesta asumisesta ja kaupunkikulttuurista, kestävän kehityksen ratkaisusta sekä hyvästä työvoiman saatavuudesta.

Kiinnostava ja elävä kaupunkikeskusta

Keskusta on helposti saavutettava ja kiinnostava kaupunkimme sydän, jossa tapahtuu ympäri vuoden. Kasvavan kaupungin keskustassa asutaan, opiskellaan, työskennellään ja viihdytään.

Tavoitteemme on kasvattaa asukkaiden, matkailijoiden ja yritysten määrää sekä palvelujen tarjontaa keskusta-alueella. Keskustassa yhdistyvät kulttuurihistorialliset vahvuudet, virkistystä tarjoavat puistot ja rannat sekä modernit asumis- ja työskentelyratkaisut.

Alueen kehittäminen vahvistaa asemaamme kansainvälistyvänä, houkuttelevana ja turvallisen asumiskaupunkina.

Houkutteleva kotikaupunki lapsiperheille

Tarjoamme lapsille ja nuorille turvallisen ja kannustavan ympäristön kasvuun, oppimiseen ja osallisuuteen sekä edistämme lapsen oikeuksia. Tavoitteenamme on viihtyisät ja turvalliset asuinalueet lapsiperheille lähellä kouluja ja päiväkoteja. Sitoudumme lasten ja nuorten osamisen, hyvinvoinnin ja liikunnallisen elämäntavan sekä nuorten työllistymismahdollisuuksien edistämiseen.

Huolehdimme sujuvasta lasten ja nuorten kasvun ja oppimisen polusta varhaiskasvatuksesta esiopetuksen ja perusopetuksen kautta toiselle asteelle sekä korkeakouluopintoihin yhdessä muiden koulutuksen järjestäjien ja hyvinvointialueen kanssa.

Uudistuva kulttuurikaupunki

Hämeenlinna tunnetaan monipuolisesta ja ympärivuotisesta kulttuuri- ja tapahtumatarjonnasta. Kulttuuri ja monipuoliset tapahtumat elävöittävät sekä kantakaupunkia että pitäjiä ja palvelevat myös vapaa-ajan asukkaita. Monipuolista kulttuuritarjontaa tuottavat niin kulttuurin ja taiteen ammattilaiset kuin aktiiviset asukkaatkin.

Tavoitteemme on olla kansallisesti merkittävä tapahtumakaupunki, jonka tarjonnassa korostuu vahva kulttuuriperintö ja monipuoliset sisällöt. Hämeenlinnan kulttuurikohteet, urheilupaikat sekä ainutlaatuiset luontokohteet, muun muassa Aulanko, Ahvenisto ja Evon alue, ovat kansallisesti tunnettuja ja arvostettuja.

Strategiset toimeenpano-ohjelmat

Valtuuston päättämiä strategisia tavoitteita edistetään lautakunta-, toimiala- ja toimijarajoja ylittävillä toimeenpano-ohjelmilla.

Nykyiset strategiset toimeenpano-ohjelmat on kuvattu alla. Lautakuntien ja konsernipalveluiden toimenpiteet ohjelmien toteutuksessa on kuvattu kunkin toimijan luvuissa.

Turvallisuuden Hämeenlinna

Valmistellaan kevään 2026 aikana.

Lapsiystävällinen Hämeenlinna

Lapsiystävällinen Hämeenlinna -ohjelma muodostaa punaisen langan kaupunkistrategian ja lapsiin kohdistuvien ohjaavien asiakirjojen välille. Lapsiystävällisyys on kytketty onnellisuuden, jossa tapahtuvia muutoksia seurataan viiden hyvinvoinnin osa-alueen kautta. Seuranan tueksi on rakennettu vuosittain päivittyvä raportointityökalu. Ohjelma tukeutuu kansalliseen lapsistrategiaan ja Unicefin Lapsiystävällinen kunta -malliin.

Hiilineutraali Hämeenlinna

Hämeenlinnan tavoitteena on olla hiilineutraali vuonna 2035. CO₂-raportin mukaiset käytöperusteiset asukaskohtaiset päästöt vähenevät vähintään 80 % vuodesta 2010 vuoteen 2035 ja loput 20 % päästöistä on joko vähennetty tai kompensoitu.

Tapahtumien ja matkailun Hämeenlinna

Osallistavasti toteutettu tiekartta luo Houkuttelevalle Hämeenlinnalle askelmerkit matkailuelinkeinon vahvistamiseksi sekä kulttuuritarjonnan rikastamiseksi ja ohjaa kaupungin elinvoimapolitiikkaa. Tiekartta vahvistaa matkailun ja tapahtumien arvoa osana kaupunkistrategiaa.

Kulttuurin tiekartta

Kulttuurin tiekartta määrittelee Hämeenlinnan kaupungin kulttuuriin liittyviä strategisia tavoitteita sekä niihin liittyviä toimenpiteitä, visioita ja mahdollisia tulevaisuuksia. Se määrittelee myös kaupungin suhdetta kulttuurin tuottamiseen ja kuluttamiseen.

Keskustavisio

Keskustavisio on strateginen linjaus ja konkreettinen toimenpideohjelma, joka kokoaa yhteen keskustan kehittämisen hankkeita. Keskustavision 2040 otsikko on "Kiinnostava ja elävä kaupunkikeskusta". Keskustavisio koostuu kahdeksasta tavoitteesta ja niitä toteuttavista toimenpiteistä, jotka esitetään painopisteittäin: Kaupunkielämä, Kaupungin kasvu ja Kaupunkiliikenne. Keskustavision toimenpiteet kohdistuvat vuosiin 2025-2040.

Elinkeinot ja osaaminen -ohjelma

Elinkeinot ja osaaminen –ohjelmassa määritellään elinkeinotoiminnan keskeiset painopisteet sekä toimintamalli. Ohjelma lisää suunnitelmallisuutta resurssien kustannustehokkuuteen kohdentamiseen. Ohjelma on keskeinen elinkeinojen kehittämisen lähtökohta.

Asumiskaupunkiohjelma

Hyvä asuminen on jo vuosien ajan nähty kaupungin keskeisenä menestystekijänä. Hämeenlinna on lähtökohtaisesti varsin hyvä paikka asua ja elää. Asumiskaupunki-ohjelman tarkoitus on etsiä tapoja määrätietoisesti vahvistaa edelleen asumiseen liittyviä vetovoimatekijöitä sekä nostaa esiin keskeisimmät kehittämistarpeet.

Strategian toteutumisen arviointi

- Taloudellista kestävyyttä arvioidaan talousarvioprosessin mukaisesti.
- Ekologista, sosiaalista ja kulttuurista kestävyyttä arvioidaan laajemmin valtuustokauden alussa ja lopussa.
- Strategisten tavoitteiden arviointia tehdään puolivuosisiraportoinnissa ja tilinpäätöksessä kaupunginhallitukselle ja kaupunginvaltuustolle.
- Laajempi arviointi tehdään syksyllä 2027 ja keväällä 2029.

Riskienhallinta ja keskeisimmät riskit

Riskienhallinnalla tarkoitetaan menettelytapoja, joiden avulla tunnistetaan, arvioidaan ja hallitaan tavoitteiden saavuttamista uhkaavia tekijöitä. Riskienhallinnalla varmistetaan Hämeenlinnan kaupungin ja kaupunkikonsernin valmius perustehtävänsä toteuttamiseen ja asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen varautumalla toteutumista uhkaavien tekijöiden hallintaan.

Toimiva riskienhallinta on osa hyvää johtamista, toiminnan ohjausta ja palvelujen laadun varmistamista. Prosessina riskienhallinta kytkeytyy kiinteästi strategia-, talousarvio- ja tilinpäätösprosesseihin eli toiminnan suunnitteluun, seurantaan ja raportointiin.

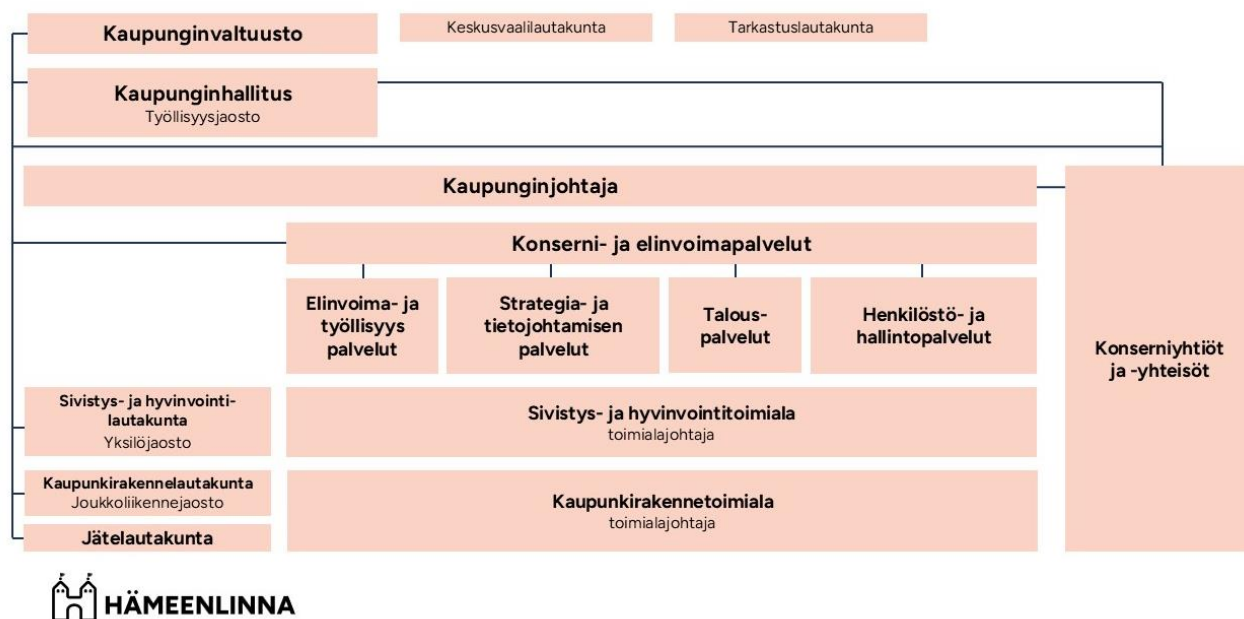
Hämeenlinnan kaupungin ja kaupunkikonsernin riskit luokitellaan strategisiin, operatiivisiin, taloudellisiin ja vahinkoriskeihin. Riskejä tunnistetaan ja arvioidaan osana kaupungin ja konserniyhteisöjen tavanomaista johtamista, suunnittelua, päätöksentekoa ja toimintaa.

Käytännössä riskienhallinnan tilannearviota päivitetään vähintään kaksi kertaa vuodessa, osana talousarvio- ja tilinpäätösprosesseja. Talousarviovaiheessa taloussuunnitteluprosessi kytketään osaksi riskienarviointia. Tavoitteiden asettamisen yhteydessä analysoidaan toimintaympäristön muutoksia, tunnistetaan kaupungin ja kaupunkikonsernin tavoitteita uhkaavia riskejä, arvioidaan niiden vaikutuksia ja toteutumisen todennäköisyyttä sekä laaditaan tarvittavat suunnitelmat ja toimenpiteet riskien hallitsemiseksi. Asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen vaikuttavien tekijöiden tunnistaminen ja arviointi ovat siten osa tavoitteiden asettamista. Keskeiset riskit ja niiden hallintakeinot on esitetty jäljempänä käyttötalousosan asianomaisessa kohdassa, sitovien tavoitteiden yhteydessä.

Tilinpäätös vaiheessa riskienhallinnan tilannearvio päivitetään sisäisen valvonnan selontekokyselyn yhteydessä, jonka toimialakohtaiset vastaukset käsitellään lautakunnissa ja konsernipalvelujen osalta kaupungin johtoryhmässä. Kaupunginhallitus antaa toimintakertomuksessa selonteon sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä, joka perustuu mainittuun tiedonkeruuseen.

Hämeenlinnan kaupungin organisaatio

Hämeenlinnan kaupungin organisaatio

Hämeenlinnan valtuuston hyväksymän vision on mahdollista toteutua toimimalla päätettyjen arvojen ja tavoitteiden mukaisesti. Toimintamalli tarkoittaa niin toimintaperiaatteita, organisaatiota kuin yhteisiä toimintatapoja.

Hämeenlinnaa johtaa 51-jäseninen kaupunginvaltuusto ja toimintaa ohjaavat 11-jäseniset lautakunnat. Kaupunginhallituksen (11 jäsentä) tehtävänä on erityisesti kaupungin kokonais-tavoitteiden johtaminen ja seuranta. Kaupunginhallitus vastaa kaupungin strategisesta kokonaisjohtamisesta, maankäytön strategisesta suunnittelusta, henkilöstöpolitiikasta, elinvoimapolitiikasta, hankintapolitiikasta ja omaisuudesta, kuten tiloista. Esittelijänä toimii kaupunginjohtaja ja muut esittelijät ratkaistaan hallintosäännön päivityksen yhteydessä. Kaupunginhallituksen alaisuudessa toimii usean kunnan yhteinen 15-jäseninen työllisyysjaosto, joka vastaa TyöHämeen työllisyysalueen palveluista.

Konserniyhtiöitä ja yhteisöjä ohjataan omistajapolitiittisilla linjauksilla. Konsernin toimintaa tehostetaan ja sen osien yhteistyötä lisätään 2016–2017 tehdyn selvityksen toimenpitein. On tärkeää, että konserniyhtiöt ja -yhteisöt johtavat oman toimintansa tavoitteita Hämeenlinnan kaupunkistrategiasta ja sen strategisista päämääristä sekä omistajapolitiittisista linjauksista.

Lautakunnat toteuttavat lakisääteisten tehtävien lisäksi niille annettuja tehtäviä ja palveluja valtuuston määrittelemien tavoitteiden mukaisesti sekä tekevät päätöksiä niille määritellyn toimivallan mukaisesti. Lautakunnat keskittyvät strategisesti tärkeisiin asioihin. Lautakuntien esittelijöinä toimivat kullekin toimialalle nimetyt toimialajohtajat.

Toimintaympäristö

Väestö

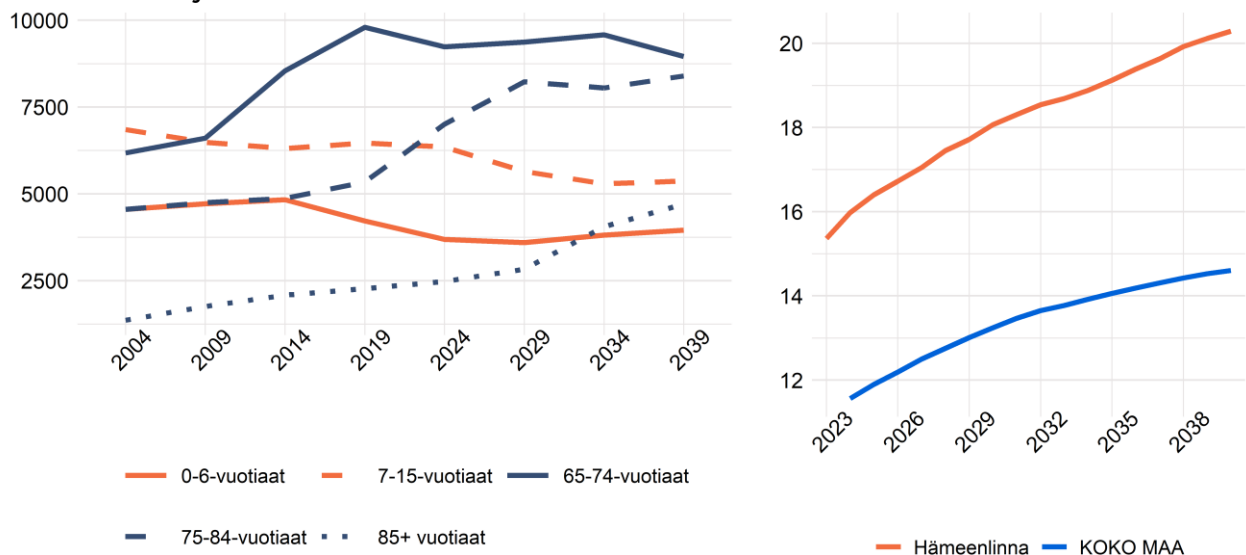
Hämeenlinnan väkiluku vuoden 2024 lopussa oli 68 433, mikä on 0,2 % enemmän kuin vuoden 2023 lopussa (68 319). Vuosina 2019–22 väestö hieman kasvoi ja vuonna 2023 väestö kasvoi peräti 276 asukkaalla. Vuonna 2024 väestönkasvu oli maltillisempi 114 asukasta. Tilastokeskuksen ennakkoväkilukutilaston mukaan vuoden 2025 aikana väkiluku on kasvanut 25 asukkaalla heinäkuun loppuun mennessä. (Lähde: Tilastokeskus) Hämeenlinnan tavoitteena on kasvaa keskimäärin 0,2 % vuosivauhtia vuoteen 2040 mennessä.

Vuosi	TP2024	EN 2025	EN 2026	EN 2027	EN 2028
Väkiluku	68 433	68 570	68 707	68 844	68 982

Hämeenlinnan väkiluku ja tavoitteet vuosille 2024–2028

Hämeenlinnassa 65 vuotta täyttäneiden osuus 27,4 % on vuoden 2024 tilaston (Tilastokeskus, MDI Public Oy) mukaan koko maan keskiarvoa (23,6 %) suurempi ja vastaavasti työikäisten (16–64-vuotiaat) ja alle 16-vuotiaiden määrä on Hämeenlinnassa pienempi. Väestöennusteen mukaan eläkeikäisten määrä kasvaa tulevana vuosina edelleen ja muiden väestöryhmien määrä laskee.

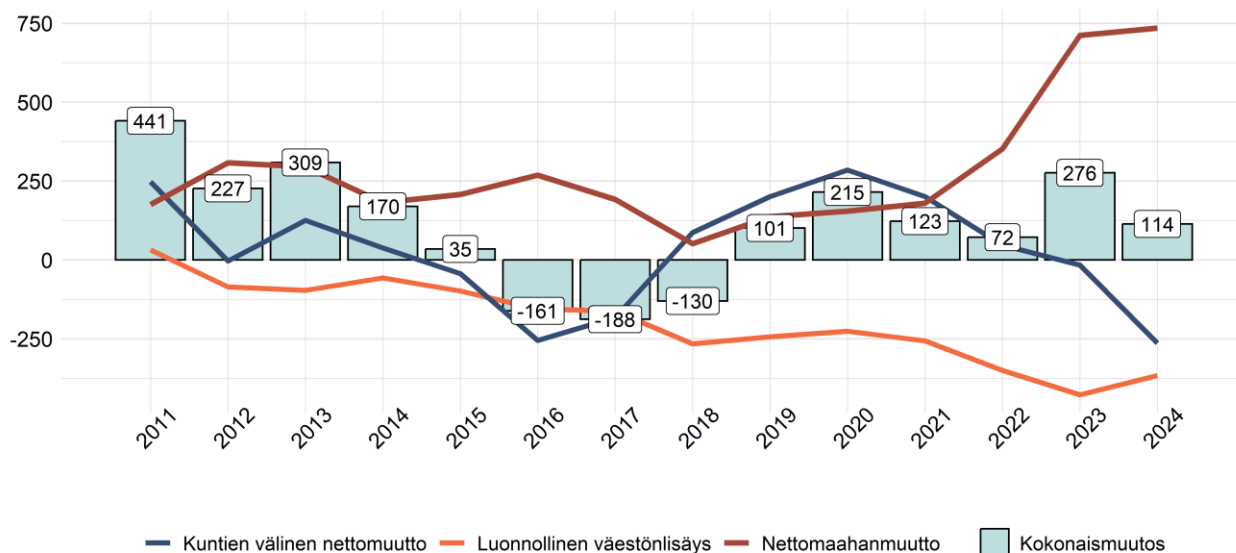
Hämeenlinnan väestöennusteen ja Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan jatkossa erityisen suuri on 75 vuotta täyttäneiden osuus. (Lähde: MDI Public Oy, 2024 ja Tilastokeskus, Väestörakenne ja Väestöennuste 2024)

Hämeenlinnan lasten ja nuorten ja ikäihmisten kehittyminen väestöennusteen mukaan (vasen kuva) ja 75 vuotta täyttäneiden osuus (oikea kuva) väestöstä Hämeenlinnassa ja koko maassa 2024–2040 (Lähde: MDI Public Oy 2024, Tilastokeskus 2021)

Vuonna 2018 kuntien välinen muuttoliike kääntyi muutama huonon vuoden jälkeen selvästi positiiviseksi ollen positiivinen myös vuosina 2019–2022. Vuonna 2024 kuntien välisessä muutossa kuitenkin tehtiin tappiota 264 asukasta. Seuraavassa kuvaajassa kuvataan Hämeenlinnan väestömuutoksia vuosina 2011–2024. Luonnollinen väestönlisäys (2024: -

366) on ollut negatiivinen vuodesta 2012 lähtien ja maahanmuuton vaikutus on vaihdellut ollen yli 700 vuosina 2023–24. Kokonaismuutos vuonna 2024 oli 114 asukasta kasvua. Net-tosiirtolaisuus on tuonut Hämeenlinnaan vuosina 2020–2024 yhteensä 2387 asukasta muuttovoittoa. (Lähde: Tilastokeskus, Muuttoliike)

Hämeenlinnan väestönmuutokset 2010–2024

Vuonna 2024 Hämeenlinnasta eniten muuttovoittoa tehneet kunnat olivat Tampere (-172), Helsinki (-95), Turku (-43) ja Vantaa (-40). Muuttovoittoa Hämeenlinna on vuonna 2024 saanut seuraavasti: Loppi (28), Hausjärvi (27), Forssa (27) ja Kouvola (15). Hämeenlinna häviää pitkällä aikavälillä muuttoliikkeessä suurille ja voittaa pienemmistä. Viiden vuoden aikana Hämeenlinnan pahimmat kilpailijat ovat olleet Tampere (-666), Turku (-123) ja vastaa-vasti Hämeenlinnan parhaita muuttovoittokuntia ovat Riihimäki (181), Hyvinkää (89) ja Val-keakoski (85). (Lähde: Tilastokeskus, Muuttoliike)

Asuminen

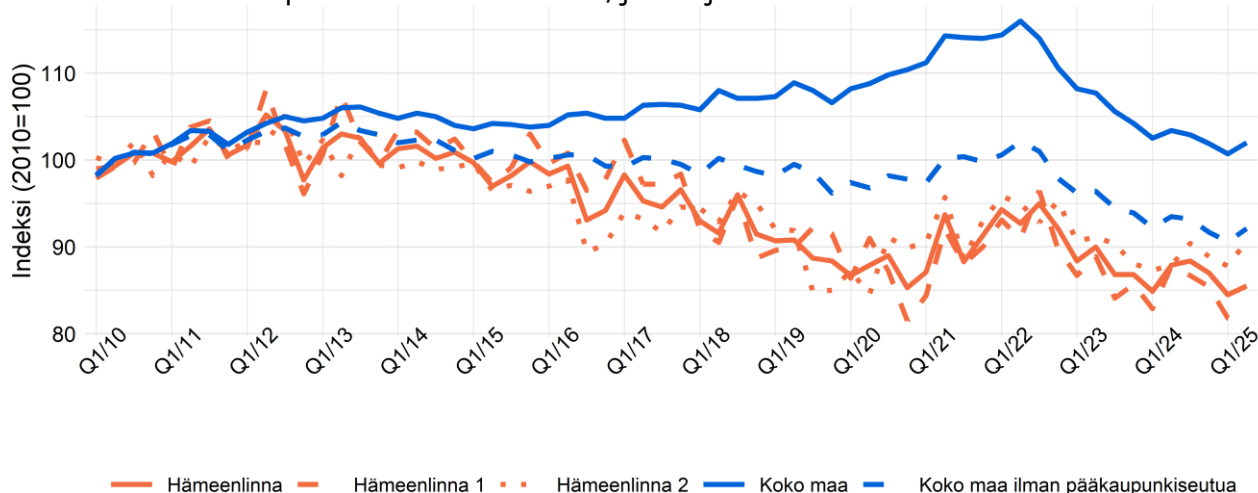
Hämeenlinnassa oli vuoden 2024 lopussa asuntokuntia yhteensä 36 095. Yksin asuvien ta-louksia oli 17 660, mikä on 48,9 % kaikista asuntokunnista. Kahden henkilön talouksia oli yhteensä 11 566, mikä on 32 % asuntokunnista. Kolmen tai useamman henkilön talouksia oli yhteensä 6 869 (19 %).

Talotyyppi	Kaikki asuntokunnat	1 henkilö	2 henkilöä	3+ henkilöä
Kerrostalot	16 533	11 272	3 978	1 283
Rivitalot	5 897	2 803	2 044	1 050
Omakoti- ja paritalot	13 075	3 218	5 388	4 469
Muut rakennukset	590	367	156	67
Yhteensä	36 095	17 660	11 566	6 869

Hämeenlinnan asuntokuntien jakauma talotyyppin ja kokoluokan mukaan 2024 (Lähde: Tilastokeskus)

Asuntokuntien määrässä on jatkuva trendi pienempien asuntokuntien suuntaan vuodesta 2009. Myös 2 hengen talouksien osuus laski vuonna 2024. (Lähde: Tilastokeskus, Asunnot ja asuinolot)

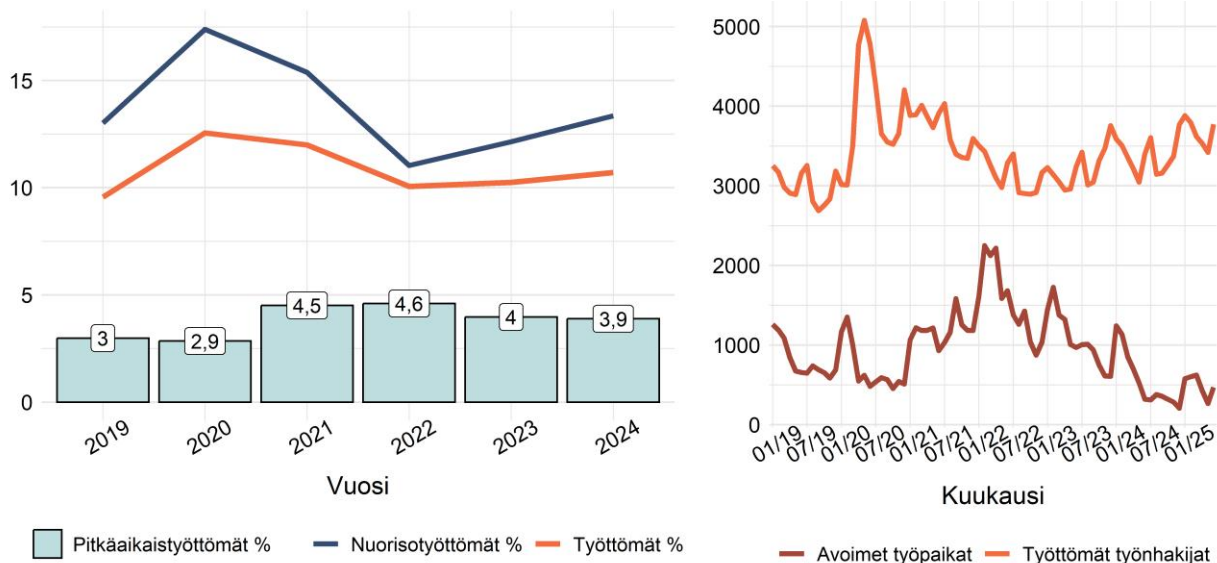
Asumisen hintataso on laskenut vuoteen 2010 verrattuna Hämeenlinnassa sekä keskeisillä alueilla että etäämpänä keskustasta sijaitsevilla alueilla ollen vuoden 2025 alkupuolella noin 82 prosenttiin vuoden 2010 tasosta. Koko maassa hintataso on samalla tasolla kuin 2010, mutta kun indeksistä poistetaan pääkaupunkiseutu, on hinnat laskeneet noin 10 %. Hintatassossa nähtiin selvä piikki vuosina 2021–22, jonka jälkeen hinnat ovat laskeneet.

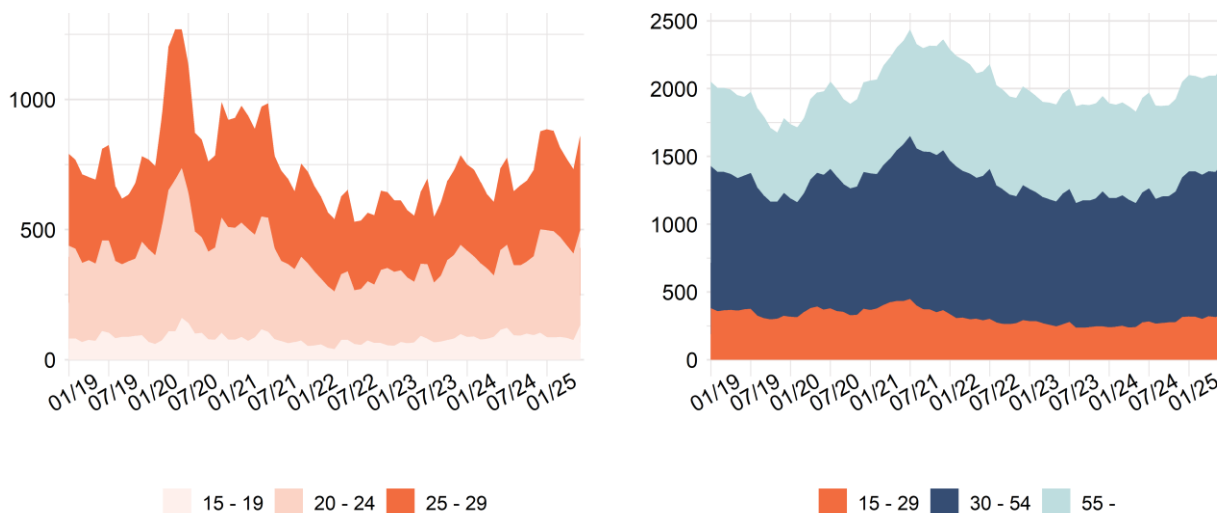
Koko Hämeenlinnan, Hämeenlinnan keskeisten alueiden (Hämeenlinna 1) ja Hämeenlinnan muiden alueiden (Hämeenlinna 2) sekä koko maan ja koko maan ilman pääkaupunkiseutua osakeasuntojen hintaindeksi vuodesta 2010 (Lähde: Tilastokeskus, Osakeasuntojen hinnat)

Työllisyys

Hämeenlinnan työllisyystilanne kehittyi hyvin vuosina 2018–19, mutta heikkeni koronapandemian myötä voimakkaasti 2020–21. Vuodesta 2022 lähtien kehitys oli jälleen hyvää vuoteen 2024 asti, jolloin suunta kääntyi. Yleinen työttömyysprosentti vuonna 2024 oli 10,7 (Hämeenlinnan seutukunta 9,7 %) nuorisotyöttömyyden ollessa aiempaa selvästi korkeampi eli 13,3 %, pitkäaikaistyöttömien osuus työvoimasta kuitenkin laski 3,9 prosenttiin. Avoimien työpaikkojen määrä on laskenut. Koronan aikana nuorten työttömyydessä oli selvä piikki, mutta erityisesti iäkkäämpiin työnhakijoihin kohdistuva rakennetyöttömyys (sisältää pitkäaikaistyöttömyyden) lähti voimakkaampaan kasvuun hieman jäljessä. (Lähde: TEM Työnvälitystilasto / Tilastokeskus)

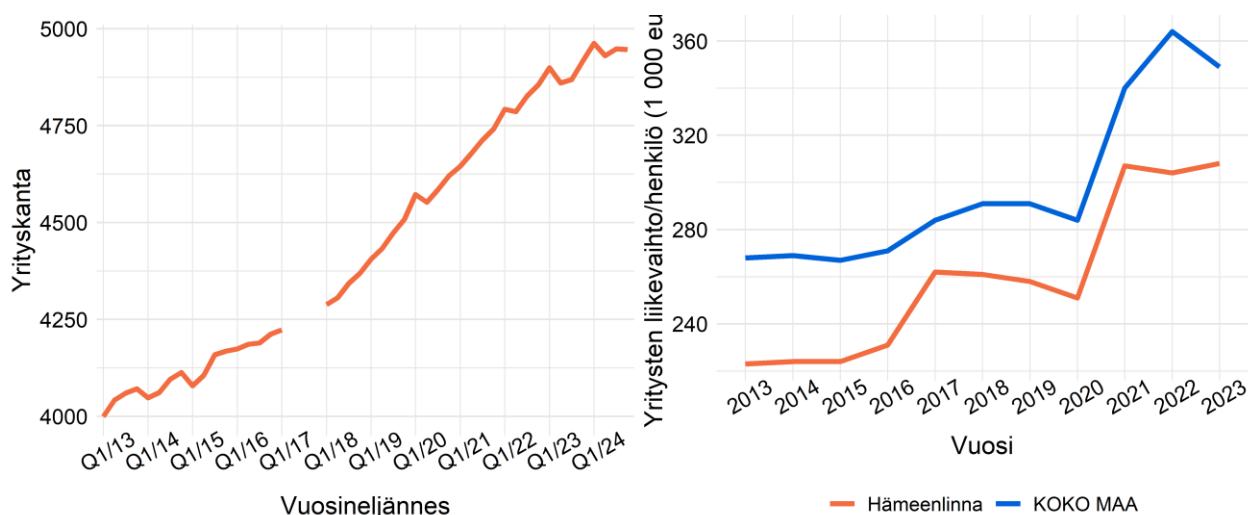
Hämeenlinnan työttömyysasteet 2020–2024 (vasen kuva) ja avointen työpaikkojen määrä suhteessa työttömien työnhakijoiden määrään 2019–7/2025 (oikea kuva)

Hämeenlinnan alle 30-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden määrän kehittyminen 2019–7/2025 (vasen kuva, lomautettujen määrä ei näy summassa silloin, kun lukema on alle 5) ja rakennetyöttömien määrä ikäluokittain 2019–7/2025 (oikea kuva)

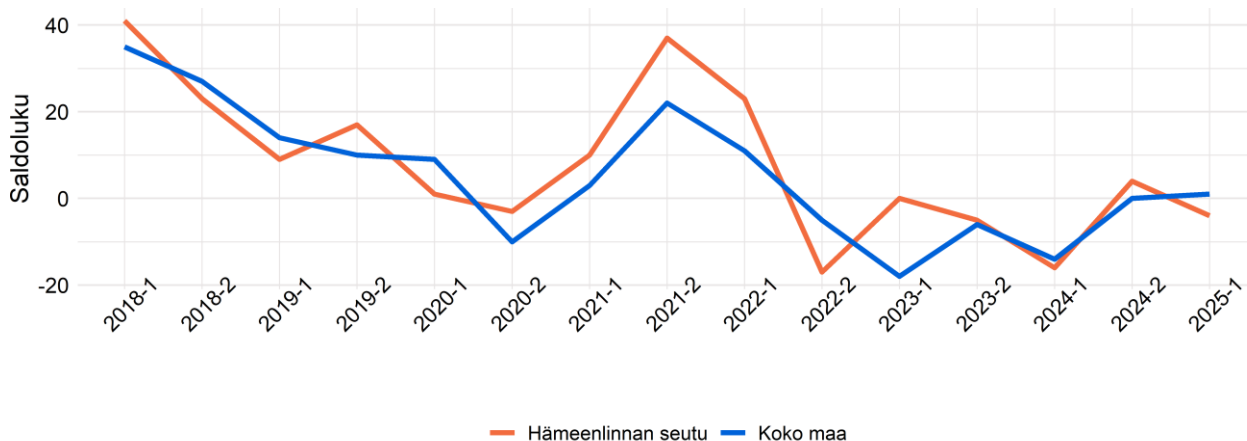
Yritykset

Hämeenlinnan yrityskanta vuonna 2024 oli 4 946 yritystä ja on kasvanut vuoden 2013 alusta (3 999) yhteensä 947 yrityksellä. Työntekijäkohtaisen liikevaihdon kasvu pysähtyi vuoteen 2017, mutta kääntyi jälleen kasvuun vuonna 2023 ollen työntekijää kohden vuonna 2023 308 000 euroa.

Hämeenlinnan yrityskanta 2013–2024 ja yritysten liikevaihto/henkilö (1 000 euroa) Hämeenlinnassa ja koko maassa 2013–2023

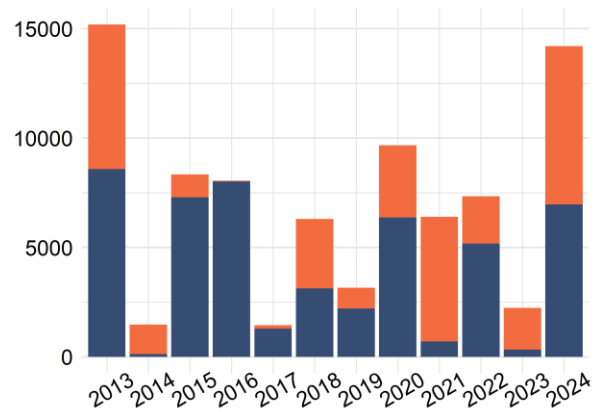
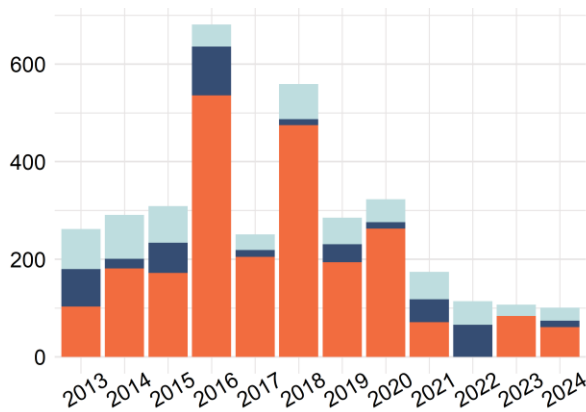
Yrittäjien luottamusta taloustilanteeseen mittaava PK-yritysbarometrin suhdannenäkymä lähimmän vuoden aikana vaihtelee Hämeenlinnan seudulla pääasiassa samassa tahdissa koko maan kanssa. Venäjän aloittaman Ukrainan sodan jälkeen suhdannenäkymä on pysynyt koko ajan korkeintaan nollan tuntumassa.

Hämeenlinnan seudun ja koko maan suhdannenäkymät lähimmän vuoden aikana (Lähde: PK-yritysbarometri)

Rakentaminen

Hämeenlinnan rakennusvalvonnan myöntämien rakennuslupien sisältämien asuntojen määrä on vuosina 2021–2024 ollut edeltäviä vuosia matalammalla tasolla (2023: 107, 2024: 101). Vuosina 2013–2020 myönnettiin lupa vähintään 200 asunnolle vuosittain. Liike- ja tavaratalojen ja kauppakeskusten sekä teollisuuden rakennuslupien yhteenlaskettu kerrosala sen sijaan on ollut hyvällä tasolla, mutta luvuissa on huomattavaa vuosittaista vaihtelua johtuen luvitettujen kohteiden vaihtelevasta koosta.

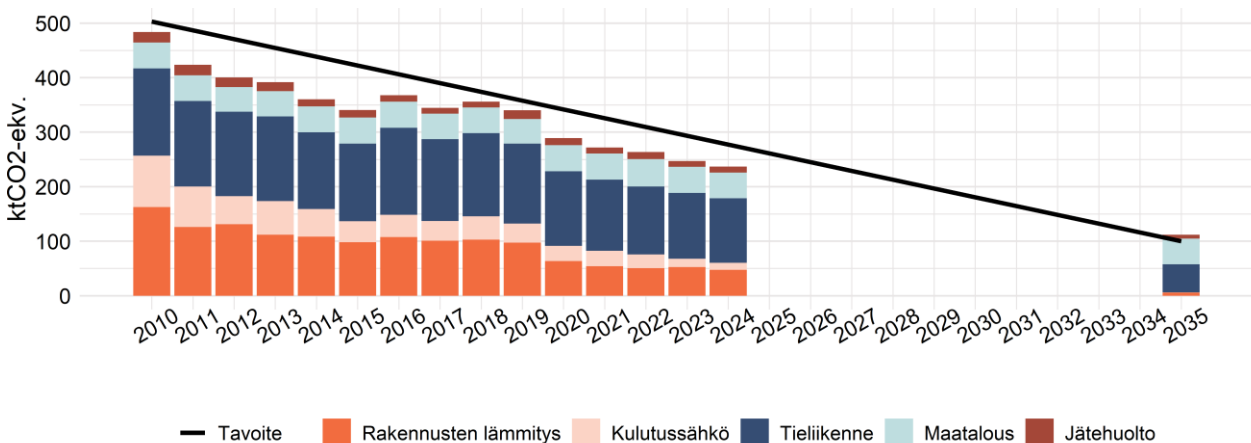
Kerrostalot Rivi-, luhti- ja paritalot Yhden asunnon talot

Liike- ja tavaratalot, kauppak. Teollisuus

Hämeenlinnan rakennuslupien asuntojen määrä (vasen kuva) ja teollisuus- ja liikerakennusten rakennuslupien yhteenlaskettu kerrosala neliömetreinä (Lähde: Hämeenlinnan kaupunki, Rakennusvalvonta) vuosina 2013–24

Ilmastopäästöt

Hämeenlinnan tavoitteena on olla hiilineutraali vuonna 2035, jolloin vähintään 80 prosenttia 2010 vuoden tason ilmastopäästöistä on vähennetty ja loput joko vähennetty tai kompensoitu, tai hiilinieluja kasvatettu vastaava määrä. Vuonna 2010 päästöt olivat yhteensä noin 500 kilotonnia CO₂-ekvivalentteja päästöjä, jolloin tavoite vuodelle 2035 on noin 100 kilotonnia. Vuosina 2020–24 Hämeenlinna on ollut hieman edellä tavoitetta. Arvio Hämeenlinnan ilmastopäästöistä vuonna 2035 eri politiikan tasoilla jo päätetyillä toimenpiteillä on noin 100 kilotonnia. Arviossa on huomioitu EU:n ja valtion tasolla tehdyt päätökset, joita kaupungin on myös toteutettava.

Tavoite Rakennusten lämmitys Kulutussähkö Tieliikenne Maatalous Jätehuolto

Hämeenlinnan ilmastopäästöt (kilotonnia hiilidioksiidiekvivalentteja päästöjä) 2010–2024, arvio vuoden 2035 päästöistä ilman kaupungin lisätoimenpiteitä ja Hiilidioksidi Hämeenlinna 2035 päästövähennystavoite tasaisena kehityksenä

Kaupungin ilmastobudjetin käyttötalous vuosina 2026–2028 (euroa)

Vastuutaho	Toimenpide	TA 2026	TS 2027	TS 2028
KAURA/ Infra	kävely- ja pyöräilyväylien sekä bussi-pysäkkien parannettu talvikunnossapito	100 000	101 800	103 600
KAURA/ Infra	Kiertotalousalueen hallinnointi	110 000	111 800	113 600
KAURA/ Hallinto	FISU-verkoston jäsenmaksu	9 000	9 000	9 000
KAURA/ Hallinto	Hiilineutraali Hämeenlinna ohjelman uusi-minen	40 000		
KAURA / Tilapalvelut	JETS	10 000	10 000	10 000
KAURA/ Maankäytön suunnittelu	Kaupunkiliikenteen siirtyminen päästötömäksi	Sisältyy ko-konaishan-kinnan vaati-muksiin		
KAURA/ Viranomaispal-velut	Bioindikaattoritutkimukseen osallistumi-nen (Green city accord)	7 645		
Koko HML	Työmatkatuki E-passi	21 000	21 000	21 000
TyöHäme	Henkilökunnan etätyömahdollisuus	41 000	41 000	41 000
SIHY	Koulukuljetusten palveluntarjoajilla bio-dieselin käyttövelvoite			

Kaupungin ilmastobudjetin investointiosa vuosina 2026–2028 (euroa)

Vastuutaho	Toimenpide	TA 2026	TS 2027	TS 2028
KAURA/ infra	Vanajantien pyöräilyn pääreitti	400 000		
KAURA/ infra	Valaisinten uusiminen LED-tekniikkaan	600 000		
KAURA / Tilapalvelut	RTS-luokitukset talonrakennushankkeissa	50 000	50 000	50 000
KAURA / Tilapalvelut	Aurinkoenergianhanke litalan koulu	90 000		
KAURA / Tilapalvelut	Aurinkoenergianhanke Kutalan päiväkotia (ylätalo)	25 000		
KAURA / Tilapalvelut	Aurinkoenergianhanke kohdentamaton	60 000	100 000	100 000

Muut toimenpiteet vuosille 2026–2028 (merkitään toteutus vuosille X)

Vastuutaho	Toimenpide	TA 2026	TS 2027	TS 2028
TyöHäme	Asiakkaiden lähipalvelut lähikunnissa. Sähköinen arkistointi, suomi.fi sekä lisäksi työpajatoiminta, joka edistää kiertotaloutta	X	X	X
SIHY	Koulukuljetusten sähköistämisen mahdollisuuksien selvitys	X		
SIHY	Lautasmallin käyttöönotto ateriapalvelusopimuksessa	X	X	X

Alueiden kehitys ja kaavoitus

Kanta-Hämeenlinna

Yleistä

Kaupungin asuntotuotannosta valtaosa on asuinkerrostaloja, jotka sijoittuvat olemassa olevan kaupunkirakenteen sisään. Myös pientalotonttien houkuttavuus koskee erityisesti tiivistyviä alueita ja kysyntää on erityisesti kaupungin länsipuolella. Viime vuosina asumisen painopiste on ollut keskustan itäosassa, Keinusaassa ja Asemanrannassa. Tulevina vuosina uudisrakentamisen painopiste siirtyy keskustan ruutukaava-alueen tuntumaan. Suurin ja laajin rakentamisen kohde tulee olemaan Hämeensaari, johon on valmistunut kaksi asemakaavan muutosta, jotka mahdollistavat merkittävän määrän kerrostalorakentamista alueelle (yli 1 600 asukasta). Ruutukaavakeskustassa on korttelikohtaista täydennysrakentamista, joissa on kaavamuutos valmisteilla tai se on valmistunut. Näitä ovat mm. Raatihuoneenkadun virastotalot, Ruusukortteli ja Linja-autoaseman kortteli. Jukolan alue tulee kasvamaan uuden sairaalan valmistumisen ja myöhemmin rakentuvan Ahvenistonmäen asuinalueen myötä. Ahvenistonmäen länsirinteen kaavoitus käynnistyy loppuvuoden 2025 aikana. Pientaloja varten kaavoitetaan uusia alueita kantakaupungin itä- ja länsi- sekä eteläosissa. Kaavaa laaditaan Lukkarinkujan, Poltinahon, Mettolan ja Miemalan ympäristöön. Länsiosaan laaditaan pientaloasumista koskevat kaavarungot tulevaisuuden asemakaavoitusta varten Terttiin ja Luolajaan. Olemassa olevan kaupunkirakenteen tiivistämistä jatketaan keskustassa ja sen tuntumassa.

Palvelutoiminnoille syntyy laajenemistilaa keskustan tuntumassa torin ympäristössä ja Hämeensaaresta sekä myöhemmin erityisesti Harvialantien varresta ja mahdollisesti Kantolan pohjoisosasta. Keskustan väkiluku on kasvanut viimeisien vuosien aikana ja saman kehityksen oletetaan jatkuvan. Tiiriön alue on rakennettu lähes täyteen, joten tulevaisuudessa tilaa vaativan kaupan alue voi laajentua myöhemmin Kirstulaan tai mahdollisesti Radanvarteen keskustan itäpuolelle.

More-alueen kasvu jatkuu tuotanto-, logistiikka- ja pienyritysrakentamisessa. Alueen painopiste siirtyy uuden eritasoliittymän myötä etelämmäksi ja tulee yhdistymään Janakkalan Rastikankaan elinkeinoalueen kanssa.

Seuraavassa on luonnehdittu kehitystä suuralueittain.

Läntinen kantakaupunki (109001)

Kantakaupungin yleiskaavan 2035 mukaisesti kaavoitetaan uusia omakotialueita. Lähivuosina pyritään etsimään kaavoitettavia alueita olemassa olevan yhdyskuntarakenteen sisässä, mm. Lukkarinkuja, ja lähivuosina kaavoitetaan Sammontorpan alue ja jälkeen siirrytään Terttiin tai Luolajan kylän alueelle riippuen kaupungin omistamasta maanomistustilanteesta. Samassa yhteydessä rakennetaan ja kunnostetaan pääkatujen ja pääpyöräilyreittien kokonaisuus.

Pohjoinen kantakaupunki (109002)

Tiiriön alueella tapahtuu rakenteen täydentymistä ja toimintojen muuntumista. Kaupan alue tulee laajenemaan pohjoiseen Mäkelän alueelle. Kirstulan alueelle on mahdollista sijoittaa tilaa vievää kauppaa. Alueen liikenneverkkoa tullaan parantamaan kehittyvän maankäytön myötä. Asuinalueet ovat käytännössä täyteen rakennettuja.

Eteläinen kantakaupunki (109003)

Visamäen alueelle voi sijoittua uutta asumista ja palvelua. Miemalan alueelle suunnitellaan uutta pientaloaluetta. More-yritysaluetta kehitetään kantakaupungin yleiskaavan mukaisesti. Alueelle on rakenteilla uusi eritasoliittymä ja sen ympäristössä on runsaasti uusia elinkeinotontteja.

Keskusta (109004)

Keskustan kehävyöhykkeen kerrostalorakentaminen on edennyt Keinusaassa ja Vanajanrannan alueella sekä Asemanrannan alueella. Hämeensaaren keskeisten alueiden asemakaavoitus on valmistunut, mutta kaavasta tehdyn valituksen vuoksi sen rakentaminen ei ole vielä käynnistynyt. Ruutukaavakeskustassa kaavoitetaan täydennysrakentamiskohteita, joita on vireillä useampi: osa entisen kaupungintalon korttelista, linja-autoaseman kortteli ja Hallituskatu 6. Jatkossa keskusta-alue tulee laajenemaan itään radanvarteen ja etelään Luukkaanlahden ympäristöön.

Kaakkoinen kantakaupunki (109005)

Katumalla on vapaita kaupungin omistuksessa olevia kerros- ja rivitalotontteja, joiden kehittämistä tutkitaan. Käikälän suurteollisuusalueen yrityksille on varattu tilareservejä laajenuksia varten. Kartanonrannan alue tulee kaavamutoksen laadinnan jälkeen lisäämään pientalojen määrää alueella. Vanajanlinnan aluetta kehitetään matkailutoiminnoille.

Itäinen kantakaupunki (109006)

Hättilän ja Asemantaustan suojelukaavoituksen jälkeen laaditaan suojelukaava myös Sairion pientaloalueelle. Pientaloasutus laajenee Vanajanlinnantien varrella, Mettolassa, sekä Siirin alueella. Palvelu- ja työpaikkatoimintojen kehittäminen Radanvarren alueella (ent. Suosaari) toteutetaan 10-tien kehittämisen ja Paasikiventien jatkeen rakentumisen myötä. Keskusta tulee myöhemmin jatkumaan Harvialantielle saakka.

Hauhon, Kalvolan, Lammin, Rengon ja Tuuloksen alueet

Littalan keskustan kaavarungon pohjalta on tarkoitus tiivistää olemassa olevaa taajamaa. Kaavoituksen kohteena on parhaillaan Turkinmäen alue. Nuhalan koulun alueen kaava on valmistunut vuonna 2025. Kaavarungossa on tutkittu myös moottoritien eritasoliittymään tulevan yritysalueen kehittämismahdollisuuksia. Rengon tonttivaranto on hyvä ja se mahdollistaa Rengon keskustan kehittämisen täydennysrakentamisella. Lammin keskustan läheisyydestä on hankittu usealta suunnalta maata, jotka mahdollistavat kirkonkylän kehittämisen pitkälle tulevaisuuteen. Uusia pientalotontteja kaavoitetaan lähitulevaisuudessa keskusta alueelle. Lammin keskustan kehittämistä edistetään kaavamuutosten kautta. Pitäjissä on lisäksi vireillä pieniä kaavamuutoksia ja yksityisten laatimia rantakaavamuutoksia.

Tonttivaranto

Kantakaupungin tonttivarantotilanne on tällä hetkellä kohtuullinen. Pulaa on erityisesti kantakaupungin länsipuolella, jonne kaavoitetaan parhaillaan lisää pientalotontteja. Kantakaupungin alueella pientalotonttien tarjonta on kohtalainen. Pulaa on erityisesti kaupunkirakenteen sisään sijoittuvista tonteista, joilla on ollut kysyntää. Kantakaupungin ulkopuolella pientalotontteja on määrällisesti riittävästi. Osin ne eivät kuitenkaan rakentamisolosuhteita ja kooltaan vastaa tämän päivän vaatimuksia. Viime vuosina keskustaa reunustavien pientaloalueiden tonttijakojen kysyntä on ollut viime vuodet tasainen. Tontinjakokaavoja tehdään kysynnän mukaan.

Pitäjien tonttivarannosta merkittävä osuus on yksityisomistuksessa, erityisesti littalassa. Kaupunki kaavoittaa parhaillaan littalan Turkinmäkeen omakotitontteja noin 40 kpl, jolloin kaupungin tarjonta littalassa paranee huomattavasti nykyisestä. Jo lainvoimaisessa littalan Nuhalan koulun kaavassa on 4 uutta omakotitonttia keskeisellä sijainnilla. Tuuloksen, Hauhon, Rengon ja Lammin tonttivaranto on kohtuullisen hyvä. Pientalokaavoja laaditaan erityisesti pitäjin keskustoihin. Hauholla tiivistetään keskustaa kaavoittamalla Punnanmäen alueelle pientalotontteja.

Yritystonttitilanne on hyvä. Moreenissa on tarjolla hyvin monipuolisia yritystontteja. Moreenin kysyntä tulee kasvamaan voimakkaasti uuden eritasoliittymän myötä. Hauholla, Kalvolassa, Lammilla, Rengossa ja Tuuloksessa yritystontteja on myös määrällisesti riittävästi, mutta osa alueista kaipaavaa kehittämistä tonttien haluttavuuden parantamiseksi. Elinkeino- ja tonttien kaavoitusta tehdään suurelta osin suoraan yksittäisten yritysten tarpeiden mukaan.

Hämeenlinnan tonttivaranto 31.7.2025 (suluissa tilanne 6.9.2024)			
	AO	AR+AK	Yritys
Kanta-Hämeenlinna	99 (87)	11 (13)	34 (40)
Hauho	20(20)	4 (4)	6 (6)
Kalvola	1 (3)	8 (6)	0 (0)
Lammi	17 (17)	7 (8)	1 (1)
Renko	12 (11)	3 (4)	3 (3)
Tuulos	18 (18)	5 (5)	1 (1)
Yhteensä	167 (156)	38 (40)	45 (51)

Kaupunkirakenteen muutoksen pääpiirteet

Kanta-Hämeenlinna

Edellä luonnehditun kehityksen mukaan:

- Läntisen suuralueen kasvu on tasoittunut, mutta edelleen on kysyntää erityisesti omakotiasumiselle. Muilla alueilla väestö ikääntyy ja asukasluku hieman vähenee. Vanhoilla alueilla on alkamassa sukupolven vaihdos samalla tavalla kuin itäisillä pientaloalueilla. Tulevaisuuden asumisen painopistettä kaupungin länsipuolella suunnataan Marssitien itäpuolelle Hirsimäen ns. Tertin alueelle ja Ahvenistonmäen ympäristöön sekä Luolajan alueelle. Lisäksi Jukolan keskusta-alueita pyritään tiivistämään täydennysrakentamisella.
- Pohjoisen suuralueen asukasluvussa ei tapahdu suuria muutoksia. Vanhoilla alueilla väestömäärä on hiljalleen laskussa. Tiiriön kaupallisten palvelujen alue kasvaa edelleen ja uutta kaupallista rakentamista on mahdollista sijoittaa Kirstulaan.
- Eteläisen suuralueen asukasluvun kasvu on tasaantumassa. Korkeakoulukeskuksen alueen muuttuminen asumiseen nostaa jonkin verran asukasmäärää. Asukasluku kasvaa jonkin verran myös Miemalassa, jonne suunnitellaan uutta asuinalueita. Moreenin alueen kaavoitus turvaa tulevaisuuden elinkeinotonttitarjonnan ja sen myötä työpaikkojen määrän tasaisen kasvun. Moreenin tuleva eritasoliittymä lisää alueen houkuttavuutta merkittävästi sekä yhdistää Moreenin ja Janakkalan Rastikankaan yhdeksi Etelä-Suomen suurimmista yritysalueista.
- Keskustan suuralueella asukasluku on kääntynyt selvään kasvuun uusien asuinalueiden, kuten Keinusaaren, Vanajanrannan ja Asemanrannan toteutumisen myötä. Kauppakeskus Goodman on lisännyt merkittävästi liiketilan tarjontaa ja tasapainottaa siten keskustan ja Tiiriön välistä kaupallista kokonaisuutta. Kauppakeskuksen myötä ruutukaavakeskustassa on jonkin verran tyhjiä liiketiloja ja siellä korostuvat ravintola- ja muut erilaiset palvelut. Lähitulevaisuudessa Hämeensaaren toteutuminen ja ruutukaavakeskustan täydennysrakentaminen tuo alueelle lisää asuntoja ja toimintoja. Keskustan palvelutaso säilyy nykytasolla.

- Kaakkoisella suuralueella kasvua tulee pitkällä tähtäimellä Kartanonrannan alueella. Myös Katuman alueen asukasluku tulee kasvamaan jonkin verran, mikäli uutta rakentamista alueelle saadaan. Äikäälässä väkiluku kasvaa vähäisesti. Vanajanlinnan alueen matkailutoimintoja kehitetään.
- Itäisen suuralueen väkiluku kasvaa Siirin, Vanajanlinnantien varren ja myöhemmin Ruunmyllyn rakentuessa. Vanhoilla asuntoalueilla väestömäärä kuitenkin hiljalleen laskee. Vanhoilla alueilla on monipuolinen ikärakenne, mikä helpottaa alueiden palveluiden suunnittelua.

Hauhon, Kalvolan, Lammin, Rengon ja Tuuloksen alueet

Pitäjät kehittyvät ensisijaisesti pääkeskuksiensa varassa nykyisillä asemakaava-alueilla. Väestö kasvaa hieman litalassa ja vähenee maltillisesti muissa kyläkeskuksissa. Palvelutoimintojen uudelleenjärjestelyihin varaudutaan palveluverkkosuunnitelman mukaisesti ja mahdollisia maankäytöltään vapautuvia alueita pyritään osoittamaan asuinkäyttöön. Työpaikka- ja palvelutoimintojen alueiden kehittymiseen varaudutaan erityisesti pääväylien läheisyydessä. Työpaikkojen arvioidaan säilyvän pääosin nykytasolla lähivuosina.

Kaavoitusohjelma

Kaavoitusohjelman mukaisten keskeisten alueiden valmius asemakaavojen osalta infran suunnitteluun.

Kohde	K Asemakaavoitusvuosi I Kaavallinen valmius Infran suunnitteluun R Rakentaminen käynnissä		
	2025	2026	2027
Keskusta			
Linja-autoasema		K	
Engelinranta 1, Paasikiventien kortteli	I		
Hämeensaari		I	R
Torin alueen kehittäminen		K	
Ruusukortteli	I		
Raatihuoneenk. virastotalot	K	I	
Keinusaari			
Asemanrannan asuinalue	R		
Vanajantie 7		K	
Vanajantien jatke, Hätilän voimalaitos			K
Ahvenisto			
Kantasairaala	R		
Ahvenistonmäki, asuinalue			K
Ahvenistonmäen länsirinne, asuinalue	K	K	I
Poltinaho, kauppa	K	I	R
Moreeni			
Uusi eteläosa ja uusi eritasoliittymä	I	R	R
Moreenin hankekaavoitus, jatkuva valmius	K	K	K
Muut elinkeinoalueet			
Kirstula	I		
Kiltti	K	I	
Paikkala	R	K/I	
Elinkeinojen hankekaavoitus, jatkuva valmius	K/I	K/I	K/I

Kohde	2025	2026	2027
Pientalovaltaiset alueet			
Siiri 3	I		
Jukolan pientalot	R		
Miemala, I	K	I	R
Mettola, I	I	R	
Mettola II			K
Lukkarinkuja	K	K	I
Sammontorppa	K	K	
Palveluverkon kaavallinen kehittäminen			
Konnarin koulu	K	I	
Lahdensivun kampusalue		K	K
Lammin koulukeskus	R		
Kulttuuriympäristön suojelu			
Sairio	K	K	
Pitäjien asuinalueet			
Iittalan vanha koulu, muutos	K	I	R
Turkinmäki, muutos	K	I	R
Hauhon kirkonkylä, Punnanmäki	K	I	
Lammin kirkonkylä, muutos			K

Maankäytön strateginen suunnittelu ja yleiskaavoitus

Kaavoitusta ja tonttituotantoa ohjaavat maankäytön linjaukset, yleiskaava sekä erilaiset maankäytön ohjelmat. Maankäytön suunnittelun kriittinen menestystekijä on kokonaisvaltainen ennakoiva maankäytön suunnittelu. Strategisen yleiskaavan ja riittävän maanomistuksen avulla on mahdollisuus helpottaa kaavavarantotietojen hallintaa, maankäytön toteutusohjelman laadintaa ja toteutuksen ajoitusta.

Maankäytön suunnittelun strateginen merkitys kaupungin kehittämisessä on keskeinen. Viireillä on laajoja hankkeita mm. ruutukaavakeskustassa. Asumisen osalta erityistavoitteena on uusien asuntoalueiden monipuolisuus ja korkea laatu. Omakotivaltaisen asumisen pääsuunta on ollut idässä Siirin alueella. Pientaloasumista koskevaa kaavoituksen painopistettä siirretään jatkossa lännen suuntaan. Lännessä tärkeimmät alueet ovat nykyisten alueiden sisään sijoittuvat täydennysrakentamisen alueet mm. Loimalahdessa ja Ahvenistonmäellä. Myöhemmin länsipuolen laajenemisalueita ovat Sammontorppa, Luolaja ja Tertti. Etelässä keskeisin laajenemisalue on Miemala.

Pitäjissä on laadittu tai laaditaan asemakaavoja uusille asunnoille Iittalassa, Hauholla ja Lammilla. Pitäjien toteutumattomia asumista koskevia asemakaavoja pyritään uudistamaan, mm. Iittalan Turkinmäellä, Hauhon Punnanmäen alueella ja pienimuotoisesti Lammilla, esim. Evontien varrella. Tuuloksessa ja Rengossa on nykyisin tarjolla riittävästi tonttivarantoa asumiseen, joten uudisalueen asemakaavoitukseen ei ole tarvetta. Elinkeinokaavoja tai niiden muutoksia tehdään pitäjiin tarvepainotteisesti.

Yleiskaavoitus

Kantakaupungin oikeusvaikutteinen yleiskaava tuli koko alueella voimaan vuonna 2020. Siinä on osoitettu mm. keskeiset nykyrakenteen muutosalueet, liikenneverkon muutokset sekä täydennysrakentamisen periaatteet.

Uuden koko kaupungin kattavan oikeusvaikutteisen yleiskaavan valmistelu aloitettiin loppuvuodesta 2023. Valmistelu aloitettiin jo aiemmin kaupallisen ja liikenneselvityksen laatimisella sekä rannalla asumisen periaatteiden valmistelulla. Yleiskaava päivitetään myös kantakaupungin alueella muuttuneen toimintaympäristön sekä ympäristöselvitysten osalta. Viime vuosina on edistetty vakituista asumista rantatonteilla erityisesti pitäjissä. Tämä trendi jatkuu lähivuosina.

Asemakaavoitus

Asemakaavoituksen tavoitteena on mm. turvata rakentamisen edellyttämä tonttutuotanto, elinkeinotoimijoiden tarpeet sekä ajankohtaisten suurten hankkeiden kaavoitus. Keskustassa ja sen lähistöllä on monia asemakaavahankkeita. Kaupungin länsiosassa nykyisiä pientaloalueita tullaan tiivistämään ja kaavoittamaan uusia asuntoalueita yleiskaavan mukaisesti. Uusia alueita tulee myös kaupungin itäosaan. Keskustan reunavyöhykkeellä olevien pientaloalueiden tiivistäminen on tavoitteena yleiskaavan mukaisesti. Pitäjien kaavoitusta tehdään pääosin elinkeinojen suhteen hankekohtaisesti ja asumista kaavoitetaan pitäjien keskustoja tiivistäen.

Moreenin alueen asemakaavoitus on ollut osin ennakoivaa ja osin hankekaavoitukseen perustuvaa. Kaavamuutoksia Moreenin ja muille elinkeinoalueille tehdään hankekohtaisesti.

Tärkeimpien kaavoituskysymysten pohjaksi valmistellaan kaavarunkoja tai muita viitesuunnitelmia, joiden mukaan asemakaavoitus voi edetä. Kaavarunkoja valmistellaan kaupungin länsipuolelle Tertin ja Luolajan alueille. Viitesuunnitelmia tehdään hankekohtaisesti merkittäviin kaavahankkeisiin. Rantakaavojen tai niiden muutoksia tehdään pääosin maanomistajien palkkaamien konsulttien toimesta. Ulkopuolisia asiantuntijoita käytetään pääosin myös maanomistajien kanssa tehtävissä kumppanuushankkeissa. Lisäksi ulkopuolisia asiantuntijoita käytetään kaavojen vaatimien selvitysten tekemiseen, joita ovat mm. luonto-, maa-perä-, melu-, liikenne- ja rakennushistorialliset selvitykset.

Taloudelliset lähtökohdat

Kansantalouden kehitysnäkymät

Suomen talouden toipuminen on ollut valtiovarainministeriön syksyn talouskatsauksen mukaan hidasta, mutta merkkejä nopeammasta kasvusta on näkyvissä. Inflaation selvä hidastuminen ja korkojen lasku ovat parantaneet kotitalouksien ostovoimaa sekä Suomessa että vientimarkkinoilla. Talouden epävarmuus on kuitenkin kotimaassa ohjannut vielä lisätuloja enemmän säästämiseen kuin kulutukseen. Investoinneissa on odotettavissa nopeampaa kasvua, sillä energiasiirtymään ja puolustukseen liittyvät hankkeet lisäävät investointeja merkittävästi suunnitelmajaksolla. Viime vuoden talouskasvun tarkentuneet tilastot osoittavat, että investointien rooli oli merkittävä. Ennakkotietojen vastaisesti Suomen talous ei supistunutkaan, vaan kasvoi lopulta 0,4 prosenttia. Vuonna 2025 talouskasvua ovat hidastaneet Yhdysvaltojen asettamat tullit. Talouskasvun kannalta on suotuisaa, että EU:n asettamat vastatoimet ovat jäämässä vähäisiksi ja tehdyt tullisopimukset ovat vähentäneet epävarmuutta. Tullipolitiikan tiimoilta on hyvä tunnistaa, että lähtökohtaisesti tullin maksavat aina tullinasettajan kansalaiset. Toki, jos tullit johtavat työpaikkojen siirtymään, tulee tilanne varmasti uudelleenarvioitavaksi.

Julkisyhteisöjen vuosi 2024 oli taloudellisesti heikko. Vuonna 2025 alijäämä supistuu hieman, kun sopeutustoimet alkavat vaikuttaa ja suhdannetilanne paranee. Samalla kuitenkin suuret puolustushankinnat lisäävät menopaineita, ja niiden vaikutus rasittaa julkista taloutta myös vuosikymmenen lopulla. Kuluvan vuoden aikana julkisen talouden tila alkaa kohentua, kun merkittävä osa sopeutustoimista astuu voimaan. Heikossa suhdanteessa verotulojen kasvu on kuitenkin vaisua kuluvaan vuoteen vaikuttavista veronkorotuksista huolimatta. Vuonna 2026 julkisten menojen kasvu pysyy maltillisena, mutta talouden elpyminen vahvistaa verotuloja, vaikka veronalennukset osittain hillitsevät kasvua. Vuodelle 2026 kohdistuu sekä aiemmin päätettyjä että syksyllä hyväksytyjä uusia sopeutustoimia, jotka jarruttavat menojen kasvua. Alijäämää pienentää myös työttömyysvakuutusmaksun korotus.

Kuntahallinnon alijäämä syvenee kuluvana vuonna, mikä aiheutuu mm. kulutusmenojen ja investointien kasvusta, vaimeasta verotulojen kehityksestä ja valtionosuuksiin tehtävistä leikkauksista. Vuonna 2025 menot kasvavat hieman nopeammin palkankorotusten ja TE-palvelu-uudistuksen vuoksi. Vaikka kuntien verotulojen kasvu kiihtyy voimakkaasti vuonna 2026, kuntahallinnon alijäämä pienenee vain vähän, sillä sopimuskorotukset kiihdyttävät kustannusten nousua ja hallituksen valtionapuleikkaukset hidastavat kuntahallinnon tulojen kasvua. Kun määräaikaisten valtionosuusleikkaukset päättyvät, kuntahallinnon alijäämät supistuvat hieman ennustejakson lopulla.

Pitkällä aikavälillä julkisen talouden tulojen ja menojen välillä vallitsee epätasapaino eli kestävyysvaje. Väestön ikääntyminen on jo viimeisen noin kymmenen vuoden aikana lisännyt eläkemenoja ja aiheuttaa merkittäviä paineita julkisen talouden kestävyyspidemällä aikavälillä. Ikääntyneen väestön määrän kasvu lähivuosikymmeninä lisää hoiva- ja terveysmenoja, joiden rahoittamiseksi nykyinen kokonaisveroaste ei tulevaisuudessa riitä. Samaan aikaan työikäisen väestön kasvun hidastuminen ja hidas tuottavuuden kasvu pitävät talouskasvun vaimeana. Tämä heikentää veropohjaa, jolla rahoitetaan julkisia palveluita ja sosiaaliturvaa.

Investointien supistuminen pysähtyi viime vuoden syksyllä, minkä jälkeen investoinnit ovat pysyneet ennallaan ilman kasvua. Piristymisen merkkejä näkyy erityisesti kone- ja laiteinvestoinneissa sekä aineettomissa investoinneissa. Rakentamisen osalta asuinrakentaminen laahaa edelleen, mutta muu talonrakentaminen ja infrastruktuurihankkeet ovat kääntyneet kasvuun. Tulevina vuosina investointeja vauhdittavat energiasiirtymä, puolustusmenot ja asuntomarkkinoiden toipuminen.

Asuinrakennusinvestoinnit ovat vähentyneet noin kolmanneksen verrattuna korkojen nousua edeltävään tasoon. Asuntoaloituksissa pohja on jo saavutettu, mutta uudet aloitukset ovat keskittyneet pääosin tuettuun asuntorakentamiseen. Vuonna 2025 asuntorakentamisen odotetaan kääntyvän lievään kasvuun. Selvempää toipumista odotetaan vasta vuosina 2026 ja 2027. Asuntomarkkinoilla on nähty myönteistä kehitystä korkojen laskun seurauksena. Asuntojen hinnoissa nousua ei kuitenkaan ole vielä nähty. Toipuminen kestää, sillä valmiita asuntoja on edelleen myymättä viime vuosien vilkkaan rakentamisen jäljiltä. Lisäksi uusien ja vanhojen asuntojen hintaero on edelleen liian suuri. Asuntojen kysyntää kasvattavat maan sisäinen muuttoliike ja maahanmuutto. Rakentaminen on tällä hetkellä vielä selvästi vähäisempää kuin pitkän aikavälin tarpeet edellyttäisivät.

Suomella on useita kilpailuetuja vihreässä siirtymässä, kuten suurelta osin fossiilivapaaseen tuotantoon perustuvan ja edullisen sähkön saatavuus, sähköverkon luotettavuus sekä kiertotalouden mahdollisuudet, esimerkiksi hukkalämmön hyödyntäminen kaukolämmössä. Vihreän siirtymän investointisuunnitelmia on vireillä ja lähivuosille on odotettavissa merkittävä määrä projekteja. Toteutuvia hankkeita ovat erityisesti datakeskus-, tuulivoima- ja akkuinvestoinnit. Energiasiirtymä vauhdittaa erityisesti kone- ja laiteinvestointeja. Puhtaan ja edullisen energian saatavuus on tehnyt Suomesta houkuttelevan investointikohteen, mikä näkyy kone- ja laiteinvestointien kasvussa. Viime vuonna kone- ja laiteinvestoinnit, sisältäen asejärjestelmät, kasvoivat noin viisi prosenttia, ja tänä vuonna kasvu kiihtyy noin 14 prosenttiin. Merkittävä osa lisäyksestä tulee hävittäjähankinnoista ja muista puolustusinvestoinneista.

Suomen bruttokansantuotteen volyymin muutos markkinahintaan supistui vuonna 2020 2,4 prosenttia. Vuonna 2021 talous elpyi ja BKT kasvoi 3,0 prosenttia, minkä jälkeen vuonna 2022 kasvu jatkui 2,1 prosentin vauhdilla. Vuonna 2023 BKT kuitenkin supistui 1,2 prosenttia ja vuonna 2024 nähtiin lievää kasvua, kun volyymi nousi 0,4 prosenttia. Valtiovarainministeriön syyskuussa julkaiseman taloudellisen katsauksen mukaan bruttokansantuotteen muutoksen ennustetaan kasvavan 1,0 prosenttia vuonna 2025, 1,4 prosenttia vuonna 2026. Vuosina 2027–2028 BKT:n vuotuisen kasvun arvioidaan olevan 1,7 ja 1,6 prosenttia. Ennuste 2025 inflaatioksi on 0,4 prosenttia kansallisella kuluttajahintaindeksillä mitattuna. Inflaation ennustetaan olevan 1,4 prosenttia vuonna 2026 ja 1,9 prosenttia 2027. Työttömyysasteen arvioidaan 2025 olevan 9,4 prosenttia. Sen ennakoidaan laskevan 9,0 prosenttiin vuonna 2026 ja laskevan edelleen 8,4 prosenttiin vuonna 2027. Alla olevassa koosteessa ovat myös Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen sekä Työn ja talouden tutkimus Laboren syyskuussa 2025 julkaistut ennusteet:

	BKT-muutos %			Inflaatio %			Työttömyysaste %		
	2025	2026	2027	2025	2026	2027	2025	2026	2027
VM	1,0	1,4	1,7	0,4	1,4	1,9	9,4	9,0	8,4
ETLA	0,8	1,4	1,2	0,4	1,2	1,9	9,3	8,8	8,3
LABORE	0,6	1,5	1,4	0,7	1,7	2,0	9,5	9,5	9,5

Kuntatalous

Valtiovarainministeriö on julkaisut 22.9.2025 Kuntatalousohjelman vuodelle 2026.

Kuntien taloustilanne heikkeni vahvojen vuosien jälkeen. Talous heikkeni vuonna 2024 vuoden 2023 tilanteeseen nähden odotetusti. Vuosikate riitti kattamaan poistot, mutta ei nettoinvestointeja. Tuloksen vuosikatetta pienempi heikentyminen selittyy satunnaisilla tuotoilla, joita oli Mikkelin energiayhtiön myynti sekä Tampereen vesilaitoksen yhtiöittäminen. Positiivisen tuloksen ja ylijäämäisen tilikauden seurauksena taseen kertyneen ylijäämän määrä kasvoi reilulla miljardilla eurolla. Toiminnan ja investointien rahavirta kääntyi negatiiviseksi ollen noin -400 milj. euroa. Edellisen kerran toiminnan ja investointien rahavirta on ollut negatiivinen vuonna 2019.

Vuonna 2024 negatiivisen vuosikatteen kuntia oli 14, kun vuotta aiemmin niitä oli 15. Tilikauden tulos oli negatiivinen 84 kunnalla, mikä on selvästi enemmän kuin vuonna 2023, jolloin vastaava luku oli 55. Heikoimmat vuosikatteet esiintyivät pienissä, alle 2 000 asukkaan kunnissa, kun taas huonoimmat tilikauden tulokset löytyivät kuntakoryhmästä, jossa asukasmäärä oli 10 001–20 000. Huomionarvoista on, että alle 2 000 asukkaan kunnissa sekä vuosikate että tilikauden tulos paranivat vuodesta 2023, kun taas kaikissa muissa kuntakoryhmissä molemmat luvut heikkenivät. Lisäksi niiden kuntien määrä, joilla on taseessa kertynyt alijäämää, kasvoi 16:sta 18:aan.

Kuntien lainamäärä kasvoi vuonna 2024 noin 570 milj. eurolla, yhteensä 19,34 miljardiin euroon. Asukaskohtaisesti lainaa oli koko maassa keskimäärin 3 450 euroa. Lainamäärä kasvoi kaikissa kuntakoryhmissä lukuun ottamatta alle 2 000 asukkaan kuntia, joissa lainamäärä pysyi ennallaan. Suurin kasvu nähtiin 10 001–20 000 asukkaan kuntakoryhmassa, jossa oli myös asukaskohtaisesti suurin lainamäärä. Pienin asukaskohtainen lainamäärä puolestaan oli 2 000–5 000 asukkaan kunnissa. Vaikka lainamäärän vaihtelu kuntakoryhmien välillä oli melko vähäistä, kuntakohtaiset erot olivat suuria. Suurin yksittäisen kunnan lainamäärä oli 15 344 euroa asukasta kohden, kun taas seitsemällä kunnalla ei ollut lainkaan lainaa vuoden 2024 tilinpäätöksessä.

Lainamäärän tulkinnassa on kuitenkin tärkeää huomioida, että osa investointihankkeista toteutetaan kuntien tytäryhtiöiden kautta, jolloin lainat eivät näy emokunnan tilinpäätöksessä vaan ainoastaan konsernitilinpäätöksessä. Lisäksi kunnat ja niiden tytäryhtiöt voivat toteuttaa investointihankkeita omassa taseessa esitettävien investointien ja lainojen sijasta toimintakuluihin vaikuttavilla pitkäaikaisilla vuokrasopimuksilla.

Kuntatalouden tilanne heikkenee edelleen vuonna 2025. Toimintakuluja kasvattavat erityisesti kunta-alalle sovitut palkankorotukset, jotka nostavat työvoimakustannuksia yhteensä

2,8 prosentilla, sekä vuoden alussa voimaan tullut TE-palvelu-uudistus. Uudistuksen myötä vastuu työ- ja elinkeinopalveluiden järjestämisestä siirtyi kunnille ja kuntien muodostamille yhteistoiminta-alueille, ja samalla kuntien rahoitusvastuu työttömyysetuuksista laajeni. Uudistus tekee kuntahallinnosta aiempaa suhdanneherkemmän, sillä nyt myös menot reagoivat suoraan työllisyyskehitykseen. Pitkään jatkuvat työttömyysjaksot kasvattavat kuntien osuutta työttömyysetuuksien rahoituksesta, minkä vuoksi avustusmenoja on nostettu ennusteessa alkuvuoden työttömyysmenojen kertymien perusteella. Lisäksi uudistus voi lisätä kuntien välisiä eroja, sillä työllisyyden vaihtelu on alueellisesti suurta.

TE-palvelu-uudistuksesta huolimatta kuntien peruspalvelutuotannon painopiste säilyy koulutus- ja sivistyssektorilla. Kokonaispalvelutarve tällä sektorilla on laskussa syntyvyyden vähenemisen vuoksi, mutta oppilasmäärän lasku ei automaattisesti tarkoita kustannusten pienenemistä. Erityisen tuen tarve on kasvanut, ja varhaiskasvatuksen osallistumisaste on noussut.

Kuntien verotulojen kehitys on ollut alkuvuonna vaimeaa, ja ennusteita on jouduttu tarkistamaan alaspäin kertymätietojen perusteella. Verotulot jäävät lähes edellisvuoden tasolle. Vuonna 2025 vuosikate supistuu edellisvuodesta, mutta sen arvioidaan riittävän kattamaan poistot. Tilikauden tulos on niukasti positiivinen, mutta sitä vahvistaa osittain kertaluonteinen satunnainen tuotto, jonka vaikutus ei ulotu tuleville vuosille.

Valtion vuoden 2026 talousarvioesitys sisältää useita kuntatalouteen vaikuttavia toimenpiteitä, joiden nettovaikutus vaihtelee. Uusiin tai laajentuviin tehtäviin ja velvoitteisiin osoitetaan täysimääräinen, eli 100 prosentin valtionosuus, ja kunnille kompensoidaan valtion päättämien veroperustemuutosten vaikutukset. Pääministeri Orpon hallituksen linjaamien toimenpiteiden yhteisvaikutuksen arvioidaan heikentävän kuntataloutta noin 170 milj. eurolla vuonna 2026 verrattuna vuoteen 2025. Talousarvioesityksessä kuntataloutta rasittavat erityisesti valtiontalouden sopeutustoimet, kuten 75 miljoonan euron vähennys peruspalveluiden valtionosuuteen sekä indeksikorotuksen leikkaus yhdellä prosenttiyksiköllä.

Vuonna 2026 kuntatalouden toiminnan ja investointien rahavirran ennustetaan heikkenevän -1,4 mrd. euroon. Toimintakate heikkenee 4,7 prosenttia, mikä johtuu toimintakulujen kasvusta ja toimintatuottojen vähenemisestä. Kulujen nousun taustalla vaikuttavat erityisesti henkilöstökustannusten kasvu. Keväällä 2025 sovittu palkkaratkaisu nostaa työvoimakustannuksia 3,2 prosentilla vuonna 2026 ja 3,9 prosentilla vuonna 2027. Kunta-alan ansiokehityksen arvioidaan ylittävän yleisen ansiokehityksen erityisesti vuosina 2027–2028. Tämä johtuu sopimuskorotusten ajoituksesta sekä kunta-alalle sovitusta palkkojen ja palkkausjärjestelmien kehittämisohjelmasta. Kuntien kustannuskehitystä kuvaava peruspalvelujen hintaindeksiennuste vuodelle 2026 on 3,5 prosenttia, ja vuosille 2027–2029 keskimäärin 3,3 prosenttia vuodessa.

Vuonna 2026 kuntien toimintatuottoja vähentävät erityisesti sote-kiinteistöjen vuokrasopimusten päättymisen ja niiden uudelleenneuvottelut. Kehitysarviossa on oletettu, että kuntien vuokratuotot pienenevät noin 150 miljoonalla eurolla vuodesta 2026 alkaen.

Kuntien valtionosuuksien kasvua hidastavat pysyvät valtionosuusleikkaukset sekä hallituskauden aikana toteutettu yhden prosenttiyksikön indeksijarru. Lisäksi vuoteen 2027 saakka valtionosuuksia vähentävät sote-siirtoon liittyvät takautuvasti perittävät valtionosuudet.

Verotulot muodostavat edelleen suurimman osan kuntien tuloista. Suhdannetilanteen kohentuessa verotulojen kasvu vahvistuu vuonna 2026 arviolta 5,2 prosenttiin, ja vuosina 2027–2029 kasvu tasaantuu keskimäärin hieman alle neljään prosenttiin vuodessa.

Kuntatalouden tulot eivät kuitenkaan riitä kattamaan kasvavia menoja, eikä vuosikate riitä tulevinä vuosina nettoinvestointien rahoittamiseen. Investointitaso pysyy korkealla, vaikka kuntakohtaiset erot ovat merkittäviä. Osassa kunnista investointinäköymät ovat laskevia, mutta erityisesti kasvukeskuksissa muuttoliike ylläpitää investointipaineita. Suurin osa investoinneista kohdistuu välttämättömään perusinfrastruktuuriin, kuten rakennuksiin, mutta myös vihreän siirtymän hankkeet ylläpitävät investointitasoa. Tulojen ja menojen epätasapainon ennakoitaan helpottuvan hieman vuonna 2028, kun hallitusohjelman mukainen indeksijarru peruspalvelujen valtionosuuksiin sekä sote-uudistukseen liittyvät määräaikaisten valtionosuuksien vähennykset vuodelta 2023 poistuvat.

Korkomenojen arvioidaan kasvavan lähivuosina, vaikka lyhyet markkinakorot ovat jo kääntyneet laskuun. Koska merkittävä osa kuntien lainakannasta on kiinteäkorkoista tai korkosuojattua, markkinakorkojen muutokset vaikuttavat kuntien korkokustannuksiin viiveellä. Kuntatalouden kestävyysvaikutukset yhä enemmän kuntien kyky hallita työvoimakustannuksia, sopeuttaa investointeja sekä hyödyntää digitalisaatiota ja uusia teknologioita palvelutuotannossa. Väestörakenteen muutos, kaupungistuminen ja vihreä siirtymä lisäävät investointitarpeita, mutta samalla edellyttävät rakenteellisia uudistuksia. Tulojen ja menojen epätasapaino vaatii kunnilta omia sopeutustoimia ja tiukkaa menokuria. Palvelut ja palveluverkko on sopeutettava kuntien tulorahoitukseen. Samalla tulopohjan vahvistaminen voi johtaa veronkorotuspaineisiin erityisesti kunnallisverotuksessa.

Kuntatalouden kehitysarvion taustalla oleva kokonaistaloudellinen ennuste sisältää merkittäviä riskejä. Suhdanteiden muutokset vaikuttavat kuntatalouteen verotulojen ja työttömyyskehityksen kautta. Kuntatalouden menot voivat kuitenkin jäädä ennakoitua pienemmiksi, mikäli kunnat ja kuntayhtymät onnistuvat sopeuttamaan palveluverkkoaan ja toimintaansa vastaamaan pienenevää palvelutarvetta ja rahoitusta. Sopeutustoimien epäonnistuminen tai muut menolisäykset, esimerkiksi arvioitua suuremmat sote-kiinteistöjen vuokramenetykset, voivat vastaavasti heikentää tilannetta.

Kaupungin talous

Yleistä

Hämeenlinnan kaupunki on velkaantunut merkittävästi 2000-luvulla. Velkaantuminen kiihtyi entisestään 2010-luvulla. Vuosina 2001–2010 kaupunki teki kumulatiivisesti noin 7 milj. euroa ns. oikaistua alijäämää velkamäärän kasvaessa noin 80 milj. eurolla. Vuosina 2011–2020 kaupunki teki kumulatiivisesti noin 16 milj. euroa ns. oikaistua alijäämää ja velkamäärä kasvoi noin 140 milj. eurolla. Oikaistu alijäämä tarkoittaa tässä yhteydessä satunnaisista tuloista ja menoista sekä tuloksenjärjestelyistä (mm. rahastojen ja varausten muutokset) puhdistettua alijäämää. Edellä mainitut talousluvut sisältävät miljoonilla maaomaisuuden ja yhtiöomaisuuden myyntituloja, joiden huomioiminen heikentäisi selvästi em. talouden ns. oikaistua kuvaa.

2010-luvun massiivisten valtionosuusleikkausten päättymisen, valtion tukitoimien (koronavuodet) ja kansalaisten ansiotulojen kasvun sekä maltillisen kustannuspolitiikan johdosta Hämeenlinnan kaupungin talouden perusura parantui 2020-luvulle tultaessa selvästi. Kun kaupunki vuonna 2018 teki 9,6 milj. euroa ja vuonna 2019 12,6 milj. euroa kertaeristä puhdistettua alijäämää sekä vielä vuonna 2020 5,6 milj. euroa alijäämää, niin vuonna 2021 kaupungin kertaeristä puhdistettu tilikauden ylijäämä oli 0,9 milj. euroa, vuonna 2022 12 milj. euroa ja vuonna 2023 10 milj. euroa. Vuoden 2024 kertaeristä puhdistettu ylijäämä nousu jo 20 milj. euron tasolle.

Taloudellisen suorituskyvyn parantumisen taustalla oli edellä kuvatun mukaisesti kolme tekijää. Ensinnä valtionosuuksien leikkaus päättyi vuoteen 2019 ja toiseksi verotulot ovat kasvaneet 2020-luvun alkupuolella selvästi 2010-lukua nopeammin. Kolmas tekijä on, että Hämeenlinnassa ei ole juurikaan sorruttu omaehtoiseen kustannusten kasvattamiseen. Jälkimmäinen on keinoista tärkein, koska se on selvimmin omissa käsissä. Julkisella sektorilla saavutettujen etujen leikkaaminen on osoittautunut erittäin vaikeaksi. Näin ollen ylivoimaisesti tehokkain tapa pitää huolta kunnan pitkän aikavälin taloudellisesta suorituskyvystä on, että kunta ei itse generoi uusia kustannuksia. Tämä on tärkeää muistaa kaupungin valmistelussa ja päätöksenteossa.

Vahva 2020-luvun alku on vuonna 2025 jo historiaa. Kuluvana vuonna talous tulee kertaeristä puhdistettuna painumaan nollan tuntumaan, ehkä jopa negatiiviseksi. Talouden syöksy on siten ollut massiivista. Tämä toki tunnistettiin jo talousarviota tehdessä. Verotulojen hyytyminen ja päätyminen vuotta 2024 alemmalle tasolle on kuitenkin entisestään heikentänyt tilikauden 2025 todellista suorituskyyä ja tulee heikentämään edelleen suunnitelmakauden taloutta.

Hämeenlinnan kaupunginhallitus päätti 27.6.2022 talouden tasapainottamisen viitekehyksestä, jonka keskeisin osa oli tasapainottamisen tavoite. Tavoitteeksi asetettiin, ettei kaupunki velkaannu lisää suunnitelmakaudella 2023–2026 vuoden 2022 lopun velkamäärästä laskettuna. Tavoitteen asetanta ei olisi voinut osua parempaan ajankohtaan korkomarkkinan äkillisestä muutoksesta johtuen. Asetettu tavoite tarkoitti käytännössä sitä, että kaupungin käyttötalouden suorituskyy linkitettiin yhteen investointimahdollisuuksien kanssa. Tämä tarkoitti esimerkiksi sitä, että mikäli käyttötalouden suorituskyy (kyky tuottaa vuosikatetta) ei ole riittävän hyvä, tulee investointeja karsia. Ilman jo alun perin velkatavoitteen ulkopuolella toteutettavaksi sovittua Moreenin eritasoliittymää ja täysin uutena tullutta Ahvenistonmäen alueen kauppaa, vuonna 2026 arvioidaan velkamäärän olevan noin 1,4 milj. euroa vuoden 2022 lopun tason alapuolella. Siten tavoitteen voidaan arvioida täyttyvän olosuhteisiin nähden kohtuullisesti. Tosiasiassa talouden tasapainotustyössä merkittävimmi arvioituja sopeutustoimia (palveluverkko) ei ole kuitenkaan saatu päätettyä ja käytännössä velkamäärä on noussut merkittävästi muun muassa em. hankkeista johtuen.

Kaupunginvaltuusto päätti 6.10.2025 uudesta kaupunkistrategista. Taloudellisen kestäväyyden tavoitteeksi asetettiin muun muassa velkamäärän kasvun hillintä ja taseen osoittaman ylijäämän taso. Kaupunkiemon velkamäärä saa kasvaa vuoden 2025 lopusta vuoden 2031 loppuun maksimissaan 50 milj. euroa ja emon taseen tulee olla ilman Hämeenlinna -rahastoa vähintään 29 milj. euroa ylijäämäinen vuoden 2029 lopussa. Konsernin taseen tulee puolestaan olla vähintään 35 milj. euroa ylijääminen vuoden 2029 lopussa.

Tavoitteiden saavuttaminen tulee olemaan haastavaa taloustilanteen nopeasta heikkene- misestä johtuen. Tavoitteet mahdollistavat vuosikatteen selvästi ylittävät investoinnit seu- raavan neljän vuoden aikana, mutta edellyttävät, että seuraavan valtuustokauden alkuvuo- sina joko investoidaan todella maltillisesti tai kyetään parantamaan kaupungin käyttötalou- den tuloksentekeyttä niin ikään merkittävästi. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää käyttötalouden tuloksentekeyvyn nostoa jo nykyisellä valtuustokaudella. Sopeutustoi- mien kokonaismäärän tulee tämän hetken laskelmien mukaan olla vuosina 2027-2029 yh- teensä kumulatiivisesti vaikutuksiltaan noin 13,5 milj. euroa. Tämä mahdollistaa sen, että vuosina 2030 ja 2031 voidaan investointeja tehdä vuosikatteen mukainen määrä.

Kuntatalouden ja Hämeenlinnan kaupungin talouden erityinen haaste on lasten ja nuorten määrän laskeva trendi. Lasku vaikuttaa negatiivisesti Hämeenlinnan kaupungin tulevien vuosien rahoitukseen. Kuvattua kehitystä ei pysäytä enää mikään kuviteltavissa oleva ske- naario. Lasten ja nuorten määrän lasku on pidempiaikainen megatrendi Suomen kaltaisissa hyvinvointivaltioissa ja demokratioissa, eikä Hämeenlinna muodosta tämän osalta poik- keusta. Hämeenlinnan kaupungin ikärakenteen pohjalta saama valtionosuus laskee nykyisen valtionosuuslainsäädännön perusteella vuodesta 2024 vuoteen 2036 yli miljoona euroa joka vuosi. Kaupungin ainoa mahdollisuus vastata näin merkittävään rahoituksen laskuun on palveluverkon supistaminen. Samanaikainen erityisen tuen kasvu haastaa toki palveluiden supistamisen toteuttamista. Ikärakenteen mukainen rahoituksen lasku on huomioitu talous- suunnitelmassa.

Toinen erityisen suuri vielä toteutumaton riski kaupungin taloudelle on käsillä oleva valtion- osuus uudistus. Mikäli uudistus toteutuu selvitysmiesten ehdotuksen mukaisena, alenee kaupungin saama valtionosuusrahoitus laskelmien mukaan 4,4 milj. euroa vuonna 2027 ja 5,7 milj. euroa vuodesta 2028 eteenpäin. Kyse on niin merkittävästä leikkauksesta rahoituk- seen, jo ennestään alijäämäisen talouden päälle, että toteutuessaan se edellyttää vastaavan suuruista verojen korotusta. Valtionosuusuudistusta ei ole huomioitu taloussuunnitelmassa.

Talousarvio vuodelle 2026 on 7,6 milj. euroa alijääminen. Talouden syöksy uhkaa ilman so- peutustoimia jatkua edelleen vuodelle 2027.

Talousarvion koostaminen ja budjetin tasapainottaminen

Hämeenlinnan kaupunginhallitus päätti 2.6.2025 vuosien 2026–2029 talousarviovalmiste- lun kehyksistä.

Hämeenlinnan kaupungin talous kääntyi koko 2000-luvun kestäneen kroonisen alijäämäi- syyden jälkeen perusuraltaan kirjanpidollisesti ylijäämäiseksi tultaessa 2020-luvulle. Kirjan- pidollinen nollatulos tai lievä ylijäämä ei kuitenkaan vielä riitä, vaan velkaantumisen hillitse- miseksi käyttötalouden tulisi olla merkittävästi ylijäämäistä. Käytännössä vuosikatteen tulee kattaa nettoinvestoinnit, jotta kaupunki ei velkaannu lisää edelliseen vuoteen verrattuna. Lopulta tasapainoisessa taloudessa on kyse siitä, että vuosittain tulevat tulot riittävät vel- voitteiden hoitoon ilman lisävelkaantumista. Kuluvan vuoden arvioidaan 9/2025 tilanteen perusteella muodostuvan noin 5 milj. euroa ylijäämäiseksi. Tilikausi tulee kertaeristä puhdis- tettuna tippumaan likemmäs nollaa tai jopa negatiiviseksi. Tilikauden 2025 kirjanpidollinen tuloksentekeyky ei siten vastaa talouden tosiallista tilaa.

Talouden kuva on entisestään heikentynyt kehysvaiheesta talousarviohetkeen. Lautakunnat ja konserni- ja elinvoimapalvelut laativat omat talousarvioehdotuksensa isossa kuvassa käyttötalouden osalta noin 0,7 milj. euroa yli kehyksen. Varsinainen heikennys tilanteeseen kuitenkin tuli verotuloarvioiden pudotessa peräti 1,5 milj. euroa kehysvaiheesta ja valtion-osuuksienkin alittaessa kehysvaiheessa arvioitu taso 0,3 milj. eurolla (toisen asteen koulutuksen omarahoitusosuuden kasvu).

Vaikka investointeja leikattiin (siirrettiin eteenpäin) merkittävästi kehysvaiheesta, kokonaisinvestointimäärä kuitenkin kasvoi reilulla 16 milj. eurolla. Tämä johtuu siitä, että investointisuunnitelmaan lisättiin suunnitelmavuosille Hämeenlinnan Asuntojen mahdollinen pääomittaminen ja HAMK-keskustakampuksen mahdollinen toteutus/osarahoittaminen. Määrärahojen varaaminen suunnitelmavuosille ei tarkoita sitä, että rahat olisi luvattu ko. toimijoille, vaan hankkeista ja tarkemmista summista päätetään valtuuston toimesta myöhemmin erikseen. Investointeja on suunniteltu toteutettavan seuraavan nelivuotiskauden aikana yhteensä peräti 135 milj. eurolla.

Talousarvio ei pidä sisällään veronkorotuksia. Hämeenlinnassa jokainen kunnallisveroprosenttiyksikön kymmenys tuottaa verotuloa noin 1,7 milj. euroa.

Velkaantumisen osalta taloussuunnitelma ei täytä kaupunginhallituksen kesäkuussa 2022 päättämää tavoitetta eikä kaupunkistrategian uutta tavoitetta. Velkamäärä kasvaisi nyt kässillä olevalla taloussuunnitelmalla vuoden 2025 lopun tasosta vuoden 2029 loppuun 62 milj. eurolla. Velan kasvun tavoite asetetiin maksimissaan 50 milj. euroon vuoden 2031 loppuun mennessä. Tämä tarkoittaa sitä, että käyttötaloutta on sopeutettava merkittävästi nykyisen valtuustokauden aikana.

Talousarviokirjassa mainitut viittaukset vuoden 2025 ennusteeseen tarkoittavat syyskuun tilanteesta laadittua ennustetta.

Talousarvion taloudelliset riskit

Talousarvion verotuloarviot pohjautuvat Kuntaliiton syyskuussa julkaisemaan tulevien vuosien verotuloennusteeseen. Ennusteiden taustalla ovat valtiovarainministeriön arviot kansantalouden ja verotulojen kasvusta sekä talouskehityksen vaikutuksesta mm. työllisyyteen, ansiotasoon ja yritystoiminnan tuottoihin. Verotulojen toteutumisen kannalta keskeisin riski liittyy talouden mahdolliseen yleiseen kehitykseen. Talouden epävarmuudesta johtuen verotulojen toteutumiseen liittyvä riski kasvaa suunnitelmakauden myöhemmillä vuosilla selvästi ensi vuotta suuremmaksi.

Toimintakatteen kasvun hallinta on oleellinen osa kaupungin talousohjausta. Viimeisten vuosien toimintakatteen kasvu on ollut aivan liian suurta kestävän taloudenpidon näkökulmasta. Toimintakatteen kasvu haastaa kaupungin taloutta myös vuonna 2026 johtuen esimerkiksi kuntien palkkaratkaisusta ja sivistys- ja hyvinvointipalveluiden lisäresursoinnista. Toimintakatteen kasvua pyritään hillitsemään kilpailutuksin. Lisäksi tulisi välttää omaehtoista uusien kustannusten generoimista.

Tilinpäätöksen toteutunut toimintakate ylittää lähes joka vuosi vuosittain budjetoidun toimintakatteen määrän. On erittäin suuri riski, että näin tulee käymään myös vuonna 2026. Tämä riski kasvaa suunnitelmakauden myöhäisimpinä vuosina. Näin ollen toimintakatteen kasvuvarassa piilee riskiä talouden toteutumiselle suunnitelmien mukaisena.

Rahoitustuottojen ja -kulujen osalta merkittävimmät erät ovat lainojen korkokulut ja sijoitustoiminnan myyntivoitot. Korkokustannukset on laskettu talousarvioon tämänhetkisen korkohinnoittelun ja taloussuunnitelman mukaisen velkamäärän kehityksen mukaisesti. Kaupungin korkea suojausaste on hillinnyt tähän asti tehokkaasti korkokustannusten nousua. Kuitenkin, koska kaupungin velkamäärä on rajussa kasvussa, aiheutuu tästä jatkossa lisäkustannuksia kasvavien korkomenojen ja poistojen muodossa. Kaupungin talouslukujen näkökulmasta korkea suojausaste saa talouden näyttämään vallitsevia talousolosuhteita paremmalta. Suojausaste kuitenkin aikanaan laskee ja korkokustannukset nousevat huomattavasti vaikka velkamäärä pysyisi nykytasolla. Pelkästään, esimerkiksi kehysvaiheesta talousarvioon, vuoden 2029 korkokustannukset nousivat liki 1 milj. euroa velkamäärän kasvun ja korkomarkkinan nousun johdosta. Sijoitustoiminnan myyntivoittoja on budjetoitu vuosille 2024–2027 3,2 milj. euroa. Sijoitustoiminnan myyntivoittojen toteuma riippuu täysin sijoitusmarkkinoiden kehityksestä.

Talouden tasapainottaminen ja pitkän aikavälin talouskehitys

Hämeenlinnan talouden pidemmän aikavälin tarkastelu

	TP 2018	TP 2019	TP 2020	TP 2021	TP 2022	TP 2023	TP 2024	EN 2025	TA2026	TA 2027	TA 2028	TA 2029
Asukasluku	67 532	67 633	67 848	67 971	68 043	68 319	68 433	68 570	68 707	68 844	68 982	69 120
Veroprosentti	20,75	20,75	21,00	21,00	21,00	8,36	8,40	8,40	8,40	8,40	8,40	8,40
TOIMINTAKATE	-356 499	-370 118	-386 755	-397 559	-416 984	-152 337	-148 795	-173 791	-187 091	-192 745	-203 933	-201 789
Muutos €	-6 930	-13 619	-16 637	-10 804	-19 425	264 647	3 542	-24 996	-13 300	-5 654	-11 188	2 144
Muutos %	2,0	3,8	4,5	2,8	4,9	-63,5	-2,3	16,8	7,7	3,0	5,8	-1,1
Verotulot	281 232	283 425	298 979	317 221	329 067	187 145	182 010	180 000	187 200	192 800	200 100	205 500
Valtionosuudet	91 264	90 981	122 902	109 991	119 345	14 608	14 363	17 136	14 500	16 300	21 800	23 300
Rahoitustuotot ja -kulut	-2 286	2 464	-2 000	3 685	-2 407	5 174	5 500	5 500	100	-600	-1 000	-1 800
Korkotuotot	2 212	2 213	1 979	2 103	2 304	2 562	2 812					
Muut rahoitustuotot	5 667	6 202	3 095	7 708	9 828	6 346	6 918					
Korkokulut	6 151	5 822	5 993	5 608	4 179	3 215	3 472					
Muut rahoituskulut	4 014	129	1 081	519	10 359	520	758					
VIISIKATE	13 711	6 752	33 126	33 338	29 021	54 590	53 078	28 845	14 709	15 755	16 967	25 211
Poistot	25 570	18 370	21 931	22 023	28 828	23 681	30 206	24 521	24 844	43 660	23 461	24 826
Satunnaiset tuotot ja kulut					9 703	-2 062						
Varausten muutokset netto	7 688	142	2 709	-7 916	-8 309	-16 804	-7 804	196	2 514	18 594	7 861	1 246
Ylijäämä/alijäämä	-4 171	-11 476	13 904	3 399	1 587	12 043	15 068	4 520	-7 621	-9 311	1 367	1 631
Kumulatiivinen ylij/alij.	-2 233	-13 709	195	3 594	5 181	17 224	32 292	36 812	29 191	19 880	21 247	22 878
Kumulat. ylij/alij./as	-33	-203	3	53	76	252	472	537	425	289	308	331
Nettoinvestoinnit	20 810	34 638	29 533	27 733	27 646	33 285	71 400	43 393	28 596	38 377	37 947	29 985
Taseesta												
Lainakanta 1000 euroa	237 866	271 609	301 796	317 022	245 290	240 555	282 098	296 600	310 500	333 100	354 100	358 900
Lainakanta euroa/as	3 522	4 016	4 448	4 664	3 605	3 521	4 122	4 326	4 519	4 838	5 133	5 192

Taulukosta:

- Vuoden 2025 ennuste perustuu syyskuun lopun tilanteesta laadittuun kaupungin talousennusteeseen.

- Hämeenlinnan kaupungin toimintakate kasvoi vuonna 2021 vertailukelpoisesti 5,9 % ja vuonna 2022 4,3 %. Vuonna 2023 toimintakate kasvoi vertailukelpoisesti 5,3% eli 7,8 milj. euroa ja vuonna 2024 4,1% ja 6,3 milj. euroa. Toimintakatteen kasvu on ehdottomasti liian korkea ja korkean kasvun ajurina toimii sivistyksen ja hyvinvoinnin toimiala asiakasmäärän laskusta huolimatta (erityisen tuen tarve ja vakan osallistumisaste vaikuttavat). Vuoden 2025 toimintakatteen vertailukelpoinen (mm. TE-uudistuksen vaikutus poistettu) kasvu on tämän hetken ennusteen perusteella peräti 4,9% eli 7,3 milj. euroa. Toimintakatteen kasvu on viimeiset vuodet jopa ylittänyt sote-ajan vuosittaisen kasvun. Vuodesta 2025 vuoteen 2026 toimintakatteen arvioidaan kasvavan vertailukelpoisesti 5,7 % eli 10 milj. euroa. Vuosien 2027–2029 toimintakatteen kasvutaso sisältää selkeää ylitysriskiä, joten taloussuunnitelma näyttää lukujen valossa ennemminkin liian hyvältä kuin liian huonolta. Talouden tavoitteisiin pääseminen vaatii pidemmällä aikajänteellä erittäin tiukkoja kulujen hallintatoimenpiteitä sekä käytännössä palveluiden tason ja määrän leikkaamista.
- Toimintakatteen 2026 kasvuun vaikuttavia eriä (vuoteen 2025 verrattuna) ovat erityisesti palkankorotukset ja inflaatio sekä Sihteerin resurssilisäykset.
 - Talousarviossa on varauduttu työehtosopimuksen mukaisiin palkankorotuksiin vuonna 2026 sekä huomioitu pohjalla 1.10.2025 maksuun tulevat palkankorotukset. Vuonna 2026 palkkoja korotetaan seuraavasti: 1.8.2026 yleiskorotus 2,27% ja 1.10.2026 0,60% järjestely-/kehittämiserä.
 - Kustannusten kasvun yleinen nousu on arvioitu olevan 1,8% valmistelussa. Sopimusten hinnankorotukset ovat kuitenkin toteutuneet keskimäärin korkeampina ja osaan määrärahoista on tehty suurempia tasokorotuksia.
 - Oppimisen tuen uudistuksen resurssipanostukset nousevat noin 0,8 milj. euroon.
- Verotuloarviot perustuvat Kuntaliiton syyskuun 2025 ennustekehikkoon.
- Valtionosuusarviot perustuvat kehysvaiheessa tehtyihin laskelmiin, joita on päivitetty syksyn uusilla ennusteilla. Laskelmissa on huomioitu mm. maan hallituksen budjettiriihen linjaukset.
- Rahoitustuotot ja -kulut netto sisältää arvion kaupungin lainakannan kehityksestä ja sen vaikutuksesta rahoituksen nettokertymään. Tämän ohella laskelma perustuu vuosien 2026–2029 osalta 3,2 milj. euron budjetoitujen sijoitustoiminnan myyntivoittojen kertymään, joiden osalta todellinen toteuma voi vaihdella suurestikin markkinoiden kehityksestä riippuen.
 - Lainojen korkokulut on laskettu simuloimalla vuoden 2026 ja suunnitelmavuosien lainakannan muutosten aiheuttama vaikutus korkokustannuksiin. Toinen korkokulujen laskentaperuste on markkinoiden tällä hetkellä noteeraama termiiniäyrä, joka kuvastaa markkinoiden korkohinnoittelua. Vuosille 2027–2029 ei ole varauduttu nykyennusteita suurempaa korkojen nousuun.
- Poistot vuodesta 2026 eteenpäin on laskettu lisäämällä vuoden 2025 poistoihin investointiohjelman vaikutus ja vähentämällä poistokannan vuosittainen alenema.
 - Kaupungin investointitaso on korkea. Tilapalveluiden näkökulmasta tilatarvemuu- tokset näyttäytyntynyt tyhjiksi jäävinä tiloina, joista on jouduttu tekemään alaskirjauksia. Suunnitelmakaudella on varauduttu Ahvenistonmäen DEF-rakennusosan alas- kirjaukseen.
- Varausten muutos sisältää tiedossa olevat muutokset varauksissa, kuten mm. Moreenin eritasoliittymän investointivarausten käsittelyn. Lisäksi suunnitelmavuosilla on varau- duttu Hämeenlinna-rahaston tuloutukseen Ahvenistonmäen, Myllymäen kampuksen ja

Ykköskorttelin purkukustannuksia vasten sekä Ahvenistonmäen DEF-osan alaskirjausta vasten.

- Nettoinvestoinnit on huomioitu taulukossa suunnitellussa laajuudessa. Investointitaso on korkea ja se yhdessä rakentamisen kustannusten nousun kanssa aiheuttaa riskin taloudelle. Investointisuunnitelmaan sisältyy mahdollinen HAMK-kampus ja Hämeenlinnan Asuntojen mahdollinen pääomitus. Näistä päätetään kuitenkin myöhemmin erikseen.

Julkisen talouden suunnitelmaa koskeva kansallinen säännöstö edellyttää, että hallitus päättää kuntatalouden ns. menorajoitteesta. Menorajoite on euromääräinen raja valtion toimista kuntatalouteen aiheutuvalle menojen muutokselle. Tarkoituksena on, että menorajoite on yhdenmukainen hallituksen kuntatalouden rahoitusasematavoitteen kanssa. Käytännössä jokainen Suomen hallitus on lisännyt kuntien toimintamenoja korvaamatta niitä kunnille täysimääräisesti. Lisäksi jokainen Suomea hallitus on leikannut kuntien tuloja korvaamatta niitä kunnille. Valtion toimet kuntatalouteen ovat olleet, ovat nyt ja tulevat olemaan negatiivisia. Nykyisen hallituksen päätökset heikentävät kuntataloutta vuodesta 2025 vuoteen 2026 170 milj. eurolla. Hämeenlinnan arvioitu osuus tästä on noin 2 milj. euroa.

Velkaantumien estäminen ja jopa hillitseminen edellyttäisi selvästi ylijäämäistä vuosittaista kirjanpidollista tulosta. Vastaavasti tämä edellyttää nykyisen palvelutason kriittistä arviointia ja joiltain osin palveluiden määrän ja laadun vähentämistä.

Suunnitelmakauden talousluvut antavat liian positiivisen kuvan kaupungin taloudesta seuraavista syistä johtuen:

- Suunnitelmavuosien kulubudjetointi on käytännössä liian optimistista.
- Kaupungin lainojen suojausaste on korkea – suojaukset loppuvat aikanaan ja korkokustannukset tulevat nousemaan tulevaisuudessa, koska lainamäärä tulee kasvamaan merkittävästi
- Päätöksenteossa on ollut jossain määrin esillä omaehtoista kustannusten kasvattamista.

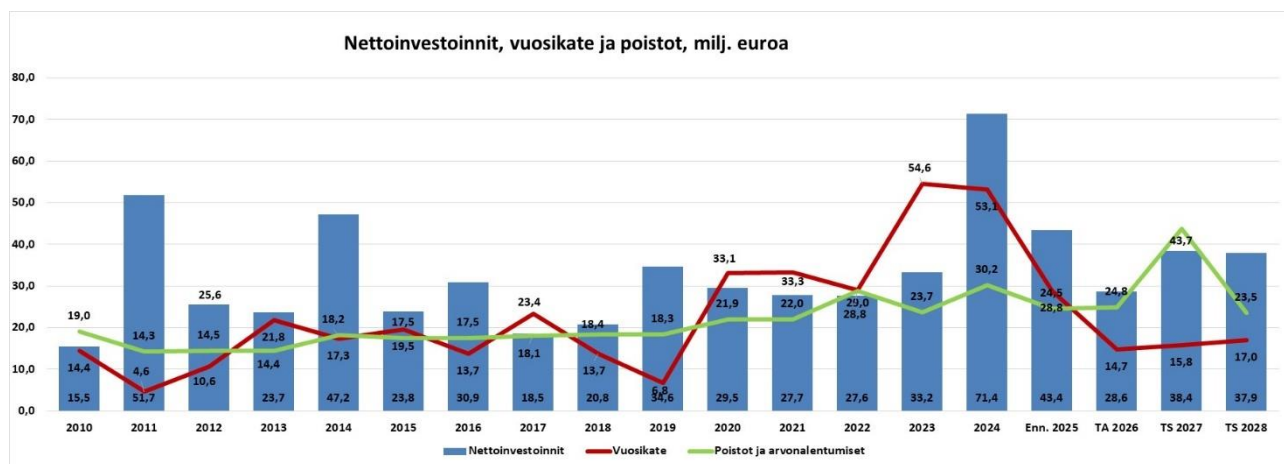
Kaikesta huolimatta kaupungin tulee jatkaa tuloksellisuuden parantamista. Tuloksellisuustoimenpiteet koostuvat tarvittavista rakennemuutoksista ja henkilöstön tuloksellisuuden kasvattamisesta. Talouden tasapainotustyötä jatketaan edelleen takaiskuista huolimatta. Talouden aito tasapaino (lisävelkaantumisen estäminen/hillitseminen) edellyttää palveluiden määrää ja laatua kasvattavista lisäinvestoinneista pidättäytymistä sekä palveluiden määrän ja laadun leikkaamista.

Hämeenlinnan kaupungin taseessa on tilikauden 2025 lopussa ennusteen mukaan noin 37 milj. euroa ylijäämää. Taloussuunnitelman mukaan kaupungin velkamäärä kasvaisi vuoden 2022 lopun tasosta vuoden 2026 loppuun mennessä noin 40 milj. euroa. Ilman hyvinvointialueen kiinteistökauppoja ja Moreenin eritasoliittymää velkamäärä laskisi noin 1,4 milj. euroa vastaavalla ajanjaksolla. Niin ikään taloussuunnitelman mukaan kaupungin velka kasvaisi vuoden 2025 lopusta vuoden 2029 loppuun 62 milj. euroa, joka on 12 milj. euroa yli valtuuston asettaman vuoden 2031 lopun velkaantumistavoitteen.

Talouden tasapainottamisen ensivaiheen toimenpide olisi pidättäytyä sellaisista uusista eivälttämättömistä investoinneista, jotka eivät suurella todennäköisyydellä lisää kaupungin

asukasmäärää ja verotuloja (syntyneitä kuluja enemmän). Toinen toimenpide olisi olla lisäämättä kaupungin menoja omin päätöksin palveluiden määrää tai laatua korottamalla. Kolmas toimenpide olisi kaikilla tasoilla vähentää ei-välttämätöntä tekemistä. Kaupungin taloudenpidon kannalta oleellista on varmistaa käyttötalouden tasapainon saavuttaminen tuloja lisäämällä ja menoja karsimalla.

Kaupungin pidemmän aikavälin taloussuunnitteluun liittyy kaupunkiemon lisäksi koko muu konserni. Kaupungin konsernirakenteen uudistamisesta ja tehostamisesta päätettiin keväällä 2017. Optimointi on edennyt mallikkaasti vuosina 2018–2025. Merkittävimmät toimenpiteet on tehty, mutta työ jatkuu edelleen osana normaalia omistajaohjausyksikön toimintaa. Konsernirakenteen optimoinnilla on saatu aikaan säästöjä ja tuloutettu merkittäviä eriä kaupungin käyttötalouden tueksi. Jatkossa vastaavia eriä ei enää odoteta konsernirakenteesta saatavan. Konsernirakenteen optimointi edellyttää toimijoilta rationaalista suhtautumista valmistelussa ja päätöksenteossa.

Vuoden 2011 nettoinvestointeja nostivat tavanomaisesta poikkeavat osakepääoman lisäykset noin 30 milj. euroa (Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy 27,6 milj. euroa ja Teknologiaakeskus Innopark Oy 2,2 milj. euroa). Vastaavia rahallisia ulosmaksuja ei kuitenkaan tapahtunut. Ilman niitä investointisumma oli 21,9 milj. euroa. Vuoden 2014 investointipiikki johtuu HAMK:n kirjanpidollisista 18,8 milj. euron suuruisista omistusjärjestelyistä, joita vastaava tulo kirjattiin tilinpäätökseen. Rahaa järjestelyissä ei liikkunut. Ilman HAMK:n kirjanpidollista erää 2014 investointisumma oli 28,3 milj. euroa. Vuoden 2024 investointipiikki johtuu hyvinvointialueen ja kaupungin välisten kiinteistökauppojen toteuttamisesta. Kaupoissa kaupunki osti Ahveniston sairaalan alueen rakennuksineen 63,3 milj. eurolla ja myi hyvinvointialueelle kaupungin kiinteistöjä 34,5 milj. eurolla.

Hämeenlinnan väki - Hämeenlinnan kaupungin henkilöstö

Henkilöstömenot ja palkalliset henkilötyövuodet

Kaupungin henkilöstömäärä on vuoden 2025 kolmen ensimmäisen kvartaalin aikana ollut keskimäärin yhteensä 1 873 henkilöä. Henkilöstömäärään ja henkilötyövuosiin ei ole tiedossa merkittäviä muutoksia talousarviovuoden aikana, taloussuunnitelmavuosina on nähtävissä opetus- ja varhaiskasvatuspalveluiden henkilöstömäärän vähentymistä lapsimäärän laskun vuoksi.

Henkilötyövuodet	
TA 2025	1 680
TA 2026	1 684
TS 2027 arvio	1 675
TS 2028 arvio	1 670

Suunnitelmavuosien tavoite on hallita henkilöstöresurssien määrää luonnollista poistumaa hyödyntäen ja työtehtävien uudelleen järjestelyn avulla. Suunnitelmakauden alussa jatketaan määrätietoisesti työtä henkilöstöresurssien organisoinniksi vastaamaan palvelurakennetta. Uusia vakansseja perustetaan lähtökohtaisesti vain, jos lainsäädäntö sitä edellyttää tai siihen löytyy toiminnalliset syyt.

Henkilöstökustannuksiin on vuonna 2026 varattu 102,400 milj. euroa, josta palkkoja ja palkkioita on 81,795 milj. euroa. Henkilöstökustannuksiin sisältyvien henkilösivukulujen ja eläkekulujen määrä on 20,604 milj. euroa.

Palkkaperusteisten henkilöstösivukulujen arvioidaan vuonna 2026 olevan seuraavat:

JUEL-maksu 17,40 %

SV-maksu 1,84 %

Työttömyysvakuutusmaksu 1,30 %

Tapaturmavakuutusmaksu 0,50 %

Muut sosiaalivakuutusmaksut 0,03 %

Henkilöstömenot muodostavat valtaosan kuntatalouden menoista, joten erityisesti palkkamenojen kasvun hillitseminen tiukan rekrytointilupakeskustelun avulla on välttämätöntä. Myös palkantarkistusten osalta noudatetaan tiukkaa linjaa ja palkantarkistuksia tehdään vain työn vaativuuden olennaisesti lisääntyessä. Talousarviokäsittelyssä hyväksytyt uudet vakanssit tarvitsevat aina erillisen täyttöluvan ennen rekrytoinnin aloittamista.

Painopistealueet vuonna 2026

Työhyvinvoinnin, johtamisen, henkilöstön saatavuuden ja Hämeenlinnan väkeä -toimintakulttuurin kehittäminen ovat jatkuvia tavoitteita.

Henkilöstöpalveluiden johdolla pyritään löytämään ja kokeilemaan uusia ja innovatiivisia toimintatapoja tukemaan henkilöstöjohtamista, henkilöstön työhyvinvointia sekä tuloksellisuutta.

Hämeenlinnan väkeä -toimintakulttuuri

Hämeenlinnan- väkeä toimintakulttuuri sulautuu luontevaksi osaksi kaupungin uutta strategiaa arvojen; Rohkeasti ja positiivisesti yhdessä, kautta.

Toimintakulttuurissa keskeistä on jatkossakin toimintakulttuuri, jossa tehdään yhdessä, saa innostua, arvostetaan jokaista kohtaamista, toimitaan yhdessä sovittujen tavoitteiden eteen ja ollaan ylpeästi Hämeenlinnan väkeä. Toimintakulttuurin materiaalit päivitetään ja päivitettyssä versiossa strategiakytkentää korostetaan, myös visuaalinen asu päivitetään vastaamaan kaupungin brändiä. Uuden strategian arkeen vieminen on suunnittelukauden jatkuva tavoite, joka toteutetaan yhdessä strategia ja kehittämisen kanssa, vaiheittain. Arkeen viemisessä tärkeä tehtävä on ensimmäisessä vaiheessa tulosaluejohtajilla ja sen jälkeen kaikilla lähijohtajilla.

Henkilöstön saatavuus ja työntekijäkokemus

Henkilöstön saatavuus on jatkossakin erittäin kriittinen painopistealue myös henkilöstön hyvinvoinnin näkökulmasta. Rekrytointikumppani Jobillan kanssa tiivistetään yhteistyötä ja sekä hyödynnämme hakija- ja perehdytyskyselyjen tuloksia toiminnan kehittämisessä ja johtamisen työkaluina.

Keväällä 2025 on tehty päätös anonyymien rekrytoinnin jatkamisesta toistaiseksi kaupungin omissa rekrytoinneissa (pl. rekrytoinnit, joissa käytetään suoramakua).

Hyvä työntekijäkokemus syntyy onnistuneesta perehdytyksestä, hyvästä johtamisesta ja toimivasta työyhteisöstä, osaamisen ja työtehtävien tasapainosta sekä mahdollisuudesta vaikuttaa omiin työtehtäviin. Vuonna 2026 henkilöstö käy osaamisbotin kanssa osaamiskeskustelun, josta lähijohtaja saa koko työyhteisön yhteenvedon. Myös koko henkilöstön osaamisesta saadaan osaamisbotin yhteenvedo. Oman työyksikön yhteenvedon pohjalta työyhteisöt käyvät dialogityökalun avulla osaamiskeskustelun.

Työntekijäkokemusta kehitetään Johtamisen kivijalkojen (menestyminen, mahdollistaminen, huippuosaaminen) mukaisella johtamisella sekä Hämeenlinnan väen toimintakulttuurin avulla. Johtajuutta ja Hämeenlinnan väkeen kuuluvuutta vahvistetaan sparraamalla, valmentamalla ja tukemalla sekä työyhteisöjä että lähijohtajia. Tammikuussa 2026 järjestettävä ensimmäinen Hämeenlinnan väen- gaala tukee yhteisöllisyyttä kokoamalla henkilöstö yhteen juhlimaan kaupungin palkittavaa henkilöstöä ja Hämeenlinnan kaupungin syntymäpäivää.

Panostukset hyvinvoinnin lisäämiseen

Laajennettuja työterveyshuollon palveluita arvioidaan ja kehitetään yhdessä Terveystalon kanssa.

Henkilöstön liikunta- ja hyvinvointitarjotinta päivitetään tukemaan entistä paremmin henkilöstön kokonaishyvinvointia työssä mm. henkilöstön yhteisten valmennusten ja teema- viikkojen kautta.

Olympiakomitean Suomen aktiivisin työpaikka sertifikaatti myönnettiin kaupungille toisen kerran alkuvuodesta 2024. Syksyllä 2025 haku pitää uusia ja tavoitteena on, että sertifikaatin arviointikriteerien pisteet nousevat edelliseen kertaan verrattuna.

Kuntakonsernin toiminta ja talous

Konsernirakenteen kehittyminen

Konsernirakenteessa odotetaan tapahtuvan lieviä muutoksia vuonna 2026. Kiinteistöliikelaitoskuntayhtymä Tavastia tullaan näillä näkymin sulauttamaan Koulutuskuntayhtymä Tavastiaan 1.1.2026 alkaen. Kiinteistö Oy Oneston osakekannan myyntiä valmistellaan. Pieniä kiinteistöyhtiöitä koskevia järjestelyjä jatketaan kiinteistöohjelman mukaisesti. Hankintalain muutoksen myötä mahdollisesti voimaan astuva sidosyksiköiden 10 % vähimmäisomistusvaatimus voi johtaa kaupungin vähemmistöomistuksia koskeviin järjestelyihin.

Strategisten tytäryhtiöiden valtuustoon nähden sitovat tavoitteet

Kuntalain (410/2015) 110 §:n mukaan talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Kaupungin tytäryhteisöjen toimintaa ohjaavat Hämeenlinnan kaupungin konserniohjeet (KV 17.2.2025), Hämeenlinnan kaupungin hallintosääntö sekä Hämeenlinnan kaupungin omistajapoliittiset linjaukset (KV 5.2.2024).

Kaupungin omistajapolitiikan tavoitteena on tytäryhteisöjen toiminnan kehittäminen kaupungin strategisten linjausten mukaisesti sekä omistaja-arvon pitkäjänteisen kasvun tukeminen. Strategisiksi nimetyille tytäryhtiöille asetetaan valtuustoon nähden sitovat tavoitteet vuodelle 2026. Tavoitteet perustuvat kaupunkistrategiassa esitettyihin arvoihin, visioon ja kaupunkitason tavoitteisiin sekä omistajapoliittisissa linjauksissa yhtiöille asetettuihin pitkän tähtäimen tavoitteisiin. Valtuuston hyväksymät tavoitteet otetaan yhtiöiden kanssa tehtävien palvelusopimusten lähtökohdiksi.

Talousarviossa asetettavat tavoitteet kohdistuvat tulevan talousarviovuoden toimintaan. Kaupungin keskeisimmille tytäryhteisöille on asetettu pitkän tähtäimen odotukset kaupungin omistajapoliittisissa linjauksissa. Näiden toteutumista seurataan vuosittain keväällä julkaistavassa Hämeenlinnan kaupungin yhteisöjen vuosikatsauksessa.

Kaikille strategisille tytäryhtiöille tavoitteeksi asetettavilla työllistämistoimilla tarkoitetaan ensisijaisesti työkokeilua, kuntouttavaa työtoimintaa ja palkkatukityöllistämistä. Yhtiöt voivat raportoida myös osallistumisestaan korkeakoulu- ym. harjoittelun mahdollistamiseen.

Tytäryhteisöt ovat velvollisia raportoimaan tavoitteiden toteutumisesta muun raportoinnin yhteydessä.

Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ovat seuraavat:

Hämeenlinnan Asunnot Oy (konserni)

Hämeenlinnan Asunnot Oy omistaa ja vuokraa hallinnoimiaan vuokra-asuntoja. Yhtiö tarjoaa asuntoja kuntalaisille kaikissa elämän vaiheissa. Konserniin kuuluu yhtiön 100 % tytäryhtiö Linnan Isännöinti Oy.

TAVOITE 2026	MITTARI
Yhtiö keskittyy taloutensa ja kiinteistökantansa tervehtymiseen; a. nettotulos pois lukien kertaluonteiset arvonalentumiset > 0 € b. vuosikorjaukset toteutuvat suunnitellusti c. yhtiön talouden vakauttamiseksi ja kiinteistökannan tervehtymiseksi laaditun toimeenpano-ohjelman toteuttaminen on käynnistynyt ja etenee yhdessä sovitun aikataulun mukaisesti	a. nettotulos (€) b. kyllä/ei c. selostus tehdyistä toimenpiteistä
Työllistämistoimiin osallistuminen	selostus tehdyistä työllistämistoimista

Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy (konserni)

Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy on osakeyhtiö, joka tuottaa liikuntapalveluita. Yhtiö hoitaa ja hallinnoi areenoita, liikuntahalleja, suurkenttiä, uimahalleja ja sisäliikuntatiloja sekä tuottaa liikunnanohjauspalveluita ja liikuntaan liittyviä tukipalveluita. Konserniin kuuluvat yhtiön tytäryhtiöt Hämeenlinnan Jäähalli Oy ja Hämeenlinnan Palloiluhalli Oy.

TAVOITE 2026	MITTARI
Liikuntahallit -konserni toimii tehokkaasti ja taloudellisesti; a. yhtiöiden nettotulokset > 0 € b. nettotulokset paranevat edellisvuodesta	a. yhtiöiden nettotulokset (€) b. yhtiöiden nettotulosten muutokset 2026 vs. 2025
Käynnissä olevat investointihankkeet valmistuvat suunnitellusti; a. hankkeet valmistuvat aikataulussa b. käyttäjätyytyväisyys keskimäärin vähintään 3,7 (asteikko 1-5) 3 kk käyttöönotosta	a. hankekohtainen tilanne b. käyttäjätyytyväisyys (asteikko 1-5)
Työllistämistoimiin osallistuminen	selostus tehdyistä työllistämistoimista

Hämeenlinnan Pysäköinti Oy

Hämeenlinnan Pysäköinti Oy:n tehtävänä on julkisten pysäköintipalvelujen järjestäminen, pysäköinninvalvonnan koordinointi sen hallinnassa olevilla alueilla ja pysäköintilaitosten omistaminen, rakennuttaminen ja ylläpito.

TAVOITE 2026	MITTARI
Hämeenlinnan Pysäköinti Oy toimii kannattavasti siten että sen maksuvalmius pitkällä tähtäimellä säilyy; a. liikevoitto > 700 000 € b. nettotulos > 0 € c. pysäköintitalojen liikevaihdon kasvu > +3 %	a. liikevoitto (€) b. nettotulos (€) c. pysäköintitalojen liikevaihdon muutos edellisvuodesta (%)
Työllistämistoimiin osallistuminen	selostus tehdyistä työllistämistoimista

Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy (konserni)

Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy:n tehtävänä on huolehtia toiminta-alueellaan talousveden hankinnasta ja jakelusta sekä jätevesien ja hulevesien poisjohtamisesta ja jätevesien puhdistamisesta. Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy tuottaa vesihuoltopalveluita Hämeenlinnan, Hattulan ja Akaan asukkaille, yhteisöille ja elinkeinoelämälle. Konserniin kuuluu yhtiön 100 % tytäryhtiö HS-Hulevesipalvelut Oy.

TAVOITE 2026	MITTARI
HS-Vesi toimii kannattavasti, oman tulorahoituksensa puitteissa; a. nettotulos > 0 € b. yhtiön perimät vesihuollon maksut ovat keskimääräisiä vesihuoltolaitosten maksuja edullisemmat	a. nettotulos (€) b. vesihuollon maksut Vesilaitosyhdistyksen keräämien vesihuoltolaitosten vertailuhintojen keskiarvoon verrattuna
Yhtiö jatkaa vedenhankinnan turvaamiseen ja omaisuuden hallinnan parantamiseen tähtääviä kehittämistoimia; a. kriittisen jätevesi- ja vesijohtoverkoston selvilläoloaste-% nousee b. yhtiön 10 vuoden laitosinvestointien saneerausohjelmaa toteutettu suunnitellusti	a. kriittisen jätevesi- ja vesijohtoverkoston selvilläoloaste-% 2026 vs. 2025 b. selostus ohjelman toteutumisesta
Jätevedenpuhdistamoilla saavutetaan ympäristöluvan mukaiset lupaehdot valvojan viranomaisen hyväksymällä tavalla	kyllä/ei
Työllistämistoimiin osallistuminen	selostus tehdyistä työllistämistoimista

Linnan Kehitys Oy

Linnan Kehitys Oy on elinkeinoyhtiö, jonka tärkeimpänä tehtävänä on lisätä Hämeenlinnan tunnettua ja taloudellista kasvua. Yhtiö haluaa olla haluttu ja luotettava kumppani elinkeinosektorilla.

TAVOITE 2026	MITTARI
Linnan Kehitys toimii kannattavasti, oman tulorahoituksensa puitteissa; kolmen viimeisen tilikauden yhteenlaskettu tulos > 0 €	kolmen viimeisen tilikauden yhteenlaskettu tulos (€)
Linnan Kehityksen sijoittumistoiminta jatkuu aktiivisena ja tavoitteellisena; a. 21 uutta yhtiön kautta sijoittunutta yritystä b. 200 sijoittuvien yritysten kautta syntyvää työpaikkaa	a. 21 uutta yhtiön kautta sijoittunutta yritystä b. 200 sijoittuvien yritysten kautta siirtyvää työpaikkaa
Linnan Kehityksen palvelut ovat laadukkaita ja vaikuttavia; a. asiakastyytyväisyyskyselyn tulos säilyy erinomaisella tasolla (NPS > 70) b. yrityspalveluiden arvosana Yrittäjien kuntabarometrissa nousee (3,41 vuonna 2024) c. yhtiö kohdistaa voimavaroja alueen elinvoiman kannalta vaikuttavimpien palveluiden tuottamiseen	a. NPS b. yrityspalveluiden arvosana kuntabarometrissa 2026 c. selostus tehdyistä toimenpiteistä
Työllistämistoimiin osallistuminen	selostus tehdyistä työllistämistoimista

Linnan Kiinteistökehitys Oy (konserni)

Linnan Kiinteistökehitys Oy ostaa, omistaa, kehittää ja myy kiinteistöjä sekä toimii investoijana merkittävien elinkeinohankkeiden toteuttamiseksi Hämeenlinnaan. Yhtiö ylläpitää aktiivista vuoropuhelua kaupungin kanssa ja tuo kaupungin keskeisiin hankkeisiin liittyvän asiantuntemuksensa kaupungin käyttöön. Konserniin kuuluu yhtiön tytäryhtiöt Kiinteistö Oy Hämeenlinnan Kasarmikatu 23, Kiinteistö Oy Hämeenlinnan Turuntien Liiketalo, Kiinteistö Oy Innopark, Kiinteistö Oy Lammin Biokylä I ja Kiinteistö Oy Parolantie 104 sekä osakkuusyhtiö Kiinteistö Oy Iittalan Lasimäki.

TAVOITE 2026	MITTARI
Linnan Kiinteistökehitys toimii markkinalähtöisesti, taloudellisesti ja tuloksellisesti; nettotulos > 50 000 €	nettotulos (€)
Yhtiön tärkein tehtävä on alueellinen kiinteistöjen kehittäminen, minkä lisäksi yhtiö edistää aktiivisesti yritysten sijoittumista Hämeenlinnaan; a. käynnistettyjä kiinteistökehityshankkeita > 2 kpl b. yhtiön tiloihin Linnan Kehityksen sijoittumispalveluiden kanssa yhteistyössä vuoden aikana sijoittuneita yrityksiä > 5 kpl	a. käynnistettyjen kiinteistökehityshankkeiden lkm b. sijoittuneiden yritysten lkm
Yhtiö jatkaa kiinteistöliiketoimintansa sopeuttamista muutuneisiin tarpeisiin siten, että kiinteistöjen käyttöasteet säilyvät jatkossakin korkealla tasolla; kiinteistöjen käyttöaste > 85 %	kiinteistöjen käyttöaste (%)
Työllistämistoimiin osallistuminen	selostus tehdyistä työllistämistoimista

Verkatehdas Oy (konserni)

Yhtiö ylläpitää ja kehittää Verkatehtaan kiinteistöä kulttuuri- ja kongressitoiminnan ja luovan alan keskuksena. Yhtiö tuottaa kulttuuri- ja kokoustoiminnan palveluita. Konserniin kuuluu yhtiön 100 % tytäryhtiö Hämeenlinnan Teatteri Oy. Hämeenlinnan Teatteri Oy:n tarkoituksena on yleishyödyllisellä tavalla ylläpitää ja harjoittaa teatteritoimintaa ja muuta esittävän taiteen esitystoimintaa Hämeenlinnan seudulla.

TAVOITE 2026	MITTARI
Verkatehdas-konserni toimii tehokkaasti ja taloudellisesti; a. yhtiöiden nettotulokset > 0 € b. yhtiöiden nettotulokset edellisvuodesta paranevat c. yhtiöiden omarahoitusasteet edellisvuodesta paranevat (2024 Verkatehdas 80 %, Teatteri 28 %)	a. nettotulokset (€) b. nettotuloksen muutos 2026 vs. 2025 c. liikevaihto / (liikevaihto + muut tuotot) (%) 2026 vs. 2025
Verkatehdas-konserni lisää Hämeenlinnan veto-, pito- ja lumovoimaa; a. vuosikäynnit kulttuurikorttelissa > 400 000 (n. 345 000 kpl v 2024) b. Hämeenlinnan Teatterin ja Verkatehtaan omien tapahtumien ja esitysten kävijät > 100 000 (n. 100 000 kpl v 2024) c. Verkatehdas-konsernin valtakunnallinen tunnettuus kasvaa (mediaosumien lkm 250 kpl v 2024)	a. Verkatehdas -korttelin käyntimäärät yhteensä, pois lukien Lyseon koulu b. Teatterin ja Verkatehdas Oy:n omien tapahtumien ja esitysten kävijämäärät yhteensä c. mediaosumien (Verkatehdas -kortteli mainittu) lkm
Työllistämistoimiin osallistuminen	selostus tehdyistä työllistämistoimista

Strategisille tytäryhtiöille asetettaviin tavoitteisiin liittyvät riskit ovat pääsääntöisesti yhtiöiden talouteen, toiminnan tuloksiin ja omaisuuden hallintaan liittyviä riskejä. Riskejä pyritään hallitsemaan aktiivisella seurannalla ja omistajaohjauksella. Kullakin yhtiöllä on lisäksi omat riskienhallintakeinonsa, joista raportoidaan vuosittain tehtävässä sisäisen valvonnan selonteossa.

Talousarvion rakenne, sitovuus ja seuranta

Talousarvion rakenne

Talousarvion rakenteessa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia.

Organisaatorakenteen muodostavat konserni- ja elinvoimapalvelut, sivistyksen ja hyvinvoinnin toimiala ja kaupunkirakennetoimiala sekä jätelautakunta.

Talousarvion sitovuus ja täytäntöönpano-ohjeet

Kaupunginvaltuusto määrää, miten talousarvio ja sen perustelut sitovat kaupunginhallitusta ja muita kaupungin viranomaisia.

Jäljempänä on kuvattu sitovuuden periaatteet ja taulukkona määrärahojen sitovat erät.

Käyttötalousosa:

Konsernipalvelujen, kaupungin elinvoimapalvelujen, TyöHämeen, sivistys- ja hyvinvointilautakunnan ja kaupunkirakennelautakunnan tavoitteet ovat valtuustoon nähden sitovia.

Strategisten konserniyhtiöiden tavoitteet ovat valtuustoon nähden sitovia.

Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan ja kaupunkirakennelautakunnan menomäärärahat yhteensä ja tulomäärärahat yhteensä ovat sitovia (bruttositovuus). Valmistus omaan käyttöön -erä on menojen oikaisuerä, joka sitovuutta tarkasteltaessa vähennetään menoista.

Konsernipalvelujen menomäärärahat yhteensä ja tulomäärärahat yhteensä ovat sitovia (bruttositovuus). Kaupunginhallitus vastaa konsernipalvelujen kokonaismäärärahan riittävydestä.

Kaupungin elinvoimapalvelujen menomäärärahat yhteensä ja tulomäärärahat yhteensä ovat sitovia (bruttositovuus). Kaupunginhallitus vastaa kaupungin elinvoimapalvelujen kokonaismäärärahan riittävydestä.

TyöHämeen toimintakate on sitova (nettositovuus).

Yhteisen jätelautakunnan toimintakate on sitova (nettositovuus).

Elinkeinorahaston (taseyksikkö) sitova erä on toimintakate. Elinkeinorahaston tuotto lisää rahaston pääomaan, ellei valtuusto vuoden aikana toisin päättä.

Poistot ja vyörytyserät eivät ole sitovia määrärahoja.

Rahoitus- ja tuloslaskelmaosa:

Talousjohtajalla on oikeus ottaa ja järjestellä pitkäaikaisia lainoja sekä ottaa olemassa oleviin ja uusiin lainasopimuksiin tarvittavat johdannaissopimukset korkoriskien suojaamiseksi.

Johdannaissopimuksia voi tehdä siten, että lainamäärän suojausaste ei nouse yli 100 prosentin. Ottolainauksen sitova erä on pitkäaikaisten lainojen muutos yhteensä (nettositovuus). Talousjohtajalla on oikeus ottaa tilapäis- tai kassalainoja (kuntatodistusohjelma) kaupungin maksuvalmiuden edellyttämällä tavalla. Tilapäis- ja kassalainojen samanaikainen enimmäismäärä voi olla 100 milj. euroa.

Antolainasaamisten sitovia eriä ovat antolainasaamisten (pysyvät vastaavat, sijoitukset) vähennykset ja lisäykset.

Kaupungin tuloslaskelmaosan yhteisten erien rahoitustuotot ja -kulut yhteen laskettuina ovat valtuustoon nähden nettositovat.

Muilta osin laskelmaosa on informaatiota koko kaupungin yhteenlasketusta taloudesta ja se ei ole sitova talousarvion osa. Olennaisista poikkeamista on raportoitava valtuustolle.

Investointiosa:

Kiinteän omaisuuden hankinnan ja myynnin investointien menomääräraha ja tulomääräraha ovat valtuustoon nähden sitovat (bruttositovuus). Määrärahoista vastaa kaupunginhallitus.

Osakkeiden ja osuuksien investointien määräraha on valtuustoon nähden sitova (bruttositovuus). Määrärahasta vastaa kaupunginhallitus.

Talonrakennuksen (rakennukset, pihat) yhteenlasketut investointimäärärahat ovat valtuustoon nähden sitovat (bruttositovuus). Kaupunkirakennelautakunta päättää rahan kohdistamisesta eri investointikohteisiin.

Kiinteiden rakenteiden ja laitteiden kokonaismääräraha on valtuustoon nähden sitova (bruttositovuus). Kaupunkirakennelautakunta päättää rahan kohdistamisesta eri investointikohteisiin.

Irtaimen omaisuuden investointien määräraha on valtuustoon nähden sitova (bruttositovuus) seuraavien investointitasojen osalta: taideteokset, kaupunkirakenteen konekalustohankinnat, tilapalvelun suurkeittölaitteet ja tilapalvelun ensikertainen kalustaminen. Sivistys- ja hyvinvointilautakunta vastaa taideteosten määrärahasta. Kaupunkirakennelautakunta vastaa kaupunkirakenteen konekalustohankinnoista sekä tilapalvelun laitteiden ja ensikertaisen kaluston hankinnoista.

Investointiohjelmassa päätetään sitovasti vain talousarviovuonna aloitettavista investoinneista. Kyseisten yksittäisten investointien talousarviokirjaan merkitty kustannusarvio on sitova niiden investointien osalta, joiden kustannusarvio ylittää 700 000 euroa. Muut investoinnit ovat sitovia talousarviovuoden yhteenlasketun investointilajikohtaisen kokonaismäärärahasta. Poikkeuksena sitovuuden osalta on vuodelle 2027 esitetty kirjastoauto, jonka hankinta päätetään sitovasti vuoden 2026 talousarvion hyväksynnällä, koska kyseinen ajoneuvo pitää tilata vuoden 2026 aikana.

Mikäli yksittäisen investointihankkeen kustannusarvion arvioidaan ylittävän (kustannusarviot yli 700 000 euroa), on ensisijaisesti karsittava hankkeen sisältöä ja toissijaisesti haettava valtuustolta lisämäärärahaa.

Suunnitelmakaudella aloitettavaksi mainitut investoinnit eivät sido kaupunkia.

Talousarvion määrärahojen ja tuloarvioiden yhteenveto:

1 000 €	Sitovuus	Määrärahat	Tuloarviot	Toimintakate
KÄYTTÖTALOUSOSA				
Konsernipalvelut	B	22 500	3 650	
Kaupungin elinvoimapalvelu	B	24 993	1 192	
TyöHäme	N	10 534	10 534	0
Elinkeinorahaston taseyksikkö	N	0	0	0
Sivistys- ja hyvinvointilautakunta	B	146 375	4 668	
Kaupunkirakennelautakunta	B	68 602	65 347	
(valmistus omaan käyttöön on menoja vähentävä oikaisuerä)		-522		
Yhteinen jätelautakunta	N	618	618	0
TULOSLASKELMAOSA				
Verotulot	B		187 200	
Valtionosuudet	B		14 500	
Yhteenlasketut rahoitustuotot ja rahoituskulut	N	5 720	5 820	100
INVESTOINTIOSA				
Kiinteä omaisuus, kh	B	2 000	100	
Osakkeet, kh	B	300		
Talonrakennus, kaura	B	9 576		
Kunnallistekniikka, kaura	B	16 196	551	
Irtain omaisuus, kaupunkirakenteen konekalusto	B	500		
Ensikertainen kalustaminen ja suurkeittiölaitteet, kaura	B	655		
Muut aineelliset hyödykkeet, taideteokset, sihy	B	20		
RAHOITUSOSA				
Antolainauksen muutokset				
Antolainasaamisten lisäys, ulkoiset	B			
Antolainasaamisten vähennys	B		23	
Lainakannan muutokset				
Pitkäaikaisten ottolainojen lisäys			53 000	
Pitkäaikaisten ottolainojen vähennys		39 100		
Pitkäaikaisten ottolainojen muutos (lisäystä)	N			13 900
Lyhytaikaisten lainojen muutos	N			
Oman pääoman muutokset				
Vaikutus maksuvalmiuteen		36		
TALOUSARVION LOPPUSUMMA		347 202	347 202	

B = Bruttositovuus

N = Nettositovuus

Valmistus omaan käyttöön käsitellään menoja vähentävänä eränä.

Lyhytaikaisten lainojen enimmäismäärä kerralla voi olla 100 milj. euroa

Taloudellisen ja toiminnallisen tuloksen seuranta

Talousarvion ja toiminnan toteutumasta ja ennusteesta annetaan kaupunginhallitukselle ja -valtuustolle puolivuotisiraportti kaudelta 1–6/2026. Koko vuoden toteutumasta laaditaan toimintakertomus, joka käsitellään tilinpäätöksen hyväksymisen yhteydessä. Puolivuotisiraportin lisäksi kaupunginhallitukselle laaditaan talouden toteumaennuste maaliskuis-, huhtikuuk-, touko-, syys- ja marraskuun tilanteesta. Kaupunginhallitukselle toimitettava talouden toteumaennuste toimitetaan kaupunginvaltuustolle tiedoksi kausilta 1–4 ja 1–9.

Kaupunginhallitus ja kaupungin johtoryhmä seuraavat ja tarvittaessa ohjeistavat talouden hoitoa ja johtamista sekä niihin liittyviä käytännön toimenpiteitä. Kaupunginhallitus seuraa strategisia prosesseja ja ohjelmatyötä. Tiedolla johtamisessa on käytössä erillinen järjestelmä. Järjestelmässä yhdistetään ja analysoidaan dataa useista kaupungin tietojärjestelmistä. Tiedolla johtamisen järjestelmä päivittyvine talous-, henkilöstö- ja suoritettuihin palveluihin johtamista.

Lisäksi kaupunginhallitukselle annetaan tietoja koko maan talouden kehityksestä, korkojen muutoksesta, kaupungin sijoitusten tuotosta, kaupungin lainamäärän muutoksesta ja muista talouden ja toiminnan tekijöistä tarpeen mukaan.

Lautakuntien on seurattava taloustilannetta normaalin kokousaikataulunsa puitteissa säännöllisesti.

Kunkin esimiehen on seurattava säännöllisesti johtamansa toiminnan talouden kehittymistä talousraportoinnin järjestelmiä hyödyntäen sekä laadittava omia ennusteita määrärahan riittävydestä johtamisensa tueksi. Tarvittaessa controllerit avustavat talousraporttien tulkinnaissa ja ennusteiden laadinnassa.

Tilivelvolliset

Tilivelvollisia kunnissa ovat toimielimien (muu kuin kaupunginvaltuusto) jäsenet ja ao. toimielimen tehtäväalueen johtavat viranhaltijat ja itsenäisestä tehtäväkokonaisuudesta vastaavat viranhaltijat. Laki ei vaadi tilivelvollisten määrittelyä ennakolta. Tilivelvollisten määrittelyoikeus on valtuustolla. Viime kädessä tilintarkastuskertomuksen antavalla tilintarkastajalla on harkintavalta siitä, ketkä ovat tilivelvollisia. Vaikka henkilö ei olisikaan tilivelvollinen, hänen on hoidettava tehtävänsä asianmukaisen huolellisesti.

Tilivelvollisina toimielinten esittelijöinä ovat kaupunginjohtaja, konsernipalvelujohtajat, hallintojohtaja (keskusvaalilautakunta), tarkastuspäällikkö, toimialajohtajat, tulosaluejohtajat, jätehuoltopäällikkö sekä muut toimielinten esittelijät.

Hankintoja koskeva ohje

Hämeenlinnan kaupungin hankinnat toteutetaan ja hankintasopimukset laaditaan voimassa olevan, kaupunginhallituksen hyväksymän Hankintaohjeen ja Sopimusohjeen mukaisesti. Sopimusohje koskee myös muita sopimuksia kuin hankintasopimuksia. Hankintaohjeessa

on kerrottu muun muassa päätösraja hankintoja ja tilauksia koskien sekä suora hankintarajat. Tarvittaessa on konsultoitava kaupungin hankintapalvelut-yksikköä.

Investointikohteiden suunnittelussa on erityisesti huomioitava kustannustehokkuus. Investointien osalta noudatetaan periaatetta, jonka mukaan kaupunkikonsernin palveluihin liittyvät tilat, infra ja kunnallistekniikka rakennetaan perustasoisiksi ja ratkaisut ovat yksinkertaisia. Rakennusten tai infran ratkaisujen ei tarvitse olla yksilöllisiä, vaan niiden tulee olla turvallisia vakioratkaisuja. Investointeja suunniteltaessa panostetaan kustannusarvioiden laadintaan ja selvitetään edullisimmat toteutusvaihtoehdot sekä lasketaan ennakolta tulevat vuosittaiset käyttötalouden lisäkustannukset (poistot, rahoituskulut ja ylläpitokustannukset, sekä mahdollisesti tyhjilleen jäävien tilojen kustannukset). Rakentamisen suunnittelussa huomioidaan, että rakentamislaki ei edellytä vanhojen rakennusten osalta uudenveroiseksi korjaamista ja korjaaminen tehdään tarkoituksenmukaisesti. Investoinneissa hyödynnetään esimerkiksi talousohjattua rakentamista.

Kohteiden kalustaminen toteutetaan perustasoisena ja hyödynnetään mahdollisuuksien mukaisesti kierrätyskalusteita.

Investointien pienhankintaraja

Investointeihin kohdistettavan omaisuuden hankinnassa on yksittäisen hyödykkeen ostohinnan raja 10 000 euroa, kun se tulee olemaan käytössä useampana kuin kahtena tilikautena. Halvemmat hankinnat kirjataan käyttötalousmenoksi.

Ensikertainen kalustus muodostaa poikkeuksen em. rajaa koskevaan määräykseen silloin kun ensikertaisen kalustuksen kokonaisuudesta muodostuu yhteensä yli 10 000 euron hankinta. Ensikertaiseen kalustukseen ei kuitenkaan kirjata lyhytaikaisessa käytössä kuluvia hyödykkeitä, kuten esim. pientarvikkeita ja -laitteita, kirjallisuutta ja tarveaineita.

Sisäisen vuokran määräytymisperiaatteet

Sisäinen vuokra koostuu sisäisestä pääomavuokrasta ja sisäisestä hoitovuokrasta.

Sisäiseen vuokraan sisällytettävät pääomakustannusten erät muodostuvat neljästä tekijästä: korjausvastikkeesta, korkokustannuksesta ja maanvuokrasta sekä peruskorjaus- ja perusparannusinvestointien vuokrasta. Korjausvastiketta peritään siitä, että rakennus voidaan teknisesti pitää käytettävässä kunnossa, pitkällä aikavälillä. Vastikkeen on aina katettava vähintään tilakokonaisuudesta kaupungille aiheutuvat poistot. Korkokustannus on omistajan määrittelemä korkotuottovaatimus rakennusomaisuudelle. Perityn koron tulee kattaa esimerkiksi talonrakennusinvestoinneista kaupungille aiheutuvan vieraan pääoman kustannukset (korkokulut) ja pitkällä tähtäimellä tyhjilleen jääneiden tilojen alaskirjaukset. Maanvuokra on korvaus maahan sitoutuneen pääoman käytöstä ja se lasketaan tontin pinta-alan mukaisesta maa-alasta erikseen päätettävän neliöhinnan mukaisesti. Niiden rakennusten osalta, joissa tontit ovat erittäin suuria, sovelletaan tontin pinta-alan pihapiirin luonnollista pinta-alaa. Peruskorjaus- ja perusparannusinvestointien osalta vuokraan lisätään tehdyn investoinnin kaupungille aiheuttama vuotuinen poisto. Sisäinen pääomavuokra määritellään vuodeksi kerrallaan ja se on kiinteä.

Sisäinen hoitovuokra kattaa tilojen ylläpidosta aiheutuvat kustannukset. Näitä ovat esimerkiksi kunnossapito, lämpö, sähkö, vesi, jätehuolto, ulkoalueiden hoito, ICT-kustannukset sekä muut erikseen sovitut asiat. Kustannukset lasketaan kiinteistökohtaisesti.

Sekä sisäinen hoitovuokra että sisäinen pääomavuokra sisältyvät toimialojen määrärahoihin.

Käyttötalousosa

Konserni- ja elinvoimapalvelut

Talous

10 KONSERNI- JA ELINVOIMAPALVELUT	TP 2024	Muutettu TA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
TOIMINTATUOTOT					
MYYNITUOTOT	2 886 290	14 755 000	13 649 800	13 993 800	14 212 100
MAKSUTUOTOT	0	0	0	0	0
TUET JA AVUSTUKSET	3 661 291	2 733 000	1 694 900	1 580 500	1 323 000
MUUT TOIMINTATUOTOT	379 650	117 000	31 100	36 100	36 100
TOIMINTATUOTOT	6 927 231	17 605 000	15 375 800	15 610 400	15 571 200
TOIMINTAKULUT					
HENKILÖSTÖKULUT	-12 861 518	-17 529 000	-17 016 300	-17 676 600	-17 722 900
PALVELUJEN OSTOT	-13 669 047	-24 738 000	-24 640 500	-25 147 800	-25 482 100
AINEET, TARVIKKEET JA TAVARAT	-212 573	-251 000	-206 500	-210 500	-213 100
AVUSTUKSET	-8 044 550	-16 505 000	-14 572 500	-14 801 400	-14 811 600
MUUT TOIMINTAKULUT	-1 362 394	-1 547 000	-1 591 000	-1 618 100	-1 592 500
TOIMINTAKULUT	-36 150 082	-60 570 000	-58 026 800	-59 454 400	-59 822 200
TOIMINTAKATE	-29 222 852	-42 965 000	-42 651 000	-43 844 000	-44 251 000

Vuonna 2026 konserni- ja elinvoimapalvelujen toimintamenot ovat 58,027 milj. euroa ja toimintatulot ovat 15,376 milj. euroa. Toimintakate on -42,651 milj. euroa. Suunnitelmavuoden 2027 toimintakate on -43,844 milj. euroa ja suunnitelmavuoden 2028 toimintakate on -44,251 milj. euroa.

Konserni- ja elinvoimapalvelujen talousarvio sisältää kaksi tulosaluetta Konsernipalvelut ja Elinvoimapalvelut.

Konserni- ja elinvoimapalvelujen keskeiset muutostekijät tuloissa ja menoissa ovat:
Kaupunginvaltuusto ja hallitus

- Avustuksissa huomioitu Verkatehtaan opistotalon saneerauksen ja tilamuutosten aiheuttama avustustarpeen kasvu, vuodesta 2026 alkaen +165 000 euroa.
- Hämeenlinnan Pysäköinti Oy:n pysäköintiliiketoiminnan yleisavustus nousee +100 000 euroa vuodesta 2025.

Kaupunginjohto

- Markkinointiyhteistyössä rahoitus valoilmiötapahtuma vuodelle 2026 +30 000 euroa, vuosille 2026-2029 digitaulut +19 000 euroa vuosittain ja muihin tapahtumiin +10 000 euroa vuosittain. Sisällytetään 10 000 € kaupungin asumisen markkinointiyhteistyöhön. Markkinointiyhteistyörahaa voi hakea pitäjien kylien ja kaupunginosien asukasyhdistykset.

Talous-, hankinnat ja omistajaohjaus

- Verotuskustannuksia on pienennetty noin -128 400 euroa talousarvioon 2025 verrattaessa.

Henkilöstö- ja hallintopalvelut

- HR:n sihteeriresurssiin 50 % lisäys vuodesta 2025, +17 000 euroa
- Hallintopalveluihin virastomestarin lisäys, katetaan osittain vähentämällä Raatihuoneen vuokratyövoiman varaus, netto +23 000 euroa.
- Kansainvälisten asioiden hoitamiseen hallinto- ja johdon tuen kustannuspaikalle on varattu 60 000 euroa, sillä Hämeenlinnan kaupunki on isännöintivuorossa pohjoismaisessa ystävyyskaupunkitapaamisessa keväällä 2026.
- Henkilöstöpalvelujen 2026 eläkemenojen määrärahoihin sisältyy tasausmaksu. Tasausmaksun varausta pienennetty vuoden TA2025 tasosta -563 000 euroa
- Hallintopalvelut; sähköinen arkistointi +50 000 euroa vuosille 2026 ja 2027
- HR:n palvelujen ja ICT-palvelujen oston +116 000 euroa.
- Työterveyshuollon sopimuksen korotus + 24 000 euroa

Strategia ja tietojohdampalvelut

- Viestinnässä verkkoviestintään +70 000 euroa vuodelle 2026, lisäys on myös TA2025 luvuissa.
- Viestinnässä erillissivustojen uusimiseen +50 000 euroa vuodelle 2027
- Markkinoinnista vähennetty -30 000 euroa (elokuvan yhteistyö)

Elinvoimapalvelut

- Elinvoimapalveluissa Linnan Kehityksen sopimukseen +40 000 euroa (1,8 %), kokouskongressiin +10 000 euroa ja katalyyttitoimintaan vuodelle 2026 +50 000 euroa ja vuosille 2027-2029 +60 000 euroa.
- Elinvoimapalveluihin lisätty Startup-toimintaan +50 000 euroa ja hankkeisiin +28 300 euroa. Elinvoimapalveluihin lisätty puolustusteollisuuden ekosysteemityön vauhdittamiseen +90 000 euroa.
- Elinkeinojen kiihdyttämötoimintaan on varattu vuodesta 2027 alkaen +60 000 euroa. Käyttökohde tarkentuu työn edistyessä.

Kotoutumispalvelut

- Kotoutumispalveluissa valtiolta saatavia tukia ja avustuksia on pienennetty, vuodelta 2026 -180 000 euroa, vuodelle 2027 -380 000 euroa ja vuodelle 2028 -400 000 euroa

Konsernipalvelut

Talous

110 KONSERNIPALVELUT	TP 2024	Muutettu TA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
TOIMINTATUOTOT					
MYYNITUOTOT	2 250 454	3 034 000	3 095 900	3 158 300	3 222 100
MAKSUTUOTOT	0	0	0	0	0
TUET JA AVUSTUKSET	997 152	598 000	523 000	623 000	523 000
MUUT TOIMINTATUOTOT	309 852	112 000	31 100	31 100	31 100
TOIMINTATUOTOT	3 557 458	3 744 000	3 650 000	3 812 400	3 776 200
TOIMINTAKULUT					
HENKILÖSTÖKULUT	-8 866 903	-9 486 000	-8 899 600	-9 392 900	-9 438 500
PALVELUJEN OSTOT	-10 071 443	-10 858 200	-10 968 500	-11 061 300	-11 109 300
AINEET, TARVIKKEET JA TAVARAT	-152 792	-219 600	-158 800	-162 200	-164 100
AVUSTUKSET	-1 175 729	-1 182 200	-1 449 300	-1 419 300	-1 419 400
MUUT TOIMINTAKULUT	-1 062 812	-1 068 400	-1 023 800	-1 047 600	-1 053 600
TOIMINTAKULUT	-21 329 678	-22 814 400	-22 500 000	-23 083 300	-23 184 900
TOIMINTAKATE	-17 772 220	-19 070 400	-18 850 000	-19 270 900	-19 408 700

Vuonna 2026 konsernipalvelujen toimintamenot ovat 22,500 milj. euroa ja toimintatulot ovat 3,650 milj. euroa. Toimintakate on -18,850 milj. euroa. Suunnitelmavuoden 2027 toimintakate on -19,271 milj. euroa ja suunnitelmavuoden 2028 toimintakate on -19,409 milj. euroa.

Konsernipalvelujen toimintamenot ja toimintatulot ovat bruttositovat. Kaupunginhallitus vastaa konsernipalvelujen kokonaismäärärahan riittävydestä.

Toiminnan kuvaus

Konsernipalvelut ohjaa, valvoo ja tukee koko kaupunkikonsernin toimintaa. Konsernipalvelujen tehtävänä on varmistaa, että kaupunkikonsernin yksiköt toteuttavat kaupunkistrategiaa ja toimivat koko konsernin kannalta parhaalla mahdollisella tavalla. Konsernipalvelujen tehtävä ulottuu kaupungin perusorganisaation lisäksi yhteisöihin ja säätiöihin, joissa kaupunki on omistajana tai joissa kaupungilla on määräysvalta. Konsernipalvelujen talousarvio sisältää seitsemän vastuualuetta: kaupunginvaltuusto ja hallitus, kaupunginjohto, talous, hankinnat ja omistajaohjaus, henkilöstö- ja hallintopalvelut, strategia ja tietojohtamispalvelut, keskusvaalilautakunta ja tarkastuslautakunta.

Strategisten toimeenpano-ohjelmien toteuttaminen

Strategisia tavoitteita tukevia ohjelmia konsernipalvelut edistävät:

- tuottamalla tietoa ohjelman toteuttamisen tueksi ja työn vaikuttavuuden kuvaamiseen
- antamalla tukea viestintään

- antamalla tukea mahdollisissa hankehakuvaiheissa
- tekemällä tapahtumia ja matkailua edistäviä hankintoja ja yhteistyötä

Toimet talouden tasapainottamiseksi

TE-palveluiden osalta jo kehysvalmistelussa tasapainotettiin kaupungin taloutta noin 0,6 milj. eurolla suhteessa laskennallisiin valtionosuuksiin.

Koko kaupungin tasolla (myös toimialoilla) hallinnon henkilöstömäärää arvioidaan jatkossa kuten tähänkin asti, eli jokaisen eläköitymisen kohdalla erikseen. Tämän perusteella päätetään tarpeesta rekrytoida eläköityneen tilalle uusi tekijä. Vähentäminen on mahdollista, mikäli samalla suurin osa henkilön tehtävistä lakkautetaan eli jätetään jatkossa tekemättä.

Konserni- ja elinvoimapalvelut jatkaa omalta osaltaan talouden tasapainotusohjelman mukaisten selvitysten työstämistä, vaikka kaupunkitasolla tasapainotusohjelma onkin ajautunut haastavaan tilanteeseen.

Konsernipalveluiden henkilöstö

Konsernipalveluiden henkilöstö koostui 30.9.2025 yhteensä 66 henkilöstä, joista noin 89 % on vakituksessa palvelussuhteessa.

Konsernipalveluiden henkilöstö vastuualueittain:

Työyksikkö	Vakinainen	Määräaikainen	Yhteensä
Kaupunginjohto	1		1
Talous, hankinnat, omistajaohjaus ja tarkastustoimi	13		13
Henkilöstöpalvelut hallinto- ja johdon tukipalvelut, valmius, varautuminen ja turvallisuus	23	2	25
Strategia, tietojohdaminen, tietohallinto, viestintä, markkinointi ja asiakaspalvelu	22	5	27
Yhteensä	59	7	66

Vakituisesti konsernipalveluiden hallinnollisissa tukipalvelutehtävissä työskentelee tällä hetkellä 54 henkilöä. Hallinnollisen henkilöstön tarvetta arvioidaan aina tehtävien vapautuessa, mutta henkilöstön vähentäminen on mahdollista vain, mikäli työtehtävien määrä vähentyy.

Talouden tasapainottamisohjelman mukaisesti konsernipalveluiden vakituisen hallinnollisen henkilöstön osuus on vuodesta 2022 vuoteen 2025 on vähentynyt 68 henkilöstä 54 henkilöön, eli n. 20 %.

Talous

Kaupunginvaltuusto ja -hallitus

1110 KAUPUNGINVALTUUSTO JA HALLITUS	TP 2024	Muutettu TA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintamenot	-2 715 059	-3 131 800	-3 376 200	-3 413 400	-3 448 200
Toimintakate (Netto)	-2 715 059	-3 131 800	-3 376 200	-3 413 400	-3 448 200

Vuonna 2026 kaupunginvaltuuston ja -hallituksen toimintamenot ovat 3,376 milj. euroa.

Kaupunginvaltuuston ja -hallituksen budjettikohtaan kuuluvat näiden toimielimien kustannukset sekä Hämeenlinnan Pysäköinti Oy:n ja Verkatehdas Oy:n avustusten määrärahat sekä maksuosuudet Suomen Kuntaliiton, Hämeen liiton ja Hämeen kesäyliopiston toimintaan.

Toiminnan kuvaus

Valtuustoryhmien käyttöön on 13 000 euron määräraha. Kaupunginvaltuuston puheenjohtajan edustusmääräraha on 3 000 euroa.

Kaupunginhallituksen puheenjohtajan edustusmääräraha on 3 000 euroa. Kaupunginhallituksen alaisiin määrärahoihin kuuluu Verkatehdas Oy:n avustus (915 000 euroa), Hämeenlinnan Pysäköinti Oy:n avustus pysäköintiliiketoimintaan (250 000 euroa yleisavustuksena pysäköintiliiketoimintaan ja 90 000 euroa Rataparkkiin). Rataparkkiin on varattu koko suunnitelmakaudelle vastaava summa. Pysäköintiliiketoiminnan yleisavustus nousee 100 000 euroa vuodesta 2025 ja Verkatehdas Oy:n avustus nousee 165 000 euroa vuodesta 2025.

Kaupunginjohto

1120 KAUPUNGINJOHTO	TP 2024	Muutettu TA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintatulot	36	80 000	0	0	0
Toimintamenot	-621 606	-844 500	-784 500	-768 700	-779 600
Toimintakate (Netto)	-621 570	-764 500	-784 500	-768 700	-779 600

Vuonna 2026 kaupunginjohtoon palvelualueen toimintamenot ovat 0,785 milj. euroa.

Vastuualue sisältää johdon määrärahojen lisäksi kaupungin johtoryhmätoiminnan ja markkinointiyhteistyön ja tapahtumien määrärahat. Vuonna 2026 markkinointiyhteistyön määräraha sisältää valoilmiötapahtuman avustamisen.

Toiminnan kuvaus

Kaupunginjohtaja johtaa kaupunginhallituksen alaisuudessa kaupungin hallintoa, taloudenhoitoa ja muuta toimintaa.

Kaupunginjohtajan edustusmääräraha on 10 000 euroa.

Talous, hankinnat ja omistajaohjaus

1140 TALOUS, HANKINNAT JA OMISTAJAO	TP 2024	Muutettu TA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintatulot	232 363	95 800	78 400	79 800	81 300
Toimintamenot	-3 253 036	-3 245 900	-3 167 000	-3 246 200	-3 310 500
Toimintakate (Netto)	-3 020 672	-3 150 100	-3 088 600	-3 166 400	-3 229 200

Vuonna 2026 talouden, hankintojen ja omistajaohjauksen palvelualueen toimintamenot ovat 3,167milj. euroa ja toimintatulot ovat 78 400 euroa. Toimintakate on -3,089 milj. euroa.

Vuonna 2026 tarkastellaan ja toteutetaan kassajärjestelmään liittyvät järjestelyt. Ostolas-
kujen käsittelyyn liittyvää automatisointia selvitetään ja kehitetään prosessia tehokkaam-
maksi. Tavoitteena on vähentää manuaalista työtä, nopeuttaa laskujen kiertoa sekä paran-
taa prosessin läpinäkyvyyttä ja virheettömyyttä. Automatisoinnissa hyödynnetään esimer-
kiksi sähköistä laskujen vastaanottoa ja automaattista tiliointiä. TE2025-uudistus on toteu-
tettu vuoden 2025 alussa. Siirtyneiden palveluiden talouden prosessien kehittäminen sekä
palvelujen hinnoitteluun liittyvä kustannuslaskenta jatkuvat kuitenkin myös siirron jälkeen
vuonna 2026. Toiminnassa ja määrärahoissa on edelleen varauduttu vakanssirekisterin mah-
dolliseen ylläpitotehtävään.

Vastuualue koostuu kolmesta palvelualueesta: talouspalvelut, hankintapalvelut ja omistaja-
ohjaus.

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Ympäristönäkökulman huomioiminen osana hankintojen kriteeristöä 12/2026	Ympäristönäkökulman huomioiminen kaupunkitasolla hankinnoissa on määritelty liittyen erityisesti Hiilineutraali Hämeenlinna -ohjelmaan (kyllä/ei)	Resurssien ja/tai ajan puute, Hiilineutraali Hämeenlinna -ohjelman keskenäinen tilanne	Riittävä aikataulutus, keskustelu toimialojen kanssa
Maksamme ostolaskut ajallaan (2026)	Myöhässä maksettujen laskujen määrä vähenee	Henkilöstöresurssien puute Laskutiedoissa puutteita tai virheitä (esim. tilausviitteet puuttuu)	Tehostettu kierronvalvonta Laskujen käsittelijöiden tiedottaminen ja neuvonta

Toiminnan kuvaus

Talouspalvelut

Talouspalveluiden keskeisimpiä työtehtäviä ovat vuosiennusteiden ja talousarvion ohjaus ja laatiminen, puolivuotisraporttien ja tilinpäätöksen laatiminen sekä rahoituksesta ja sijoitus-
toiminnasta huolehtiminen. Työhön kuuluvat kaupungin talouden ohjauksen koordinointi ja
seuranta, toimintayksiköille annettava talouden ohjauksen tuki sekä tuottavuuden, kustan-
nuslaskennan ja tuotteistamisen kehittäminen ja ohjaus. Määrärahoihin kuuluvat myös kun-
nallisverotuksen kustannukset.

Talouspalvelujen henkilöstö avustaa organisaation eri yksiköitä kaikissa talouteen ja laskentatoimeen liittyvissä asioissa.

Budjetin toteutumisen seuranta, johdolle annettava talousasioiden tuki sekä säännölliset talouskatsaukset ovat työkaluja kaupunkitason talouden ohjaamisessa. Talous voi parantua kuitenkin vain päätöksin, jotka tehdään poliittisella tasolla.

Vuonna 2026 tehdään puolivuotisraportti talouden ja toiminnan toteumasta ja ennusteesta kaudelta 1–6. Lisäksi valtuustolle raportoidaan talouden toteumasta kausilta 1–4 ja 1–9. Kaupunginhallituksen raportoidaan talouden toteumasta edellisten lisäksi kausilta 1–3, 1–5 ja 1–11.

Mahdolliset konsernipalveluihin kirjattavat pysyvien vastaavien myyntivoitot ja -tappiot kirjataan omistajaohjauksen kohdalle. Vuodelle 2026 ja taloussuunnitelmavuosille ei ole budjetoitu myyntivoittotuloja.

Talouspalveluiden kokonaishenkilöresursseissa ei ole muutoksia vuodesta 2025.

Kriittinen menestystekijä: Ajantasaisen tiedon tuottaminen johtamisen tueksi.

Hankintapalvelut

Hankintapalveluiden keskeisimmät työtehtävät liittyvät kaupungin hankintatoimen kokonaisjohtamisen tukemiseen, koordinointiin ja seurantaan. Hankintapalveluiden tehtävä on antaa toimialoille asiantuntijatukea hankintojen toteuttamisessa ja hankintalainsäädännössä sekä sen soveltamisessa. Palvelualue vastaa kaupungin yleisten linjausten ja periaatteiden laadinnasta, kuten esimerkiksi hankintoihin liittyvän viestinnän määrittelystä. Lisäksi tavoitteena on yhteishankintojen tehokkaampi ohjaus, hankintasopimukseen liittyvä sopimustenhallinnan tehostaminen sekä kaupungin hankintoihin liittyvän tietopohjan laajentaminen. Lisäksi hankintapalveluiden henkilöstö toteuttaa vuoden aikana useampia kilpailutuksia itsenäisesti tai yhdessä toimijoiden kanssa.

Vuonna 2026 keskeisiä painopistealueita ovat hankintatoimen yleisen kehittämisen lisäksi erityisesti hankintojen vastuullisuus ja vaikuttavuus, joiden osalta työllistämisehto otetaan käyttöön vuoden alusta ja lisäksi hankintojen ekologista vastuullisuutta pyritään lisäämään. Tarkoitus on myös parantaa mielikuvaa julkisista hankinnoista varsinkin paikallisten pk-yri-tysten osalta viestinnän ja verkostoitumisen keinoin.

Hankintapalveluiden henkilöstömäärä on viisi, jossa ei ole muutoksia vuodesta 2025. Hankinta- ja kehittämisasiantuntija käyttää puolet työajastaan elinvoimapalveluihin. Kaksi hankinta-asiantuntijaa ovat työnjohdollisesti osa hankintapalveluiden tiimiä, mutta kyseisten henkilöiden määrärahat näkyvät teknisistä syistä suoraan TyöHämeen kustannuspaikalla. Lisäksi tiimi tekee tiivistä yhteistyötä kaupunkirakennetoimialan hankinta-asiantuntijan kanssa.

Kriittinen menestystekijä: Hankintapalvelut mahdollistavat tuloksellisen ja vastuullisen hankintatoimen johtamisen ja toteuttamisen.

Omistajaohjaus

Omistajaohjauksen keskeisimmät työtehtävät liittyvät kaupungin konserniyhteisöjen ohjaukseen, seurantaan ja tukeen, sekä konsernirakennetta koskeviin järjestelyihin. Vastuualue vastaa omistajaohjaukseen liittyvästä valmistelutyöstä, mukaan lukien kaupungin tytä- ja osakkuusyhteisöjen taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden valmistelu.

Vuonna 2026 jatketaan konsernirakenteen uudistamista sekä kaupungin talouden tasapainottamiseen ja konserniyhteisöjen toimintakyvyn vahvistamiseen liittyviä selvityksiä ja toimenpiteitä. Omistajapolitiittisia linjauksia päivitetään vastaamaan uutta kaupunkistrategiaa.

Omistajaohjauksen kokonaishenkilöresursseissa (2) ei ole muutoksia vuodesta 2025.

Kriittinen menestystekijä: Tehokas omistajapolitiikka ja kustannustehokas konsernirakenne.

Henkilöstö- ja hallintopalvelut

1170 HENKILÖSTÖ- JA HALLINTOPALV	TP 2024	Muutettu TA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintatulot	729 162	895 100	1 078 900	1 085 600	1 092 500
Toimintamenot	-9 381 130	-9 457 600	-9 256 300	-9 437 700	-9 549 200
Toimintakate (Netto)	-8 651 968	-8 562 500	-8 177 400	-8 352 100	-8 456 700

Vuonna 2026 henkilöstö- ja hallintopalvelut -palvelualueen toimintamenot ovat 9,256 milj. euroa ja toimintatulot ovat 1,079 milj. euroa. Toimintakate on -8,177 milj. euroa.

Konsernipalveluissa henkilöstöpalvelujen 2026 eläkemenojen määrärahoihin sisältyy tasausmaksu. Tasausmaksuun on talousarviossa määrärahaa 3,375 milj. euroa.

Talousarvio sisältää nettona 677 600 euron määrärahan työterveyspalveluihin. Palvelut sisältävät sekä yleislääkäritasoiset sairaanhoidon palvelut että ennaltaehkäisevät terveyspalvelut.

Henkilöstö- ja hallintopalvelut on kaupunkiorganisaation sisäinen kumppani, jonka tavoitteena on tukea palvelua tuottavien yksiköiden lähijohtajia ja henkilöstöä menestymään omassa työssään. Vastuualue koostuu kolmesta palvelualueesta: henkilöstöpalvelut, hallinto ja johdon tukipalvelut sekä varautuminen ja valmius.

Tulevien vuosien taloudelliset haasteet sekä uuden kaupunkistrategian vieminen arjen käytännöiksi tulevat vaatiman vastuualueen asiantuntijoiden vahvaa työpanosta.

Vuonna 2026 ei järjestä vaaleja, joten hallinto ja johdon tukipalvelut pystyvät keskittymään enemmän asiantuntijatyöhön ja tiedon jakamiseen koko organisaatiolle. Näin ollen toiminnan painopiste on erityisesti sisäisten koulutusten järjestämisessä ja niiden kautta organisaation osaamisen lisäämisessä hallinnon eri aihealueista kuten tietosuoja- ja tietoturvasasioista, eettisistä toimintaperiaatteista, sopimushallinnasta ja päätösvalmistelusta. Tavoitteena on järjestää useita koulutuksia tai koulutuskokonaisuuksia koko organisaatiolle.

Sähköisen arkistoinnin osalta jatketaan edellisvuoden tavoitetta tuoda sähköinen arkistointi osaksi kaikkia kaupungin toimintaprosesseja. Sähköisen arkistoinnin kehittämiseen on varattu 50 000 euroa, joka on tarkoitus käyttää kaupunginarkiston aineiston digitointiin. Vuonna 2026 on lisäksi tarkoitus päivittää yksiköiden arkistovastaavien tehtäväkuvat sekä tehdä selvitys pysyvästi säilytettävän aineiston siirtomahdollisuuksista Kansallisarkiston ylläpitämään sähköisen arkiston kansalliseen palveluun (SAPA). Lisäksi on selvitettävä kaupunginarkiston tulevat tilaratkaisut, sillä nykyinen vuokrasopimus Kansallisarkiston kanssa päättyy vuoden 2028 lopussa ja yhteisesti on sovittu, että neuvottelut jatkosta käydään vuoden 2026 aikana.

Kansainvälisten asioiden hoitamiseen hallinto- ja johdon tuen kustannuspaikalle on varattu 60 000 euroa, sillä Hämeenlinnan kaupunki on isännöintivuorossa pohjoismaisessa ystävyyskaupunkitapaamisessa keväällä 2026. Isäntäkaupunki kutsuu viidestä pohjoismaisesta ystävyyskaupungista (Tartto, Uppsala, Frederiksberg, Baerum, Hafnafjörður) nuoria, viranhaltijoita sekä poliitikkoja tapaamiseen. Nuoria ja nuorten mukana matkustavia työntekijöitä tulee 8-10 jokaisesta kaupungista, minkä lisäksi kaupunkien viranhaltijoita sekä poliitikkoja kutsutaan kolme jokaisesta kaupungista. Hämeenlinnan kaupunki vastaa kaikkien kutsuttavien vieraiden majoituksesta, ruokailusta sekä tapaamisen teemaan liittyvästä ohjelmasta. Tapaamisen teemana on nuorten hyvinvointi ja itsestä huolehtiminen.

Henkilöstöpalvelut tukevat strategian ja tietojohdamisen vastuualuetta uuden kaupunki-strategian käytäntöön viemisessä. Uuden kaupunkistrategian myötä myös toimintakulttuuriin liittyviä materiaaleja ja toimenpiteitä päivitetään.

Osaamisen näkyväksi tekeminen uuden prosessin sekä tekoälypohjaisen työkalun avulla ovat HR- tiedolla johtamisen ohella henkilöstöpalveluiden vuoden 2026 tärkeimmät painopistealueet.

Jatkuvana tavoitteena henkilöstöpalveluilla on edelleen kehittää henkilöstösaatavuutta, työntekijäkokemusta ja johtamista.

Valmiussuunnitelman yleisen osan päivitys on ajankohtainen varautumisen ja valmiuden palvelualueella. Päivitetyssä valmiussuunnitelman yleisessä osassa huomioidaan uusi yhteiskunnan turvallisuusstrategia sekä syksyn 2025 aikana tehtävä evakuointikeskussuunnittelu.

Turvallisuuspäällikkö tukee etenkin rehtoreita ja päiväkodinjohtajia pelastussuunnitelmien päivityksessä sekä kriisitilanteiden varalta määriteltävien väistötilojen suunnittelussa sekä harjoitusten järjestelyssä.

Henkilöstö- ja hallintopalveluiden tehtävä on tukea yksiköitä sitovien tavoitteiden toimeenpanossa ja siksi henkilöstö- ja hallintopalveluiden tavoitteet liittyvät kaupungin arvoihin ja toimeenpanon edellytyksiin.

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Organisaation osaamisen lisääminen hallintoasioissa (tietosuoja-, tietoturva ja muut hallintoasiat)	Pidetty koko henkilöstölle tietosuojakoulutus, tietoturvakoulutus sekä viisi muuta hallinnon koulutusta	Vähäiset resurssit Henkilöstö ei osallistu koulutuksiin	Toiminnan suunnittelu Koulutuksista tiedottaminen
Sähköisen arkiston muodostaminen on osa kaikkia kaupungin toimintaprosesseja.	Kaupungin arkistovastavien tehtävänkuvat on päivitetty ja saatettu käyttöön Tehty selvitys pysyvästi säilytettävän aineiston siirtomahdollisuuksista Kansallisarkiston ylläpitämään sähköisen arkiston kansalliseen palveluun (SAPA)	Vähäiset resurssit	Toiminnan suunnittelu
HR- tiedolla johtamisen kehittäminen	Tulosaluetasoiset, räätälöidyt johdon työpöydät, vähintään kaksi valmista kokonaisuutta. Selvitys tarvittavista integraatiotöistä Exreportin HR-tietojen osalta ja vähintään kaksi valmista uutta integraatiota.	Henkilöresurssiriski Järjestelmätoimittajien sitoutuminen	Ajan resursoiminen kehittämiselle ja tehtävien priorisointi. Tiivis yhteistyö järjestelmätoimittajien kanssa.
Osaamisen näkyväksi tekeminen koko organisaatiossa	Koko henkilöstö on osaamisbotin kanssa käynyt osaamiskeskustelut. Keskustelusta syntyy koko organisaation osaamisen nykytila, jonka avulla ohjataan osaamisen kasvattamista koko organisaation tasolla.	Henkilöstön pelko osaamistiedon keräämistä kohtaan. Kapea-alainen näkemys osaamisen kehittämisen merkityksestä. Tukeutuminen pelkästään rahallista panostusta vaatiin osaamisen kasvattamisen keinoihin.	Viestinnän ja keskustelun lisääminen osaamisen kehittämiseen sekä käytössä olevan osaamisen kasvattamisen keinovalikoiman laajentaminen.
Kaupungin strategia viedään osaksi toimintakulttuuria ja johtamista yhdessä strategia- ja tietojohdamisen kanssa	Loppuvuodesta 2026 tehdään kysely lähijohtajille, siitä miten strategia on muuttunut osaksi arjen työtä ja tavoitteita.	Strategia ei muutu konkreettiseksi arjen tekemiseksi Lähijohtajien sitoutuminen puuttuu.	Lähijohtajien valmennus, sparraus ja yhdessä tekeminen koko vuoden aikana.

Toiminnan kuvaus

Henkilöstö- ja hallintopalvelut vastaa seuraavista osa-alueista: henkilöstöpalvelut, hallinnon ja johdon tuki sekä varautuminen ja valmiustoiminta. Henkilöstö- ja hallintopalveluita johtaa henkilöstö- ja valmiusjohtaja, jonka työpanos jakautuu henkilöstöpalveluiden sekä varautumisen ja valmiuden välillä.

Henkilöstöpalveluiden seitsemän henkilön tiimi tarjoaa koko organisaation käyttöön keskitetysti palvelussuhteen koko elinkaaren palvelut, henkilöstön saatavuuteen ja rekrytointiin liittyvän tuen, henkilöstösuunnittelun ja raportoinnin. Henkilöstöpalveluissa hoidetaan keskitetysti myös henkilöstön osaamisen, toimintakulttuurin ja johtamisen kehittäminen, työhyvinvoinnin- ja työsuojelun palvelut sekä yhteistoiminta. Kaupungin palkanlaskentapalvelut on ulkoistettu Provincia Oy:lle ja työterveyspalvelut hoitaa Terveystalo Oy.

Hallinto ja johdon tuki, 16 henkilöä, tuottaa johdon ja luottamushenkilöiden tukipalvelut sekä valtuuston ja kaupunginhallituksen kokousvalmisteluun ja täytäntöönpanoon liittyvät palvelut. Hallinto ja johdon tukipalvelut vastaavat myös hallinnon asiantuntija- ja lakimiestehtävistä, asianhallinnasta ja arkistoinnista, tietoturvasta ja tietosuojasta, vaalien järjestämisestä, Raatihuoneen toiminnasta sekä kaupungintalon ja Raatihuoneen virastomestari-tehtävistä.

Henkilöstö- ja valmiusjohtajan vastuulla on varautumiseen ja valmiuteen liittyvä kokonaiskoordinaatio yli toimialarajojen.

Strategia ja tietojohdampalvelut

1300 STRATEGIA JA TIETOJOHTAMISPALV	TP 2024	Muutettu TA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintatulot	2 206 160	2 585 500	2 492 700	2 547 000	2 602 400
Toimintamenot	-4 718 435	-5 666 100	-5 624 000	-5 733 600	-5 791 700
Toimintakate (Netto)	-2 512 274	-3 080 600	-3 131 300	-3 186 600	-3 189 300

Vuonna 2026 Strategia ja tietojohdampalvelut -palvelualueen toimintamenot ovat 5,624 milj. euroa ja toimintatulot ovat 2,493 milj. euroa. Toimintakate on -3,131 milj. euroa.

Strategian ja tietojohdampalvelujen talousarvio vuodelle 2026 sisältää määrärahoja seuraavasti:

- Strategiapalvelut: 658 900 € (menot) ja 20 500 € (tulot),
- Asiakaspalvelut ja viestintä: 1 219 300 € (menot),
- Toiminnan kehittäminen ja hankkeet: 342 500 (menot) ja
- Tietohallinto: 3 403 300 € (menot) ja 2 472 200 € (tulot)

Strategia ja tietojohdampalvelut vastaa kaupungin strategian ja tietojohdamisen tuottamisesta ja seurannasta sekä digitalisaation, tietohallinnon, yleisen hankekoordinaation, viestinnän, kaupunki- ja matkailumarkkinoinnin, osallisuustyön ja kaupunkineuvonnan toiminnasta. Kyseessä ovat tieto- ja teknologia-avusteisen päätöksenteon tukipalvelut täydennettynä viestinnällä ja yhteystoiminnalla.

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Valtuustokauden strategian viestintä ja osallistamissuunnitelman toteutus 31.5.2026 mennessä.	On toteutettu	Strategiaan ei sitouduta	Viestinnästä ja osallisuudesta tehdään mahdollisimman saavutettavaa
Yhteisenä elinvoiman kanssa Hämeenlinna turvallisuuden edelläkävijä -ohjelma valmis 31.5.2026	On toteutettu	Aiheen laajuudesta johtuen Hämeenlinnan potentiaalisia mahdollisuuksia ei tunnusteta	Tehdään riittävästi selvitystyötä ja kartoitusta
Sosiaalisen median kanavien (Hämeenlinnan kaupungin Instagram, Facebook ja LinkedIn sekä Visit Hämeenlinna Instagram ja Facebook) seuraajamäärät kasvavat. Kanavien vaikuttavuuden kehittymistä ja osallistumisten määrää seurataan säännöllisesti.	Seuraajamäärä verrattuna edelliseen vuoteen lisääntyy, seuranta on toteutettu	Sosiaalisen median kanavien vaikuttavuus vähenee	Säännöllinen ja suunnitelmallinen sisällöntuotanto
Verkkosivujen matkailu -osion (Visit Hämeenlinna) kävijämäärä kasvaa.	Kävijämäärä verrattuna edelliseen vuoteen lisääntyy	Hämeenlinna ei kiinnosta matkailukohteena, matkailijoiden määrä vähenee	Riittävät resurssit markkinointiin ja sisällöntuotantoon
Verkkosivujen uudistus pääsivuston Hämeenlinna.fi:n osalta on valmis ja uusi sivusto julkaistu syksyllä 2026.	On toteutettu	Sivusto on vanhentunut eikä palvele käyttäjiä	Projektinhallinta ja resurssointi
Tiedolla johtamisen tukeminen	Exreportin kuukausittainen käyttäjämäärä on keskimäärin vähintään 140 käyttäjää, pl. heinäkuu	Raportit eivät palvele käyttäjiä riittävästi	Käyttäjätarpeiden aktiivinen kartoittaminen
Tiedolla johtamisen kehittäminen	Tiedolla johtamisen tiekartta on tehty ja sitä toteutetaan systemaattisesti	Yhteisen näkemyksen puute Resurssien puute	Toimenpiteitä suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä Priorisointi
Digitalisaation tukeminen	Toimialan lähijohtajat arvioivat saamansa tuen >=3,8 asteikko 1-5	Resurssit	Priorisointi
Kyberturvallisuuden itsearviointi	Kyberturvallisuuden itsearviointi on tehty	Resurssit	Priorisointi

Toiminnan kuvaus

Strategia ja tietojohdampispalvelut tukee toimialoja ja kaupungin johtoa perustehtävässään tuottamalla tietoa, arviointeja ja selvityksiä kaupunkistrategian toteuttamiseksi. Strategia ja tietojohdampinen koordinoi kaupungin strategiatyötä. Erityisesti vuonna 2026 panostetaan päivitetyin strategian viestinnän ja osallistamisen johtamisen suunnitelman totuttamiseen. Tavoitteena on lisätä ymmärrystä ja sitoutumista strategiaan, tukea toimeenpanoa ja vahvistaa Hämeenlinnan imagoa ja tunnettuutta. Huomioidaan viestinnässä eri sidosryhmät ja niiden tarpeet.

Osallisuuden edistämisessä strategia- ja tietojohdampalveluilla on toimialueiden ja konserniyhtiöiden toimintaa koordinoiva, tukeva, yhteisiä resursseja hyödyntävä ja innovatiivisuutta yllä pitävä rooli. Järjestöyhteistyötä tehdään SILTA-yhteistyöverkostossa sekä Kanta-Hämeen järjestöasiain neuvottelukunnassa. Lisäksi yksikkö vastaa vanhusneuvoston ja vammaisneuvoston toiminnan koordinoinnista.

Strategia ja tietojohdaminen palvelut toteuttaa vuosittain kaupungin osallistavan budjetoinnin ehdotusten keräämisen sekä äänestyksen, työllistää kesällä 10 alle 18-vuotiaasta tulevaisuusagenttia strategiatyöhön sekä edistää edelleen kunnioittavan keskustelun vakiintumista Hämeenlinnaan. Tämä tehdään järjestämällä julkisia keskusteluja sekä perehdyttämällä henkilökuntaa ja kuntalaisia Erätauko-menetelmään.

Kaupungin toimialojen yhteisen palautekanavan kehitystyö on käynnistynyt 2025. Toistuvasti palautteisiin vastaamiseen etsitään sujuvuutta ja nopeutta hyödyntämällä tekoälyn tuomia mahdollisuuksia.

Strategia ja tietojohdampalvelut koordinoi tietojohdamisen kehittämistä organisaatiossa. Vuoden 2025 aikana valmistuu tietojohdamisen nykytilaselvitys, jonka perusteella tehdään tietojohdamisen kehittämisen tiekartta. Tiekartan toimenpiteitä aletaan toteuttaa systemaattisesti. Yksikön tehtävänä on varmistaa, että kehittäminen on koordinoitua, mutta toimenpiteitä tehdään sekä keskitetysti että toimialoilla ja tulosalueilla. Yhtenä keskeisenä keskitettynä toimenpidekokonaisuutena on johdon tietojärjestelmä Exreportin jatkuva kehittäminen palvelemaan paremmin niin johtoa kuin operatiivistakin toimintaa.

Konsernipalvelujen hanketoiminnan strategisuuden ja vaikuttavuuden tehostamiseksi perustettu hanketiimi aloittaa toimintansa. Tiimi muodostuu konsernipalvelujen hankeosajista täydennettynä Linnan kehityksen edustajalla sekä tarpeen mukaan kutsuttavilla asiantuntijoilla. Näin saadaan rajalliset resurssit optimaaliseen käyttöön ja hanketoiminta läpinäkyvämmäksi.

Viestinnän tavoitetila ja periaatteet sekä strateginen markkinointisuunnitelma päivitetään meneillään olevalle valtuustokaudelle huomioiden uuden strategian tavoitteet. Nämä ohjaavat viestinnän ja markkinoinnin johtamista, toteuttamista ja kehittämistä. Viestinnän ja markkinoinnin suunnitelmallisuutta kehitetään edelleen vuosisuunnittelun, operatiivisten toimintamallien ja seurannan kautta. Keskeisin kehittämishanke vuonna 2026 on verkkosivujen uudistus. Tavoitteena on julkaista uudistettu pääsivusto hämeenlinna.fi syksyllä 2026 ja tämän jälkeen työ jatkuu erillissivustojen uudistamisen parissa. Muita keskeisiä teemoja ovat tekoälyn hyödyntämien, kansainvälisen viestinnän kehittäminen ja strategian tavoitteiden mukainen sisällöntuotanto.

Palvelupiste Kastellissa keskitytään laadukkaisiin ja asiakasystävällisiin asiakaskohtaamisiin ja kaupunkineuvontaan puhelimitse, sähköpostitse sekä kasvokkain palvelupisteessä. Asiakaspalvelun prosesseja tehostetaan ja kehitetään yhä vahvemmin digitaalisuutta hyödyntäviksi. Palvelun kehittämisessä huomioidaan eri asiakasryhmien, kuten ikäihmisten ja kansainvälisten asiakkaiden tarpeet.

Tietohallinto tukee toimialojen digitalisaatiota ja asiakaslähtöistä palvelukehitystä käytettävissä olevien resurssien puitteissa. Toimialoilla toteutetaan lukuisia kehityshankkeita, joissa

hyödynnetään tietohallinnon asiantuntemusta. Yhteisistä digirahoista kohdennetaan osa tekoälykoulutukseen, tekoälyratkaisujen selvittämiseen ja hankintaan sekä toimialojen toiminnan kehittämiseen ICT:n keinoin. Tietohallinto toimii kaupungin edunvalvojana ICT-asioissa, mukaan lukien ICT-kustannusten hallinta.

Tietohallinto kehittää kaupungin ICT-palveluita tavoitteena kustannustehokkuus, korkea laatu ja vahva tekninen tietoturva. Kehittämistyötä tehdään useilla osa-alueilla, joista merkittävimpiä on siirtyminen pilvipalveluihin. Pilvisiirtymä on laaja ja monivuotinen kokonaisuus, jonka aikana huomioidaan uudet tietoturvariskit ja nostetaan tietoturvan tasoa vastaamaan muuttuvaa toimintaympäristöä. Pilvihallinnan myötä yksinkertaistetaan työasemien käyttöönottoa ja ylläpitoa sekä saavutetaan pitkän aikavälin kustannussäästöjä.

Teknistä tietoturvaa vahvistetaan erityisesti hallintaympäristön osalta kyberuhkien torjumiseksi. Hankintalain uudistus edellyttää nykyisten Tieralta hankittavien palveluiden toteutustapojen uudelleenarviointia.

Hämeenlinna osallistuu aktiivisesti kaupunkien ICT-yhteistyöhön, jossa kehitetään yhteisiä ratkaisuja, haetaan rahoitusta olemassa oleville hankkeille ja luodaan yhteisiä sopimusmalleja. Tavoitteena on varmistaa, että kehittämisestä maksetaan vain kerran. Yksi konkreettinen esimerkki yhteistyöstä on IAM-ratkaisun (Identity and Access Management) yhteiskehittäminen, jonka on tarkoitus alkaa 2026.

Kasvukaupunkiverkosto on vuonna 2024 toimintansa käynnistänyt Hämeenlinnan johtama verkosto, jossa on mukana 14 keskisuurta kaupunkia (40 000–100 000 as.). Verkoston tavoitteena on vahvistaa kasvukaupunkien elinvoimaa ja edunvalvontaa sekä tukea Suomen kilpailukykyä. Tehtävää toteutetaan yhdessä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa teemakumppanuudessa. Mukana ovat myös sosiaali- ja terveys-, opetus- ja kulttuuri- sekä ympäristöministeriöt. Teemakumppanuuksien painopisteitä ovat uudistuva teollisuus, kulttuuri ja veto-/pitovoima ja kestävä yhdyskuntarakenne.

Toiminnan rahoitus perustuu jäsenmaksuihin (2 000 euroa / kaupunki) sekä erillisiin valtion, kuntien ja EU:n rahoituskanaviin. Vuonna 2026 verkosto jatkaa teemakumppanuuksien valmistelua valtion kanssa ja toteuttaa konkreettisia pilotteja kulttuurin, teollisuuden ja energiainfrastruktuurin aloilla. Valmistelun vastuu on strategia ja tietojohtamisella yhdessä elinvoimapalvelujen kanssa

Keskusvaalilautakunta

1500 KESKUSVAALILAUTAKUNTA	TP 2024	Muutettu TA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintatulot	389 712	75 000	0	100 000	0
Toimintamenot	-398 560	-200 000	-16 000	-200 000	-16 000
Toimintakate (Netto)	-8 848	-125 000	-16 000	-100 000	-16 000

Vuonna 2026 keskusvaalilautakunnan toimintamenot ovat 16 000 euroa.

Toiminnan kuvaus

Vuonna 2026 ei ole vaaleja, mutta menoja syntyy lautakunnan kokousten sekä ICT koneiden ja laitteiden osalta. Vuonna 2027 järjestetään eduskuntavaalit.

Tarkastuslautakunta

1550 TARKASTUSLAUTAKUNTA	TP 2024	Muutettu TA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintatulot	25	12 600	0	0	0
Toimintamenot	-241 852	-268 500	-276 000	-283 700	-289 700
Toimintakate (Netto)	-241 828	-255 900	-276 000	-283 700	-289 700

Vuonna 2026 tarkastuslautakunnan toimintamenot ovat 0,276 milj. euroa ja toimintatulot 0 euroa. Toimintakate on -0,276 milj. euroa.

Tarkastuslautakunta on osa konsernipalvelujen kokonaisuutta.

Tarkastuslautakunnan tehtävät on määritelty kuntalain 121 §:ssä ja kaupungin hallintosäännön 61–62 §:ssä. Tarkastuslautakunta toimii kaupunginvaltuuston alaisena ja valmistelee valtuustolle hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat. Lautakunta antaa vuosittain valtuustolle arviointikertomuksen, jossa se esittää arvionsa edellisen tilikauden toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisesta sekä siitä onko kaupungin toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Lisäksi lautakunta valvoo kuntalain 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoitusvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi.

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Arviointikertomuksessa esitetyt havainnot johtavat toimintojen kehittämiseen vuoden kuluessa niiden esittämisestä	75 % havainnoista johtaa toimintojen kehittämiseen vuoden kuluessa niiden esittämisestä	Rajalliset resurssit. Havaintojen jääminen toissijaiseksi.	Hyvä keskusteluyhteys toimialoille ja valtuustoon.

Toiminnan kuvaus

Tarkastuslautakunta tukee kaupunkistrategian toimeenpanoa sekä talousarviossa asetettujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista omalla arviointitoiminnallaan ja antamallaan arviointikertomuksella.

Kaupunkistrategia ja talousarviossa asetetut tavoitteet ohjaavat tarkastuslautakunnan arviointitoiminnan kohdentumista ja painotuksia. Lautakunta laatii vuosittain työohjelman arviointityötään varten, joka pohjautuu valtuustokaudelle laadittuun arviointisuunnitelmaan. Työohjelma sisältää tilivuotta koskevat arviointikohteet.

Tarkastuslautakunnan valmistelutyöstä huolehtii tarkastustoimen yksikkö.

Elinvoimapalvelut

160 ELINVOIMAPALVELUT	TP 2024	Muutettu TA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
TOIMINTATUOTOT					
MYYNITUOTOT	635 836	11 721 000	10 553 900	10 835 500	10 990 000
TUET JA AVUSTUKSET	2 664 139	2 135 000	1 171 900	957 500	800 000
MUUT TOIMINTATUOTOT	69 798	5 000	0	5 000	5 000
TOIMINTATUOTOT	3 369 773	13 861 000	11 725 800	11 798 000	11 795 000
TOIMINTAKULUT					
HENKILÖSTÖKULUT	-3 994 615	-8 043 000	-8 116 700	-8 283 700	-8 284 400
PALVELUJEN OSTOT	-3 597 604	-13 879 800	-13 672 000	-14 086 500	-14 372 800
AINEET, TARVIKKEET JA TAVARAT	-59 782	-31 400	-47 700	-48 300	-49 000
AVUSTUKSET	-6 868 822	-15 322 800	-13 123 200	-13 382 100	-13 392 200
MUUT TOIMINTAKULUT	-299 582	-478 600	-567 200	-570 500	-538 900
TOIMINTAKULUT	-14 820 404	-37 755 600	-35 526 800	-36 371 100	-36 637 300
TOIMINTAKATE	-11 450 632	-23 894 600	-23 801 000	-24 573 100	-24 842 300

Vuonna 2026 elinvoimapalvelujen toimintamenot ovat 35,527 milj. euroa ja toimintatulot ovat 11,726 milj. euroa. Toimintakate on -23,801 milj. euroa. Suunnitelmavuoden 2027 toimintakate on -24,573 milj. euroa ja suunnitelmavuoden 2028 toimintakate on -24,842 milj. euroa.

Kaupungin elinvoimapalvelujen toimintamenot ja toimintatulot ovat bruttositovat. TyöHämeen toimintakate on sitova (nettositovuus). Kaupunginhallitus vastaa elinvoimapalvelujen kokonaismäärärahan riittävydestä.

Elinvoimapalvelujen talousarvio sisältää kaksi palvelualueetta: kaupungin elinvoimapalvelut ja TyöHäme.

Elinvoimapalveluiden henkilöstö

Elinvoimapalveluiden henkilöstö 30.9.2025:

Työyksikkö	Vakinainen	Määräaikainen	Työllistetty	Oppisopimus	Yhteensä
Elinvoimapalvelut	2				2
Kansainvälisten asukkaiden palvelut	11	9			20
Työllisyyden edistäminen	13	23	5	3	44
TyöHäme	88	6			94
Yhteensä	114	38	5	3	160

Kaupungin elinvoimapalvelut

1600 KAUPUNGIN ELINVOIMAPALVELUT	TP 2024	Muutettu TA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintatulot	3 369 773	2 221 000	1 191 900	982 500	805 000
Toimintamenot	-14 820 404	-26 115 600	-24 992 900	-25 555 600	-25 647 300
Toimintakate (Netto)	-11 450 632	-23 894 600	-23 801 000	-24 573 100	-24 842 300

Vuonna 2026 Kaupungin elinvoimapalvelut -palvelualueen toimintamenot ovat 24,993 milj. euroa ja toimintatulot ovat 1,192 milj. euroa. Toimintakate on -23,801 milj. euroa.

Kaupungin elinvoimapalveluiden talousarvio vuodelle 2026 sisältää määrärahoja seuraavasti:

- Elinvoimapolitiikka: 3,543 milj. euroa (menot),
- Hämeenlinnan työllisyyspalvelut: 19,525 milj. euroa (menot) ja
- Kansainvälisten asukkaiden palvelut: 1,925 milj. euroa (menot) ja 1,192 milj. euroa (tulot)

Kansainvälisten asukkaiden palveluiden tulojen ennustaminen vuodelle 2026 on haastavaa. Menojen ja tulojen tasapainossa on useita epävarmuustekijöitä johtuen rahoituksen muutoksista. Tilannetta seurataan tiiviisti.

Kaupungin elinvoimapalvelut vastaa kaupungin elinvoiman edistämistyöstä, kaupungin työllisyydenhoidosta (muut kuin TyöHämeen työllisyysalueen tehtävät), elinkeinopolitiikan ohjauksesta, matkailun ja tapahtumien kehittämisestä, kansainvälisten asukkaiden palveluista (kotoutumisen edistäminen) sekä asunto- ja korkeakoulupolitiikan ohjauksesta. Palvelualueen tehtävänä on vahvistaa kaupungin elinvoimajohtamista ja edunvalvontaa. Palvelualue jakautuu kolmeen osa-alueeseen: Elinvoimapolitiikka, Hämeenlinnan työllisyyspalvelut ja Kansainvälisten asukkaiden palvelut.

Houkutteleva kotikaupunki lapsiperheille

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Elinvoimapalvelut tukevat heikoimmassa työmarkkina- asemassa olevien nuorten työllisyyttä ja osallisuutta	Alle 30-vuotiaiden nuorten työttömien työnhakijoiden määrä laskee edellisvuoden tasosta	Heikko yleinen talous- ja työllisyyskehitys jatkuu ja työvoiman kysyntää säilyy alhaisella tasolla. Työttömyysjaksoja ei saada katkaistua aktiivisilla toi- milla, kuten työllistymisillä tai asiakkaan ohjaamisella muiden ensisijaisten etuuk- sien, kuten eläke-, kuntou- tus- tai opintoetuuksien pii- riin.	Systemaattinen asiakkuuk- sien läpikäynti ja yksiköllis- ten työllistymispolkujen ra- kentaminen asiakkaille. Sujuva yhteistyö oppilaitos- ten, hyvinvointialueen ja Kelan kanssa. Tiivis työnantajayhteistyö, piilotyöpaikkojen kartoitta- minen, rekrytointikynnystä madaltavat palvelut ja tuot- teet sekä työnantajien rek- rytointiasenteisiin vaikutta- minen. Hyödynnetään ja markki- noidaan mahdollisuuksien mukaan valtioneuvoston ta- lousarvioesityksessä hyväk- syttyjä nuorten työllisty- misstrategioita.
Elinvoimapalvelut tukevat heikoimmassa työmarkkina- asemassa olevien nuorten työllisyyttä ja osallisuutta	Kaupunki yhteistyökump- paneineen tarjoaa 1000 ke- sätyöpaikkaa tai harjoittelu- paikkaa: 1. 700 kesätyöseteliä tai ke- sätyöpaikkaa kaupungin ja kaupungissa toimivien yri- tysten toimesta 2. 100 työkokeilu- tai työs- säoppimispaikkaa sekä 3. 200 TET-paikkaa kaupun- gin organisaatiossa vuoden aikana	Tiedonkulku kaupungin eri yksiköiden välillä ei ole suju- vaa ja työllisyyspalvelut ei- vät saa tietoonsa kaikkia työkokeilu- ja työssäoppi- misaikoja. Kaupungilta puuttuu yhtei- nen tahtotila tarjota työko- keilu- ja työssäoppimispaik- koja ja ymmärrys niihin so- pivista tehtäväkokonaisuuksista. Työkokeilu- ja työssäoppi- misaikojen määrän seuran- nalle ei ole määritelty vastuuhenkilöitä tai kirjaa- miskäytäntöjä.	Kesätyö-, työkokeilu- ja työssäoppimispaikkatavoit- teesta viestitään aktiivisesti kaupungin sisällä. Määritellään kesätyö-, työ- kokeilu- ja työssäoppimis- paikkojen määrän seuran- nalle vastuuhenkilöt ja kir- jaamiskäytännöt.

Joustava kumppani yrityksille

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Elinvoimapalvelut tukevat uutta yritystoimintaa ja yritysten kasvua ja kehittymistä	Hämeenlinnan kaupunki käynnistää Startup-toiminnan yhteistyökumppanien kanssa	Vaikeus löytää tiimiin kokeineita osaajia ja päästä kiinni kasvua tukeviin verkostoihin. Sijoittajien ja ensimmäisten asiakkaiden löytäminen vaikeaa alueella. Toiminnalla riski jäädä paikalliseksi, eikä kasvu- tai kansainvälistymispotentiaali toteudu.	Luodaan yhteistyömalli korkeakoulujen ja yrityskehitystoimijoiden sekä alueen yritysten kanssa. Rakennetaan kansainväliset asiakas- ja sijoittajaverkostot varhaisessa vaiheessa. Lisätään startupin näkyvyyttä valtakunnallisissa ja kansainvälisissä tapahtumissa (pitchaukset, messut, kilpailut).
Elinvoimapalvelut tukevat uutta yritystoimintaa ja yritysten kasvua ja kehittymistä	Katalyyttirahaston toiminta on käynnistynyt ja siihen on saatu sitoutettua vähintään kolme yksityistä kumppania	Päätöksenteossa luottamuksen puute. Yksityisen pääoman halukkuus sitoutua yhteistyöhön. Suhdanne- ja markkinariskit	Luodaan rahastolle läpinäkyvä hallintomalli, jossa kaupungin ja sijoittajien roolit, vastuut ja päätöksentekokriteerit määritellään selkeästi ja avoimesti. Rakennetaan houkutteleva sijoitusprofiili sekä varmistetaan vaikuttavuus. Otetaan käyttöön selkeä arviointimalli sijoituskohteille (mm. liiketoimintasuunnitelman ja kassavirran analyysi) ja hyödynnetään ulkopuolisia asiantuntijoita (kumppaneita) luottoriskin arvioinnissa.

Turvallisuuden edelläkävijä

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Elinvoimapalvelut tukevat tasapainoista kuntataloutta, hyvän elämänlaadun edellytyksiä ja kaupungin elinvoimaa	Hämeenlinnaisten ennakopidätyksen alaisten palkkatulojen määrä (€) kasvaa vuoden 2025 tasosta enemmän kuin koko maassa keskimäärin	Työllisyysaste heikkenee yleisen heikon suhdannetilanteen jatkuessa ja työvoiman kysynnän säilyessä alhaisella tasolla. Uusia työpaikkoja jää synty-mättä osaavan työvoiman puutteen vuoksi. Syntyvien uusien työpaik-kojen viikkotyötuntimäärä tai palkkasumma on pieni. Kaupunki ei onnistu houkuttelemaan uusia työllisiä asukkaita. Työllisiä asukkaita muuttaa pois.	Systemaattinen asiakkuuk-sien läpikäynti ja yksiköllis-ten työllistymispolkujen ra-kentaminen asiakkaille. Tiivis työnantaja- ja oppilai-tosyhteistyö, piilotyöpaik-kojen kartoittaminen, rekry-tointikynnystä madaltavat palvelut ja tuotteet sekä työnantajien rekrytointi-asenteisiin vaikuttaminen.
Kansainvälisten asukkaiden palvelut ja palvelutarpeet ovat tunnistettuja	Kaupunkitasoinen suunnitelma laadittu Intercultural Cities (ICC) -raportin pohjalta	Kaupungin eri toimijoiden sitoutumattomuus. Resurssit tulee kohdistaa ennakoimattomiin toimiin.	Poikkihallinnollisen kotoutu-mistyöryhmän määrätietoi-nen työskentely. Ennakoiva toiminnan suunnittelu ja yhteistyön lisääminen.
Puolustusteollisuuden elin-keinoyhteistyö on koordi-noitua	Laaditaan selostus tehdyistä toimenpiteistä	Tehdyt toimenpiteet jäävät irrallisiksi eikä muodostu kokonaiskuvaa. Kaupungilla ei ole riittävästi henkilöstöä, osaamista tai budjettia yhteistyön ylläpi-tämiseen. Yritykset eivät koe koordi-naatiota hyödylliseksi tai sen hyödyt jäävät epäsel-viksi.	Laaditaan koordinaatio-suunnitelma, johon kaikki toimijat sitoutuvat ja jota seurataan säännöllisesti. Nimetään vastuutahot ja varmistetaan toimenpiteitä vastaavat resurssit esimer-kiksi hankerahoituksella. Lähtökohtana on yritysten tarpeet, jotka ohjaavat toi-menpiteitä. Hyödyt tuo-daan näkyviksi konkreetti-sina palveluina, kontakteina ja liiketoimintamahdolli-suuksina.

Kiinnostava ja elävä kaupunkikeskusta

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Elinvoimapalvelut tukevat monimuotoista yrittäjyyttä ja uutta yritystoimintaa	Tyhjien liikeilojen osuus keskustassa vähenee. (Elävä kaupunkikeskusta -indeksi)	Talouden heilahtelut ja kulluttajien ostotottumusten muutos (esim. verkkoon siirtyminen) vähentävät kiviljalkayrittäjyyden kysyntää. Aloittavat yrittäjät eivät löydä oikeaa neuvontaa, rahoitusta tai verkostoja. Keskustan elinvoiman kehittämiseen ei osoiteta riittävästi resursseja (investoinnit, tapahtumat, markkinointi).	Selvitetään yritysten tarpeet (esim. haavi-kysely) ja tuetaan yrityksiä saadun palautteen pohjalta rakennettavilla palveluilla. Selkeytetään yrittäjien palveluiden saatavuutta sekä panostetaan aloittavan yrittäjän palveluihin. Sisällytetään keskustan kehittäminen kaupungin strategiaan ja budjettiin sekä rakennetaan pitkäjänteinen yhteistyömalli, jossa myös kiinteistönomistajat ja yksityiset toimijat osallistuvat resursointiin (esim. tapahtumat, markkinointi).
Kaupunkikeskustan merkitys työskentelypaikkana säilyy	Kaupunkikeskustan työpaikkamäärä kasvaa vuosittain	Keskustassa ei ole kooltaan tai kustannustasoltaan sopivia toimitiloja tai riittävästi muita vetovoimatekijöitä, kuten lounasravintoloita tai sujuvia liikenneyhteyksiä. Verkkokauppa ja kaupan keskittymät houkuttelevat asiakasvirrat pois keskustan kiviljalkaliikkeistä. Keskustaa ei koeta viihtyisänä tai muuten houkuttelevana työympäristönä.	Tehdään yhteistyötä yritysten ja kiinteistönomistajien kanssa tyhjen tilojen aktivoimiseen, joustavien vuokramallien käyttöönottoon ja uusien toimijoiden houkuttelemiseen keskustaan. Panostetaan elämyksellisyteen ja viihtyvyyteen – kehitetään tapahtumia, kulttuuri- ja vapaa-ajan palveluja sekä kaupunkiympäristön laatua. Erotaudutaan palvelukokemuksella ja paikallisella tarjonnalla.

Uudistuva kulttuurikaupunki

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Elinvoimapalvelut tukevat asukkaiden arjen hyvinvointia yhteistyössä liikunta- ja hyvinvointipalveluiden järjestäjien kanssa	Kaupungin järjestämiin hyvinvointitapahtumiin ja -kampanjoihin osallistuneiden määrälle asetetaan tavoitetaso (toteutuu / ei toteudu)	Kaupungin järjestämiin hyvinvointitapahtumiin ja -kampanjoihin osallistuneiden määrää ei seurata tai seurannalle ei ole määritelty tietosisältöä, vastuuhenkilöitä tai raportointikäytäntöjä. Kirjauskäytännöt ovat puutteellisia tai epäyhdenmukaisia. Tiedonkulku eri tapahtumista ja kampanjoista ei ole sujuvaa tai tapahtumia järjestetään ja perutaan lyhyellä varoitussajalla.	Seurannalle määritellään selkeät tavoitteet, tietosisältö, vastuuhenkilöt, raportointijärjestelmät ja kirjauksikäytännöt. Kampanjoita ja -tapahtumia järjestetään suunnitelmallisesti ennalta määritellyn vuosikellon mukaan.
Hämeenlinna on houkutteleva matkailukaupunki	Yöpymisten määrä kasvaa edellisvuodesta	Toimijoiden yhteistyö ei onnistu. Saavutettavuus, markkinointi ja brändi eivät puhuttele matkailijoita. Strateginen sitoutuminen matkailun kehittämiseen.	Matkailualan verkostojen ylläpito ja toimijoiden koulutus. Matkailun edistäminen osana kaupungin markkinointia. Matkailun kehittämiselle on asetettu toimenpiteet ja mittarit.
Hämeenlinna on houkutteleva tapahtumakaupunki	Tapahtumakävijöiden määrä on vähintään 170 000 henkilöä vuodessa	Yhteistyön ja koordinaation heikkous. Markkinoinnin ja brändin epäonnistuminen. Tilojen, infrastruktuurin ja palveluiden puutteet.	Kaupungilla on pysyvä tapahtumien koordinaatiomalli, joka varmistaa toimijoiden yhteistyön ja tiedonkulun. Tapahtumat ovat osa kaupunkimarkkinointia. Eri toimijoiden yhteistyö kaupungin brändäämisessä. Kehitetään ja ylläpidetään monipuolisia tapahtumapaikkoja sekä parannetaan erityisesti digitaalista saavutettavuutta, logistiikkaa ja matkailijapalveluita yhteistyössä yksityisten toimijoiden kanssa.

Toiminnan kuvaus

Elinvoimapolitiikka

Elinvoimapalvelut toteuttavat kaupunkistrategiaa oman vastualueensa osalta. Elinvoimapolitiikkaa on jäsennetty kaupungin kärkihjelmissä: Elinkeinot ja osaaminen (2025), Keskustavisio (2025), Matkailun toteutusohjelma (2024) sekä Asumiskaupunki (valmistuu vuonna 2026). Elinvoimapalvelut on osaltaan mukana myös uuden Turvallisuuden strategisen ohjelman rakentamisessa. Elinvoimapalvelut ovat lähipalveluita.

Elinkeinopolitiikan edistäminen pohjautuu Elinkeinot ja osaaminen -ohjelmaan. Ohjelman toimenpiteinä käynnistetään Katalyyttirahaston toiminta pilotin kokemusten pohjalta. Päättökset rahaston käytöstä tehdään yhdessä määritellyn päätös- ja arviointiprosessin kautta, jota Linnan Kehitys koordinoi ja johon sekä kaupunki että yksityiset rahoittajat osallistuvat. Startup-toiminta aloitetaan yhdessä kumppanien kanssa ja kytketään kaupungin yrityspalveluihin. Panostamme kaupungin elinkeino-olosuhteiden johtamiseen tietoon pohjautuen ja edistämme osaltamme tiedolla johtamisen yhteistyötä sekä yhteiseen elinkeinopoliittiseen tilannekuvaan pohjautuvaa vuoropuhelua – myös maakunnallisesti. Vuonna 2026 vauhditetaan yrityslähtöisiä innovaatio- ja liiketoimintaekosysteemejä hankerahoituksella, kumppanuusmalleilla sekä kohdistamalla Linnan Kehityksen resursseja työhön. Työhön osoitetaan myös lisämääräraha puolustusteollisuuden vauhdittamiseen.

Kaupunki on merkittävä tapahtumatoiminnan sekä matkailun mahdollistaja. Samalla toiminta on kaupungissa myös aiempaa paremmin organisoitua. Linnan Kehitys on kaupungin keskeisin aktiivitoimija. Yhtiö pyrkii sekä saamaan kaupunkiin uusia tapahtumia että edistämään tapahtumajärjestäjien sekä kaupungin viranomaisten välistä yhteistyötä. Toimenpiteitä ohjaa Matkailun toimenpideohjelma sekä suunnitelma tapahtumien edistämiseksi. Tapahtumien ja matkailun Hämeenlinna -ohjelma päivitetään vuoden 2026 aikana.

Asumiskaupunkiohjelman valmistelu jatkuu vuonna 2026. Keskiössä on erityisesti hämeenlinnalainen elämäntyyli, asuinalueiden eriytymisen ehkäisy, ikääntyvien asuminen, opiskeli-asuminen ja asuinympäristö. Tavoitteena on etsiä keinot nostaa Hämeenlinna esiin erityisen hyvänä elämisen kaupunkina.

Elinvoimapalvelut pitää yllä vaikuttamisen kärkien linjauksia. Vuonna 2025 linjatut vaikuttamisen painopisteet ovat kokonaisturvallisuus, keskisuurten kaupunkien verkosto ja uudistuva kulttuurikaupunki. Painopisteet huomioidaan edunvalvonta- ja vaikuttamistyössä kaikilla tasoilla. Hämeen liitto kokoaa maakunnallista edunvalvontatyötä. Edunvalvontaan liittyen kaupunki on edelleen aktiivinen kasvukaupunkiverkoston toimija.

Kaupunki rahoittaa osaltaan aloittavien yrittäjien palveluita tarjoavaa Hämeen uusyrityskeskusta. Toiminta on ollut erittäin kustannustehokasta ja tuottanut vuosittain runsaasti uutta yrittäjyyttä. Uusyrityskeskuksen sopimus uusitaan vuonna 2026. Vuoden 2026 aikana tarkastellaan ja täsmennetään yrityskehittämisen rooleja eri tasoilla. Kokonaisuutena koko toimijakenttä tarkastellen yrityspalvelut hämeenlinnalaisille yrityksille sekä yrittäjyydestä kiinnostuneille ovat monipuoliset ja vastaavat hyvin erilaisiin tarpeisiin.

Hämeenlinnan kaupunki osallistuu aktiivisesti Leader Linnaseutu ry:n toimintaan. Erittäin kustannustehokas toiminta tukee erityisesti pitäjien elinvoimaisuutta ja kehittäminen on aina paikallislähtöistä. Kaupunki on myös eri hankkeissa kumppanina erilaisissa rooleissa ja kokoaa vuosittain yhteen paikallisen kyläkummiverkoston, joka toimii vapaaehtoisesti tukena maallemuutosta kiinnostuneille. Kaupunki kehittää yhteistyötä ja vuoropuhelua myös muiden maaseudun kehittämisen toimijoiden kesken. Vuonna 2026 selvitetään tarkemmin maaseudun elinvoimatilannetta.

Vuonna 2025 perustetun konsernipalveluiden hanketiimin toiminta vakiinnutetaan vuoden 2026 aikana. Tavoitteena on elinvoimapolitiikan kehittämisen hankkeistaminen, maltillisten hankeressurssien maksimoitu vaikuttavuus, verkostojen nykyistä parempi hallinta, selkeä hankepolitiikka ja hankkeiden nykyistä selvempi koordinaatio.

Korkeakouluyhteistyötä jatketaan Hämeen ammattikorkeakoulun kanssa, Helsingin yliopiston Lammin biologisen aseman kanssa sekä rakentamalla korkeakouluyhteistyötä elinkeinojen erikoistumisalueiden kautta. Opiskelijoiden pitovoimahanke päättyi vuonna 2025. Hankkeen tuloksia hyödynnetään oppilaitosyhteistyössä. Elinvoimapalvelut osallistuu Hamkin sijaintisuunnitteluun oman vastualueensa osalta.

Hämeenlinnan kaupungin työllisyyspalvelut

Hämeenlinnan kaupungin työllisyyspalvelut tehostavat TyöHämeen työllisyysalueen toimintaa Hämeenlinnan alueella. Kaupungin työllisyyspalvelut pyrkivät huomioimaan paikallisten työnantaja- ja työnhakija-asiakkaiden erityispiirteet ja -tarpeet ja vastaamaan niihin lähipalveluilla. Työllisyyspalvelut vastaavat TyöHämeen rahoitusosuudesta kaupungin osalta. Kaupungin työllisyyspalveluiden toiminnalla haetaan kustannusvaikuttavuutta mm. työttömyysetuusmaksuihin, joista Hämeenlinnan kaupunki vastaa hämeenlinnalaisten työttömien työnhakijoiden osalta. Työttömyysetuuden kuntaosuusmaksukriteerien muutos on nostanut Hämeenlinnan kaupungin vuosittain maksamat työttömyysetuusmaksut lähes 10 miljoonaan euroon. Kansallisen suhdannetilanteen epävarmuus vaikeuttaa työllisyyskehityksen ennustamista. Tämän seurauksena Hämeenlinnan kaupungin työllisyysetusmenoihin saattaa kohdistua talousarvion ylityksen riski. Työllisyyspalveluiden alueellisella yhteistyöllä ja kaupungin omalla toiminnalla voidaan vaikuttaa kaupungin maksuosuuksiin.

Hyvän työllisyyspolitiikan taustalla on monen toimijan tiivis yhteistyö elinvoiman vahvistamiseksi. Keskeistä on mm. yritys yhteistyö, paikallinen elinvoimapolitiikka, koulutus ja osaamisen kehittäminen. Tehtävissä korostuu aiempaa tiiviimpi yhteistyö työnantajien, TyöHämeen, Linnan Kehityksen, oppilaitosten, hyvinvointialueen, kansainvälisten asukkaiden palveluiden ja palveluntuottajien kanssa työllistymistavoitteen saavuttamiseksi. Palvelut jatkautuvat aiempaa enemmän myös kumppaneiden sekä työnantajien toimintaympäristöihin.

Vuoden 2026 aikana tehtävänä on kaupungin omien työllisyyspalveluiden palvelukokonaisuuden uudistaminen vaikuttavuusperusteiseksi, jossa toiminnan tuloksien ja pidemmän aikavälin vaikutusten mittaaminen tuo näkyväksi tehtyä työtä sekä vahvistaa osaltaan kaupungin elinvoimaa ja hyvinvointia sekä taloudellista ja sosiaalista kestävyyttä.

Kansainvälisten asukkaiden palvelut (aiemmin Kotoutumisen edistämisen palvelut)

Kansainvälisten asukkaiden palvelut vahvistavat 'kestävän kotoutumisen'- mallia, jossa huomioidaan ulkomailta Hämeenlinnaan muuttavien elämäntilanne kokonaisvaltaisesti. Palveluja kehitetään tukemaan kansainvälisten asukkaiden omaa toimijuutta ja ohjataan aktiivisesti suomen kielen oppimista edistävään toimintaan.

Vuoden 2025 aikana on kehitetty kuntien lakisääteiseksi velvollisuudeksi tullutta omakielisen yhteiskuntaorientaation tarjoamista. Vuoden 2026 aikana pyritään lisäämään yhteiskuntaorientaatioiden järjestämistä yhteistyössä muiden kuntien etenkin harvinaisempien kielten osalta kustannustehokkaasti. Omana tuotantona toteutetaan jo olemassa olevan resurssin mukaisesti säästären tulkkauskuustannuksista.

Kansainvälisten asukkaiden palveluiden tuottamista ja toteuttamista ryhmämuotoisena toimintana tehokkuuden kasvattamiseksi ja säästöjen löytämiseksi jatketaan. Monikielistä viestintää kehitetään edelleen vastaamaan kuntaan muuttavien kansainvälisten henkilöiden määrän kasvua ja tarpeita yhteistyössä kaupungin viestinnän kanssa.

Kotofoorumien roolia yhteisötyön työkaluna vahvistetaan. Foorumien houkuttelevuutta pyritään kehittämään lisäämällä systemaattista viestimistä ja näkyvyyttä. Hyviä väestösuhteita edistetään myös jatkamalla yhteistyötä Euroopan neuvoston kanssa Intercultural Cities (ICC) -ohjelman myötä. Vuoden 2026 aikana kaupungin toimialat yhdistävässä kotoutumistyöryhmässä kehitetään strateginen toimintasuunnitelma ICC-ohjelman arviointien pohjalta.

Kansainvälisten asukkaiden palveluissa pyritään tunnistamaan uusia rahoituslähteitä ja lisäämään ulkoisia rahoituslähteitä vuoden 2026 aikana. Tiedolla johtamista kehitetään hyödyntämällä ALPO-rekisterin dataa korreloiden väestötilastoihin. Pyritään palvelutarpeiden ennakointiin ja trendien tunnistamiseen sekä oikea-aikaiseen palvelutarpeeseen vastaamiseen.

Nopeasti töihin – kielitietoinen kotoutumisvalmennus -hanke alkoi loppuvuodesta 2024. Hanke on työ- ja elinkeinoministeriön rahoittama ja kestoltaan kolme vuotta. Hankkeen 'Opin' -kokonaisuutta kehitetään edelleen ja vahvistetaan. Opin-polut muodostavat kokonaisuuden, joka varmistaa maahan muuttaneen nopean pääsyn kotouttavaan toimintaan ja työelämään. Valmennukseen voi osallistua missä kotoutumisen vaiheessa tahansa sekä ketterästi siirtyä työllistymisen polulla nivelvaiheesta toiseen ilman katkoksia palveluketjuissa.

Lakisääteistä humanitaarista vastaanottotyötä jatketaan kansainvälistä ja tilapäistä suojelua saavien henkilöiden kanssa, mikä on ehtona kotoutumisen valtionkorvausten saamiseksi. Erityisenä painopisteenä tulee tulevana vuosina olemaan ukrainalaisten vastaanotto ja asettuminen Hämeenlinnaan. Vuonna 2026 painopisteenä ovat kotivanhemmat sekä ikääntyneet.

TyöHäme

1700 TYÖHÄME	TP 2024	Muutettu TA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
TOIMINTATUOTOT					
MYYNITUOTOT	0	11 640 000	10 533 900	10 815 500	10 990 000
TOIMINTATUOTOT	0	11 640 000	10 533 900	10 815 500	10 990 000
TOIMINTAKULUT					
HENKILÖSTÖKULUT	0	-4 677 800	-4 969 200	-5 036 800	-5 150 800
PALVELUJEN OSTOT	0	-1 906 300	-2 326 200	-2 439 700	-2 484 400
AINEET, TARVIKKEET JA TAVARAT	0	-7 000	-24 500	-24 900	-25 300
AVUSTUKSET	0	-4 835 300	-2 925 100	-3 020 300	-3 030 400
MUUT TOIMINTAKULUT	0	-213 600	-288 900	-293 800	-299 100
TOIMINTAKULUT	0	-11 640 000	-10 533 900	-10 815 500	-10 990 000
TOIMINTAKATE	0	0	0	0	0

Vuonna 2026 TyöHämeen toimintamenot ovat 10,534 milj. euroa ja toimintatulot ovat 10,534 milj. euroa. Toimintakate on 0 milj. euroa. Suunnitelmavuoden 2027 toimintamenot ovat 10,816 milj. euroa ja toimintatulot ovat 10,816 milj. euroa ja suunnitelmavuoden 2028 toimintamenot ovat 10,990 milj. euroa ja toimintatulot ovat 10,990 milj. euroa.

Työvoimapalvelujen hoitamiseen varattavat taloudelliset resurssit valtio-osuuksien mukaan Forssan seudun kuntien, Hattulan ja Hämeenlinnan alueen työllisyys- ja elinvoimapalvelujen osalta ovat (6/2025 tilanteen mukaan) yhteensä noin 11,3 milj. euroa. Kuntien kanssa yhdessä valmistellussa talousarviossa palvelun kokonaisuus on tarkentunut 10,53 milj. euroon. Talousarvion mukaan palvelujen hankintaan arvioidaan käytettävän noin 5,0 milj. euroa. Tämä summa kattaa sekä palvelujen ostot että avustukset. Palvelut sisältävät työvoimakoulutuksen, valmennukset, asiantuntija-arvioinnit, työllisyyslisät, palkkatuet sekä starttirahat. Toimintamenoihin varataan noin 5,53 milj. euroa.

Kokonaismenoja vastaava summa kertyy valtionosuuksina työllisyysalueen kunnille. Varsinaisia investointeja työllisyysalueelle ei ole suunniteltu, vaan kaikki menoerät tullaan kattamaan käyttötaloudesta.

Työllistämisessä onnistuminen on kriittistä niin menojen hillinnän kuin tulojen lisäämisen näkökulmasta. Arvioitava ja vertailtava sakkomaksujen suuruutta työllistämisen toimenpiteiden kustannuksiin.

Turvallisuuden edelläkävijä

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Työllistyminen nopeutuu	Rakennetyöttömien lukumäärä laskee vuoden 2025 tasosta	Heikko yleinen talous- ja työllisyyskehitys jatkuu ja työvoiman kysyntää säilyy alhaisella tasolla. Työttömyysjaksoja ei saada katkaistua aktiivisilla toimilla, kuten työllistymisillä tai asiakkaan ohjaamisella muiden ensisijaisten etuuk-sien, kuten eläke-, kuntou-tus- tai opintoetuuksien pii-riin.	Systemaattinen asiakkuuk-sien läpikäynti ja yksiköllis-ten työllistymispolkujen ra-kentaminen asiakkaille. Sujuva yhteistyö hyvinvoin-tialueen, Kelan ja oppilai-tosten kanssa. Tiivis työnantajayhteistyö, piilotyöpaikkojen kartoitta-minen, rekrytointikynnystä madaltavat palvelut ja tuot-teet sekä työnantajien rek-rytointiasenteisiin vaikutta-minen.
Työllisyys lisää alueen elinvoimaa	TyöHämeen kuntien maksamien työttömyysetuusmaksujen määrä (€) laskee vuo-den 2025 tasosta	Heikko yleinen talous- ja työllisyyskehitys jatkuu ja työvoiman kysyntää säilyy alhaisella tasolla. Työttömyysjaksoja ei saada katkaistua aktiivisilla toi-milla, kuten työllistymisillä tai asiakkaan ohjaamisella muiden ensisijaisten etuuk-sien, kuten eläke-, kuntou-tus- tai opintoetuuksien pii-riin.	Työttömyysturvan maksu-osuuksien aktiivinen seu-ranta ja avoin keskustelu jä-senkuntien kanssa. Kehitetään toiminnan te-hokkuutta ja tuottavuutta panostamalla omaan tuote-kehitykseen ja palvelupro-sessien muotoiluun. Systemaattinen asiakkuuk-sien läpikäynti ja yksiköllis-ten työllistymispolkujen ra-kentaminen asiakkaille. Pal-veluiden kohdentaminen ja räätälöinti kuntien maksu-osuuksia eniten kasvatta-ville asiakkaille. Tiivis työnantajayhteistyö, piilotyöpaikkojen kartoitta-minen, rekrytointikynnystä madaltavat palvelut ja tuot-teet sekä työnantajien rek-rytointiasenteisiin vaikutta-minen.

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
TyöHämeen henkilöstö on motivoitunutta ja osaavaa	TyöHämeen työhyvinvointikyselyn vastausten kokonaisarvio paranee vuoden 2025 tasosta	Henkilöstö kokee työkuorman jakautuvan epätasaisesti, eikä henkilöstö saa riittävää tukea monialaisesta tiimimallista. Muutosjohtaminen epäonnistuu, minkä seurauksena organisaation resurssit ei ole jaettu optimaalisesti, palveluprosessit ja toimintatavat jäävät epämääräisiksi, eikä henkilöstö tunne organisaation tai työnsä tavoitteita. Kokenutta henkilöstöä irtisanoutuu, eikä osaamista saada siirrettyä.	Panostetaan laadukkaaseen esihenkilötyöhön, yhteisöllisyyden vahvistamiseen ja työn henkisen kuormittavuuden hallintaan. Seurataan asiakasmääriä ja huolehditaan resurssien tehokkaasta jakamisesta. Kehitetään organisaation toimintatapoja ja palveluprosesseja. Tuetaan henkilöstön uuden oppimista sekä oman työn ja toimintatapojen kehittämistä. Sisäisen viestinnän kehittäminen.
	Henkilöasiakkaiden asiakas-tyytyväisyyskyselyn vastausten kokonaisarvosana paranee vuoden 2025 tasosta	Heikon työllisyystilanteen aiheuttama asiakasmäärien kasvu ja henkilöstön kuormittuneisuus vähentävät palvelun ratkaisukeskeisyyttä ja heijastuvat asiakaspalvelun laatuun. Asiakkaiden toiveet ja odotukset ovat epärealistisia. Asiakkaat eivät tunne TyöHämeen palvelua tai tuotteita, omia velvollisuuksiaan tai työllisyyspalveluiden tehtäviä.	Kehitetään organisaation toimintatapoja ja palveluprosesseja. Panostetaan henkilöstön hyvinvointiin ja osaamisen kehittämiseen. Panostetaan asiakaspalvelun laatuun ja asiakaskokemuksen yhdenmukaisuuteen. Selkeytetään asiakasviestintää ja panostetaan matalan kynnyksen Non-Stop -palveluun. Kehitetään toimintatapoja ja palveluita asiakaspalautteiden perusteella.

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
	TyöHämeelle laaditaan vuoden 2026 aikana omien palveluiden ja tuotteiden vaikuttavuusseuranta (toteutuu / ei toteudu)	Tieto on pirstaloitunut eri järjestelmiin. Seurannalle ei ole määritelty tavoitteita, tietosisältöä, vastuuhenkilöitä tai raportointikäytäntöjä. Kirjauskäytännöt ovat puutteellisia tai epäyhdenmukaisia. Palvelu- ja tuotevalikoimaan tulee jatkuvia muutoksia.	Seurannalle määritellään selkeät tavoitteet, tietosisältö, vastuuhenkilöt, raportointijärjestelmät ja kirjauksikäytännöt. Palveluita kehitetään pitkäjänteisesti ja tunnistettuihin tarpeisiin.
	Mittarit tarkennetaan vuoden 2026 aikana suhteessa valtakunnallisiin seuranta-mittareihin (toteutuu / ei toteudu)	Mittareiden tarkentamiseen ja kehittämiseen ei ole riittävästi resursseja. Mittarivalinnoista ei löydetä yhdenmielisyyttä jäsenkuntien kesken.	Varmistetaan, että mittareiden tarkentamiseen varataan riittävästi työaikaa ja henkilöresursseja. Kootaan työllisyysalueen jäsenkuntien edustajista koostuva tavoitemittarien yhteisvalmisteluryhmä.

Joustava kumppani yrityksille

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Työnantajien menestyminen	Yritysten lukumäärä kasvaa vuoden 2025 tasosta	Yleinen suhdannetilanne sekä kuluttajien ostovoima ja luottamus säilyvät alhaisella tasolla, mikä voi lisätä konkurssien määrää ja vähentää uusien yritysten perustamishalukkuutta. Yrityksen perustamiseen tarvittavaa rahoitusta ei ole saatavilla tarpeeksi (edullisesti). Yrittäjyydestä kiinnostuneet eivät löydä tai saa kaipaamaansa palvelua yrityksen perustamiseen.	Sujuva ja tiivis yhteistyö elinkeino-yhtiöiden, oppilaitosten ja muiden elinkeinöelämän toimijoiden kanssa. Yrittäjien tukeminen vaikuttavalla yritysneuvonnalla ja tuotteilla, kuten starttiraioilla ja työllisyyslisällä. Yritys- ja aloittavan yrittäjän palveluiden aktiivinen markkinointi.

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Työnantajien menestyminen	Tehtyjen myönteisten starttirahapäätösten lukumäärä kasvaa vuoden 2025 tasosta	Yleinen suhdannetilanne sekä kuluttajien ostovoima ja luottamus säilyvät alhaisella tasolla, mikä vähentää uusien yritysten perustamishalukkuutta. Yrittäjyydestä kiinnostuneet eivät tunne starttirahaa. Yrittäjyydestä kiinnostuneet eivät saa riittävää tukea tai selkeää ohjeistusta myönteiseen starttipäätökseen tarvittavan laadukkaan hakemuksen tekemiseen. Starttirahapäätöksiin ei ole allokoitu riittävästi resursseja.	Starttirahan aktiivinen markkinointi eri kanavissa. Tiivis yhteistyö muiden yritys- ja elinkeinoelämän toimijoiden kanssa. Huolehditaan, että starttirahan hakuprosessin sujuvuudesta, ohjeistusten selkeydestä ja hakemusten mahdollisimman nopeasta käsittelystä. Varmistetaan, että hakemusta valmistelevat saavat halutessaan neuvontaa hakemuksen täyttämiseen.

Valmistelun lähtökohtana on, että TyöHäme toimii valtionosuuksien puitteissa. TyöHämeen tavoitteet ohjaavat tiimi- ja työntekijäkohtaisia tavoitteita. Vuoden 2026 aikana mittarit tarkennetaan suhteessa valtakunnallisiin seurantamittareihin sekä TyöHämeelle laaditaan omien palveluiden ja tuotteiden vaikuttavuusseuranta. TyöHämeen toimenpidesuunnitelma ja mittarit toimii jatkossa TyöHämeen strategisena asiakirjana. Tätä toimenpidesuunnitelmaa valmistellaan yhteistyössä alueen yrittäjäjärjestöjen, TyöHämeen kuntien ja henkilöstön, elinkeinoyhtiöiden, kuntien elinvoimapaalveluiden, hyvinvointialueen, oppilaitosten ja muiden keskeisten toimijoiden kanssa. Mittarien määrittelyssä huomioidaan valtakunnalliset työllisyysalueiden seurantaan kohdistetut mittarit (KEHA). Lisäksi rakennetaan tiedolla johtamisen tapa toiminnan ohjaamiseksi TyöHämeessä.

TyöHäme toimii työllistymisen monialaisesta edistämisestä annetun lain mukaisena työvoimaviranomaisena. Toiminta-alueena on koko Kanta-Häme. Toiminta perustuu erikseen tehtyyn sopimukseen Kanta-Hämeen työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteistoimintamallista. Sopijaosapuolina ovat TyöHämeen ja Etelä-Hämeen työllisyysalueet, Kanta-Hämeen hyvinvointialue ja Kela. Palvelun tavoitteena on, että ihmiset ovat töissä. Lähtökohtana on tunnistaa ja tarjota asiakkaille nopeasti ne yhteistoimintamalliin liittyvien toimijoiden palvelut, joita asiakkaan työllistymisen ja työkykyä vaatii.

Elinkeinorahaston taseyksikkö

70 TASEYKSIKÖT	TP 2024	Muutettu TA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
TOIMINTAKULUT					
PALVELUJEN OSTOT	0	-1 000	0	0	0
TOIMINTAKULUT	0	-1 000	0	0	0
TOIMINTAKATE	0	-1 000	0	0	0

Vuonna 2026 elinkeinorahaston taseyksikön toimintamenot ovat 0 euroa.

Elinkeinorahasto toimii nettositovana taseyksikkönä. Elinkeinorahaston tuotto lisätään rahaston pääomaan, ellei valtuusto vuoden aikana toisin päättä.

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta

Talous

20 SIVISTYS- JA HYVINVOINTILAUTAKUNTA	TP 2024	Muutettu TA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
TOIMINTATUOTOT					
MYYNITUOTOT	3 003 301	1 907 000	1 882 000	1 942 000	1 956 000
MAKSUTUOTOT	1 766 395	1 595 000	2 045 000	2 045 000	2 045 000
TUET JA AVUSTUKSET	3 294 767	590 000	590 000	590 000	590 000
MUUT TOIMINTATUOTOT	269 443	151 000	151 000	151 000	151 000
TOIMINTATUOTOT	8 333 906	4 243 000	4 668 000	4 728 000	4 742 000
TOIMINTAKULUT					
HENKILÖSTÖKULUT	-65 418 157	-67 537 000	-70 877 900	-73 186 200	-74 863 500
PALVELUJEN OSTOT	-28 083 776	-25 422 000	-26 280 600	-26 757 500	-27 243 100
AINEET, TARVIKKEET JA TAVARAT	-2 762 114	-2 815 000	-2 979 000	-3 030 800	-3 083 300
AVUSTUKSET	-10 246 074	-10 981 000	-11 487 000	-11 517 000	-11 547 000
MUUT TOIMINTAKULUT	-32 107 665	-34 367 000	-34 750 500	-34 876 400	-35 119 100
TOIMINTAKULUT	-138 617 785	-141 122 000	-146 375 000	-149 367 900	-151 856 000
TOIMINTAKATE	-130 283 879	-136 879 000	-141 707 000	-144 639 900	-147 114 000

Vuonna 2026 sivistys- ja hyvinvointilautakunnan toimintatuotot ovat 4,668 milj. euroa ja toimintakulut 146,375 milj. euroa. Toimintakate on -141,707 milj. euroa. Suunnitelmavuoden 2027 toimintakate on -144,640 milj. euroa ja suunnitelmavuoden 2028 toimintakate on -147,114 milj. euroa.

Sitovat tavoitteet 2026

Kiinnostava ja elävä kaupunkikeskusta

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Lyseon korttelin investointi toteutuu	Hankesuunnitelma on valmis ja rakentaminen käynnistynyt	Kaupungin taloudellinen tilanne ei mahdollista investointia koko suunnitellussa laajuudessa	Investointiohjelman ja sen vaikutusten tarkastelu kokonaisuutena
Kulttuurilaitokset, Hämeenlinnan Liikuntahallit ja eri järjestöt osallistuvat keskustan elävöittämiseen järjestämällä kulttuuri- ja liikuntatapahtumia kaupunkitilassa	Tapahtumia vähintään 1/ laitos	Toimijoiden resurssit ja osaaminen	Tarjotaan tuki kaupungin kulttuuri- ja liikuntapalveluista

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Keskustan elävöittämisen tukemiseksi nostetaan minipilottien maksimivustus 1000 euroon	1 000 € minipilotteja myönnetään 10 kpl	Rahoitus ei riitä tai ei saada soveltuvia hakemuksia	Kulttuuri- ja liikuntapalvelujen tuki hakijoille ja kokonaissuunnittelu avustussuunnitelman määrärahojen käytössä

Uudistuva kulttuurikaupunki

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Asukkaista lähtevä kulttuuritoiminta uudistaa kaupungin kulttuurielämää esim. tapahtumia puistoissa, kaupunginosissa ja pitäjissä	Kansalaislähtöisten tapahtumien järjestäjien kokemus mahdollisuudesta olla aktiivinen toimija, tavoitetasona on kokonaisarvosana 3,5 (asteikolla 1–5) Väli tilakonsepti valmistuu vuoden 2026 aikana	Lupaprosessit tai toimijoiden resurssien vähyys	Kulttuuripalvelujen tuki mm. mahdollisuudet avustaa ja tukea lupaprosesseissa
Päivitetään kulttuurin tiekartta sisältäen julkisen taiteen ohjelman.	Ohjelma on valmistunut ja hyväksytty	Kaupunkitasoisesti ei löydy yhteistä näkemystä ohjelman sisällöstä	Keskustelu eri toimialojen ja talouspalvelujen kesken valmisteluvaiheessa

Houkutteleva kotikaupunki lapsiperheille

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Lukutaito ja kielelliset valmiudet vahvistuvat	Lukutaidon kokonaistaso vähintään edellisen vuoden tasolla ja lukutaidon eriytyminen ei ole lisääntynyt (lukuseula) 5-vuotiaiden kielellisten taitojen arviointi, taso vähintään edellisen vuoden tasolla	Lisätyt opetustunnit ja muu tuki lukutaidon ja kielellisten valmiuksien vahvistamiseen ei ole riittävää	Arvioidaan tilannetta ja jatketaan kehittämistyötä pitkäjänteisesti

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Lasten ja nuorten liikkumisen lisääntyminen	Omassa varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa olevien liikkuvien lasten osuus kasvanut vuoteen 2025 verrattuna (kehittävä palaute) 4.-5. Ja 8.-9.-luokkalaisten vähintään tunnin päivässä liikkuvien määrä (Kouluterveyskysely) on lisääntynyt vuoteen 2025 verrattuna Kävellessä tai polkupyörällä kuljettujen koulumatkojen osuus 1.-9- vuosiluokan oppilailla, jotka asuvat alle 3 km:n etäisyydellä koulusta (erillinen kysely huoltajille), tavoitetasona 19 viikkoa Oppilaiden fyysinen toimintakyky Move-testien perusteella on yli valtakunnallisen keskiarvon	Toimenpiteet eivät tuota toivottua tulosta. Vähän liikkuvien ja paljon liikkuvien erot pysyvät.	Jatketaan kehittämistyötä pitkäjänteisesti, keskitytään erityisesti vähänliikkuviin
Lasten ja nuorten kokemus turvallisuudesta vahvistuu	Lapsiystävällinen Hämeenlinna -ohjelman turvallisuusosa-alueen kokonaismittarin tulos on parantunut vuodesta 2025 (Kouluterveyskysely) Oppilaiden kokemus kiusaamisesta ja kouluväkivallasta, tulos parantunut vuodesta 2025	Yleinen turvallisuusilmapiiri jatkaa kiristymistään ja toimet eivät ole siihen nähden riittäviä	Arvioidaan mahdollisuutta laajentaa toimenpiteitä ja tehdään työtä pitkäjänteisesti
Oppilaat osallistuvat nykyistä laajemmin kouluruokailuun	80 % oppilaista syö koululounaan	Kouluruokailua ei saada riittävän houkuttelevaksi nuorille	Oppilaiden osallisuus kehittämistyöhön

Toiminnan kuvaus

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta vastaa sivistys- ja hyvinvointitoimialan viranomaistoiminnasta, palvelujen järjestämisestä ja tuottamisesta, sisällöistä ja kehittämisestä sekä tekee esitykset toimialan palveluverkosta ja investoinneista.

Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan vastuulle kuuluvat varhaiskasvatus, esiopetus, perusopetus sekä oppilas- ja opiskeluhuolto pois lukien hyvinvointialueelle siirtyneet kuraattori- ja psykologipalvelut. Lautakunnan vastuulle kuuluvat myös nuorisopalvelut, lastenkulttuuripalvelut, taiteen perusopetus, kirjastopalvelut, museopalvelut, kulttuuripalvelut ja liikunta- ja urheilupalvelut, ehkäisevä päihdetyö, ikääntyneiden vapaaehtoistyön tuki, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinaatio sekä Lapsiystävällinen Hämeenlinna -ohjelman koordinaatio. Sivistys- ja hyvinvointitoimialalla työskentelee n. 1400 henkilöä.

Tärkeitä yhteistyökumppaneita toiminnan toteuttamisessa ovat mm. Kanta-Hämeen hyvinvointialue, Koulutuskuntayhtymä Tavastia, aterialue- ja siivouspalvelujen tuottajat, koulukuljetuksia tuottavat liikennöitsijät, kaupungin tilapalvelut, varhaiskasvatuksen palvelusetelituottajat, aamu- ja iltapäivätoiminnan tuottajat, Hämeenlinnan Teatteri Oy, Verkatehdas Oy, Sibelius-opisto, Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy ja lukuisa joukko kolmannen sektorin toimijoita.

Keskeiset muutokset

Lammin koulukeskus valmistuu vuonna 2026 ja tilat otetaan vaiheittain käyttöön kevään ja kesän aikana. Lammin yhtenäiskoulu pääsee aloittamaan yhteisissä tiloissa elokuussa 2026.

Verkatehtaan Opistotalo valmistuu vuoden vaihteessa ja tilat päästään ottamaan käyttöön tammikuussa 2026. Tiloihin sijoittuvat Aimo-koulu, Sibelius-opisto ja osa Lyseon koulun opetusryhmistä. Lyseon koulu jatkaa Tullikamarin tilojen vuokraamista ja lisäksi liikuntatilat jatkavat Lyseon korttelissa siihen asti, kunnes nykyisen Lyseon korttelin lisärakennuksen purku alkaa.

Uusi Solvikin päiväkotitoiminta otetaan käyttöön tammikuussa 2026. Kaivokadun päiväkodin Kotirinteen peruskorjaus valmistuu 2027, jolloin voidaan luopua Kanta-Voutilan väistötilasta.

Uutena investointina varhaiskasvatukseen esitetään Idänpään päiväkodin vaiheittaista peruskorjausta ja tyhjentyvän Idänpään terveystaseman muuttamista päiväkotikäyttöön.

Lyseon korttelin investoinnin tarveselvitys on valmistunut pitäen sisällään tilat Lyseon lukiolle, Lyseon koulun liikunnalle ja kaupungin museolle. Lopullinen talousarvio ei sisällä Museon rakentamista Lyseon kortteliin. Lyseon korttelin osalta tarkennetaan arviointi investointikustannuksista ja selvitetään hankerahoituksen mahdollisuutta. Lyseon lukion ja Lyseon yläkoulun liikunnan osalta hankesuunnittelu ja toteutus aloitetaan vuonna 2026. Samana vuonna laaditaan pitkän tähtäimen suunnitelma Lyseon korttelin tilojen monipuolisesta käytöstä sekä sinne sijoitettavista toiminnoista ottaen huomioon opiskelijamäärien kehityksen. Suunnitelma ottaa kantaa myös koko kaupunkikonsernin rakennuskannan sopeuttamiseen muuttuvaan tilanteeseen. Suunnitelman johtopäätökset otetaan huomioon seuraavaa investointikehystä laadittaessa. Suunnitelma valmistuu kesällä 2026. Kaupungin museon pääkohteen osalta arvioidaan jatkossa sijoittumista kaupungin olemassa oleviin kiinteistöihin tai muihin kokonaistaloudellisiin kiinteistökohteisiin. Toteutusaikatauluun vaikuttavat kaupungin kokonaistalous ja muut investointitarpeet.

Ahveniston maauimalan peruskorjaus siirtyy suunnitelmakauden lopulle.

Varaudutaan uimaopetuksen kehittämiseen yhteistyössä Liikuntahallien kanssa.

Hämeenlinnan molemmat kirjastoautot alkavat olla käyttöikänsä päässä ja on tarve korvata ne suunnitelmakauden aikana. Vuoden 2026 investointiohjelmassa esitetään tehtäväksi päätös yhden uuden kirjastoauton hankkimisesta, arvo on n. 500 000 €. Toimitusaika on pitkä, joten kustannus kohdistuu vasta vuodelle 2027.

Varhaiskasvatuksen palvelusetelimallin arviointi on edelleen kesken, koska uusi palvelusetelilainsäädäntö on käsittelyssä eduskunnassa. Asiaan palataan vuonna 2026. Palvelusetelien arvoihin esitetään talousarvion 2025 yhteydessä sovitun mukaisesti 3%:n korotusta vuosille 2026 ja 2027, seuraavat vuodet yleisen palvelujen oston 1,8 % korotuksen mukaan.

Esi- ja perusopetuksen oppimisen tuen uudistukseen kohdennetaan rahoitusta 800 000 € vuositasona. Perusopetukseen perustetaan lisäksi kaksi uutta pienryhmää. Opetuksen aineisiin ja tarvikkeisiin esitetään 5 % korotusta 1,8%:n yleiskorotuksen lisäksi.

Sivistys- ja hyvinvointipalvelujen yhdyspintatyötä Kanta-Hämeen hyvinvointialueen perhe-, sosiaali- ja vammaispalvelujen kanssa tiivistetään yhteisövaikuttavuusmallin mukaisesti.

Strategisten toimeenpano-ohjelmien toteuttaminen

Strategiset ohjelmat huomioidaan palveluissa ja toiminnassa. Lapsiystävällinen Hämeenlinna -ohjelman toimeenpanoa varten laaditaan uudet, konkreettiset toimeenpanosuunnitelmat keväällä 2026. Unicefin kanssa tehtävässä Lapsiystävällinen kunta -työssä tavoitellaan siirtymistä alumnivaiheeseen.

Hiilineutraali Hämeenlinna ohjelmaa toteutetaan kiinteistöihin liittyen yhteistyössä tilapalvelun kanssa. Tapahtumien ja matkailun Hämeenlinna-ohjelmaa toteutetaan kulttuuri- ja liikuntapalveluissa yhteistyössä elinvoiman vastuualueen ja Linnan Kehitys Oy:n kanssa.

Toimet talouden tasapainottamiseksi

Vuodelle 2026 esitetään viiden HTV:n vähennystä opetuspalveluista elokuusta alkaen perusteena oppilasmäärän aleneminen, ellei tuen tarpeessa olevien lasten määrä muuta vaadi. Talouden tasapainottamismahdollisuudet sivistys- ja hyvinvointipalveluissa perustuvat syntyvyyden alentumiseen, jonka seurauksena lasten määrä palveluissa on laskenut ja laskee edelleen. Vuoden 2027 talousarviovalmistelua varten tehdään selvitys mahdollisista muutoksista henkilöstörakenteesta tai henkilöstömäärässä suunnitelmakaudella 2027–2029. Mikäli kaupungin taloudellinen tilanne heikkenee, voidaan tehdä myös esityksiä palveluverkon supistamiseksi.

Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialan yhteinen hallinto

200 SIVISTYKSEN JA HYVINVOINNIN YHTEINEN HALLINTO Tuloarviot ja määrärahat	TP 2024	Muutettu TA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Toimintatulot	50	0	0	0	0
Toimintamenot	-415 011	-784 000	-426 200	-440 400	-449 900
Toimintakate (Netto)	-414 961	-784 000	-426 200	-440 400	-449 900

Talousarviossa 2025 toimialan hallinnossa ollut oppimisen tuen uudistuksen varaus on siirretty talousarviossa 2026 opetuksen yhteisiin.

Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialan yhteisen hallinnon toimintakulut vuonna 2026 ovat 0,426 milj. euroa.

Varhaiskasvatus

210 VARHAISKASVATUS	TP 2024	Muutettu TA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintatulot	2 196 157	1 500 000	1 480 000	1 480 000	1 480 000
Toimintamenot	-41 199 531	-42 481 000	-43 558 000	-44 404 100	-45 371 600
Toimintakate (Netto)	-39 003 374	-40 981 000	-42 078 000	-42 924 100	-43 891 600

Varhaiskasvatuksen toimintatulot vuonna 2026 ovat 1,480 milj. euroa ja toimintamenot 43,558 milj. euroa. Toimintakate on -42,078 milj. euroa.

Varhaiskasvatuksen tulosalue vastaa varhaiskasvatustilain mukaisen varhaiskasvatuksen sekä perusopetuslain mukaisen esiopetuksen järjestämisestä. Kunnallinen varhaiskasvatus sisältää seuraavat palvelumuodot: päiväkotihoido, perhepäivähoito ja esiopetus. Mikäli lapsen vanhemmat tai muut huoltajat eivät valitse lapselle kunnan järjestämää varhaiskasvatustilain 12 §:n mukaista varhaiskasvatusta, on vanhemmalla tai huoltajalla oikeus kotihoidon tukeen tai yksityisen hoidon tukeen.

Kunnallisen varhaiskasvatuksen vaihtoehtona voidaan lasten vanhemmille tai muille huoltajille myöntää palveluseteli, jolloin palvelun tuottaa sääntökirjan kriteerit täyttävä ja palveluseteliyritykseksi hyväksytty yksityinen varhaiskasvatustilain palvelujen tuottaja. Varhaiskasvatuksen palvelusetelin arvoa esitetään korotettavaksi 3 % 1.1.2026 alkaen. Lopullinen kustannusvaikutus riippuu palveluseteliasiakkaiden määrästä, ikärakenteesta ja perheiden hoitopäivämaksujen osuudesta.

Ruotsinkielinen varhaiskasvatus hankitaan ostopalveluna yksityiseltä toimijalta. Ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kokonaisuutta tarkastellaan vuoden 2026 aikana.

Esiopetusta ostetaan ostopalveluna palvelusetelituottajilta.

Tavoitteena on vastata joustavasti kuntalaisten palveluntarpeeseen ja sopeuttaa tarvittaessa toimintaa vastaamaan kysynnän muutoksia. Lasten määrän kehitystä ja varhaiskasvatuksen osallistumisastetta seurataan vuositasona, jotta mahdollisiin muutoksiin pystytään reagoimaan joustavasti. Tavoitteena on, että vuonna 2026 varhaiskasvatukseen osallistuu 85 % koko ikäluokasta (1–6-vuotiaat).

Kaivokadun päiväkodin Kotirinteen peruskorjauksen valmistuminen viivästyy suunnitellusta (31.12.2026) ja tilat saadaan varhaiskasvatuksen käyttöön elokuusta 2027. Kotirinteen ryhmät jatkavat väistössä Kanta-Voutilassa heinäkuun 2027 loppuun ja ensikertainen kalustaminen siirtyy vuodelta 2026 keväälle 2027.

Varhaiskasvatuksessa työskentelee 15 vakituista resurssilastenhoitajaa lainmukaisen henkilöstömitoituksen lisäksi. Lisähenkilöstön vaikutusta vuokratyövoiman käyttömääriin, henkilöstön työoloihin ja työhyvinvointiin sekä varhaiskasvatuksen kelpoisen henkilöstön veto- ja pitovoimaan seurataan.

Varhaiskasvatuksen 2030 mukaisen henkilöstön kelpoisuuden varmistamiseksi on esitetty 20 000 euroa, joka kohdennetaan henkilöstön opintojen tukemiseen. Vuonna 2030 päiväkodeissa vähintään kahdella kolmasosalla tulee olla varhaiskasvatuksen opettajan tai sosionomin kelpoisuus, josta vähintään puolella varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuus. Tavoitteena on mahdollistaa vakituksessa työsuhteessa Hämeenlinnan varhaiskasvatuksessa oleville työntekijöille yliopisto-opintojen perusopintojen suorittaminen avoimessa yliopistossa sekä palkalliset harjoittelujaksot varhaiskasvatuksen opettajan ja päiväkodinjohtajan tehtäviin tarvittavan kelpoisuuden varmistamiseksi. Varhaiskasvatuksen lastenhoitajien eläköitymisien myötä vapautuvia tehtäviä muutetaan varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäviksi siten, että varhaiskasvatuksen henkilöstörakenne on lain mukainen vuonna 2030.

Sarastian Titania työvuorosuunnittelu -sopimus on irtisanottu ja vuoden 2026 alusta työvuorosuunnittelu toteutetaan Abilitan TVS- järjestelmällä. Uuden järjestelmän myötä työvuorosuunnittelussa voidaan hyödyntää asiakastietojärjestelmä Päikyn tietoja lasten hoitoaikavarauksista, joka helpottaa henkilöstöresursointia ja arjen työn suunnittelua.

Varhaiskasvatustilaki edellyttää, että varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada hänen yksilöllisen kehityksensä, oppimisensa ja hyvinvointinsa edellyttämää tukea. Lain mukaan lapsen tuen tarve tulee huomioida myös ryhmäkoossa tai henkilöstömäärässä. Esi- ja perusopetuksen tuen uudistuksen myötä esiopetuksen tuen prosessit yksinkertaistuivat ja hallintopäätös tehdään lapsikohtaisesta tuesta. Esiopetusta täydentävässä varhaiskasvatuksessa tehdään lapsen tuen tarpeiden mukaisesti edelleen hallintopäätökset erityisestä- ja tehostetusta tuesta. Varhaiskasvatukseen esitetään yhtä esiopetukseen kohdentuvaa varhaiskasvatuksen erityisopettajan toimea, jonka kustannukset sisältyvät esi- ja perusopetuksen oppimisen tuen uudistukseen kohdennettuun rahoitukseen.

Keväällä 2026 toteutetaan asiakaskysely omissa ja palveluseteliyksiköissä varhaiskasvatuksen laadun ja vaikuttavuuden kehittämiseksi. Pedagogisen laadun arviointia toteutetaan Kehittävän palautteen arviointimenetelmällä. Asiakaskysely, Kehittävän palautteen tulokset sekä koko kaupungin henkilöstökyselystä syksyllä 2026 saatavat tulokset muodostavat kokonaisuuden, jota käytetään varhaiskasvatuksen kehittämisen pohjana sivistys- ja hyvinvointilautakunnan ja varhaiskasvatuksen tulosalueen tavoitteiden mukaisesti.

Varhaiskasvatuksen tasa-arvo -rahoituksella palkataan KieKu -opettaja kulttuuri ja kielitietoisuuden vahvistamiseksi ja 2 varhaiskasvatuksen avustajaa.

Tunnusluvut	TP 2023	TP 2024	Muutettu TA 2025	TA 2026
Varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten osuus 1–6-vuotiaiden ikäluokista	83,9 %	83,2 %	85 %	85 %
Lasten määrä omassa palvelutuotannossa	2 010	1 930	2 100	2 100
Lasten määrä palvelusetelillä tuotetussa palvelussa	752	742	780	780
Lasten määrä ostopalveluna tuotetussa palvelussa	15	14	15	15
Yksityisen hoidon tuen piirissä olevien lasten määrä	51	54	65	55
Kotihoidontuen piirissä olevien lasten määrä	427	354	400	380
Sijaispalvelun ostot Tempore Oy:ltä, tuntia	41 142	40 835	20 000	30 000
Oman varhaiskasvatuksen käyttöaste, %	84,3 %	83,9 %	90 %	90 %
Ympärivuorokautisen varhaiskasvatuksen käyttöaste, %	69,3 %	65,5 %	75 %	75 %

Opetus, nuorisotyö ja lastenkulttuuri

300 OPETUS, NUORISO JA LASTENKULTTUURI	TP 2024	Muutettu TA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintatulot	5 353 675	2 377 000	2 857 000	2 917 000	2 931 000
Toimintamenot	-78 813 699	-79 442 000	-82 464 000	-84 366 700	-85 668 000
Toimintakate (Netto)	-73 460 024	-77 065 000	-79 607 000	-81 449 700	-82 737 000

Opetuksen, nuorisopalvelujen ja lastenkulttuurin toimintatulot vuonna 2026 ovat 2,857 milj. euroa ja toimintamenot 82,464 milj. euroa. Toimintakate on -79,607 milj. euroa.

Opetus-, nuoriso- ja lastenkulttuuripalvelut huolehtivat perusopetuslain ja -asetuksen mukaisesta opetuksen järjestämisestä, nuorisolain mukaisesta nuorisotyön järjestämisestä sekä lastenkulttuurin tuottamisesta. Osana lastenkulttuuripalveluja toimii Aimokoulu, joka antaa visuaalisten taiteiden opetussuunnitelman mukaista taiteen perusopetusta. Lisäksi tanssin ja musiikin osalta taiteen perusopetusta tuottaa Sibelius-opisto.

Opetustoimen prosesseihin kuuluvat myös oppilaaksiottoprosessi, koulukuljetukset sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestäminen.

Ammatillisen toisen asteen koulutuksen ja lukiokoulutuksen järjestämiseen Hämeenlinnan kaupunki osallistuu koulutuskuntayhtymä Tavastian jäsenkuntana. Vapaan sivistystyön palvelut tuottaa Vanajaveden Opisto osana Tavastian koulutuskuntayhtymää.

Opetuspalvelut vastaa perusopetuslain mukaisesta aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämisestä 1–2. vuosiluokan oppilaille sekä muiden vuosiluokkien osalta oppilaille, joilla on päätös oppilaskohtaisen tuen toteuttamisesta tai oppilaalla on oppimiskykyyn vaikuttava vamma,

sairaus tai toimintakyvyn rajoite. Syyslukukauden 2025 alusta iltapäivätoiminnan palveluntuottajina toimivat Pilke Päiväkodit Oy sekä Sportti Iltapäiväkerhot Oy. Kaupungin omana tuotetun palvelun määrää on lisätty pienten toimipaikkojen iltapäivätoiminnan osalta. Lisäksi aamupäivätoiminnasta vastaavat kaupungin omat kouluohjaajat. Aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistuu syksyllä 2025 noin 660 oppilasta.

Perusopetuksen oppilasmäärä syksyllä 2025 on 6 143 sekä valmistavassa opetuksessa 85 oppilasta. Aloittavien 1-luokkalaisten määrä on 547. Oppilasmäärä on laskenut merkittävästi 2020-luvulla, vuonna 2020 perusopetuksen oppilasmäärä oli vielä 6 449 oppilasta. Esiopetuksessa olevien lasten määrän perusteella voidaan arvioida, että syksyllä 2026 aloittavia 1-luokkalaisia on poikkeuksellisesti n. 40 enemmän kuin 2025. Peruskoulun päättävät ikäluokat ovat kuitenkin järjestelmällisesti suurempia kuin peruskoulun aloittavat ikäluokat, joten vähennys kokonaisoppilasmäärässä jatkuu. Valmistavan opetuksen määrä vaihtelee voimakkaasti maailman tilanteen takia, ryhmiä on viime vuosina ollut 9-12. Vuoden 2026 aikana selvitetään mahdollisuudet perusopetuksessa vuonna 2027 koulunsa aloittavien oppilaiden ryhmäkoon pienentämiseen.

Oppimisen tuen lainsäädäntö ja sitä myöten myös asianomaiset kohdat opetussuunnitelmissa ovat muuttuneet 1.8.2025 alkaen. Tällä hetkellä eletään lakiuudistuksen siirtymävuotta, jolloin kaikki tehostetun ja erityisen tuen päätökset käsitellään uudestaan, ja osa niistä vaihtuu oppilaskohtaisen tuen päätöksiksi.

Opetuspalveluissa tavoitteena on opetussuunnitelman pohjalta toimintakulttuurin jatkuva kehittäminen, jossa korostuvat oppilaslähtöisyys, osallisuus ja laaja-alaiset taidot sekä oppiainekohtainen ja monialainen osaaminen. Vuoden 2026 aikana panostetaan oppimisen tuen uudistuksen lisäksi erityisesti lukutaidon parantamiseen, kouluruokailuun, oppilaiden turvallisuuden kokemuksen lisääntymiseen sekä liikunnallisen elämäntavan edistämiseen.

Ruotsinkielisen opetuksen kokonaisuutta tarkastellaan vuoden 2026 aikana. Selvitykset mahdollisen painotetun opetuksen käyttöönotosta ja osittain englanninkielisen opetuksen tarjoamisesta siirtyvät vuodelle 2026. Painotusten taloudelliset ja toiminnalliset vaikutukset ovat selvillä toukokuun 2026 loppuun mennessä, jotta ne ovat käytettävissä vuoden 2027 talousarviota valmistettaessa.

Lammin koulukeskus valmistuu vuonna 2026 ja tilat otetaan vaiheittain käyttöön kevään ja kesän aikana. Verkatehtaan Opistotalo valmistuu vuoden 2025 lopussa. Tiloihin sijoittuvat Aimo-koulu, Sibeliuksen opisto ja osa Lyseon koulun opetusryhmistä. Lyseon koulu jatkaa Tullimäkiin tilojen vuokraamista ja lisäksi liikuntatilat jatkavat Lyseon korttelissa siihen asti, kunnes nykyisen Lyseon korttelin lisärakennuksen purku alkaa. Kaurialan koululle on vuokrattu lisärakennus 1.8.2025 alkaen neljälle opetusryhmälle. Oppimisen tuen uudistuksen vaikutukset tilatarpeisiin syksystä 2026 alkaen ovat vielä avoimia. Tilannekuva tarkentuu lukuvuoden 2025-2026 aikana.

Investointiohjelma on supistunut hankkeiden valmistuessa. Vuodelle 2026 esitetään Lyseon korttelin investointia.

Kehittämistyötä tehdään hankerahoituksen avulla. Keskeisimpiä ovat tasa-arvorahoitus, Harrastus Ihan lähellä -hanke, Lukutaidon kehittämishanke ja Kerhoilo-hanke. Tasa-arvorahoituksella kehitetään eri lähtökohdista olevien oppilaiden oppimisen edellytyksiä yhteiskunnallisesti muuttuvassa tilanteessa. Harrastus Ihan lähellä ja Kerhoilo -hankkeiden avulla saatetaan maksuttomat harrastukset lasten ja nuorten saataville heidän omaan ympäristöönsä. Näiden avulla myös edistetään lautakunnan asettamaa tavoitetta liikkumisen ja toimintakyvyn edistämistä.

Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan hyväksymän TVT-strategian avulla tuetaan ja ohjataan opetussuunnitelman mukaisen digitaalisen toimintakulttuurin kehittymistä kouluissa. Oppiminen tapahtuu pedagogisesti tarkoituksenmukaisten materiaalien avulla.

Lasten ja nuorten kulttuuripalveluiden kehittämistavoitteena on yhteisöllisyyden tukeminen lasten ja nuorten kulttuoriosallisuutta vahvistamalla. Keskeistä yhdenvertaisuuden kannalta on perheiden varhainen tavoittaminen lastenkulttuurin palveluiden pariin. Jatkuvaa kehittämistyötä tehdään myös saavutettavuuden ja kestävä kehityksen periaatteiden toteuttamiseksi kaikessa lasten ja nuorten kulttuuritoiminnassa. Lasten ja nuorten kulttuurikeskus ARXin tuottama, kattavasti hämeenlinnalaiset lapset tavoittava kulttuurikasvatussuunnitelma Kulttuuripolku toteutetaan yhteistyössä paikallisten kulttuurilaitosten, koulujen ja varhaiskasvatuksen kanssa. ARX tuottaa ja koordinoi seudullisen lastenkulttuurin palveluja yhteistyösopimuksen mukaan myös lähikunnissa.

Kulttuurikeskus ARX järjestää vuoden aikana Hämeenlinnassa 3–4 perheille suunnattua ARXantai-tapahtumaa sekä perhekerhoja. ARX koordinoi koko kaupungin yhteistä Lasten lauantai kalenteria sekä mahdollistaa koululaisten taideharrastuksia osana HIL-toimintaa. Lasten taidefestivaali Hippaloiden vuoden 2026 teemana on tunteet. Lapsen oikeuksien viikolla 2026 järjestetään kolmipäiväinen Valoilmio-kaupunkifestivaali, joka keskittyy valotaiteeseen lasten ja nuorten yhteisöllisen toiminnan ja kulttuurisen osallisuuden näkökulmasta. Nuorten kulttuurin HÄX-toimintaa kehitetään yhteistyössä nuorten ja monien eri yhteistyötahojen kanssa. Näkyvimmän nuorisokulttuurin tuotannon muodostaa kaupunkitaiteeseen keskittyvä, kevätkaudelle ajoittuva Räikee-katutaidefestivaali, joka täyttää jo 10 vuotta. Kaikki ARXin palvelut ovat Hippaloita lukuun ottamatta kaikenikäisille kävijöille maksuttomia.

Kuvataiteen ja käsityön taiteen perusopetusta tarjoava Visuaalisten taiteiden koulu AIMO täyttää 40 vuotta. Juhlavuosi aloitetaan Verkatehtaan Opistotaloon vuodenvaihteessa valmistuvissa Lyseon koulun kanssa yhteiskäyttöisissä toimitiloissa. Vuoden päätavoitteena on sopeuttaa toiminta uusiin tiloihin. Uusittu taiteenperusopetuslaki tulee voimaan 2026 aikana, mikä vaikuttaa myös Aimokoulun toimintaan.

Nuorisopalvelujen toimintaan kuuluvat yhteisöllinen nuorisotyö, etsivä nuorisotyö, Ohjaamo ja nuorisovaltuusto. Nuorisotyötä toteutetaan kaikilla yläkouluilla sekä kuudella alueellisella nuorisotilalla, kauppakeskusnuorisotilalla sekä sateenkaareva nuorisotila Säihkeellä. Pelitila Bunkkerin toiminta järjestetään yhteistyössä Hämeenlinna-Vanajan seurakunnan kanssa kantakaupungin keskustassa. Skeittihallin toimintaa ylläpidetään yhteistyössä Skate ry:n kanssa.

”Tunnit täys!” -festivaali järjestetään koulujen päättymispäivänä ja tapahtumaa valmistellaan lukuvuoden aikana yhdessä nuorten kanssa. Harrastamisen Suomen mallin mukaista toimintaa järjestetään monipuolisesti. Nuorisopassi on 5.–9. luokkalaisten käytössä. ”Vai-kuta-älä valita” eli V-päivät järjestetään syyslukukaudella. Kesäkaudella järjestetään retkiä ja liikkuvaa nuorisotyötä. Nuorten kesätyöllistäminen hankitaan kolmannen sektorin toimijoilta.

Etsivä nuorisotyö tarjoaa vapaaehtoista ja luottamuksellista ohjausta ja tukea alle 29-vuotiaille tuen tarpeessa oleville nuorille. Etsivä nuorisotyö toteuttaa yksilöllisen työn lisäksi yhteisöllistä pienryhmätoimintaa ja aikalisätoimintaa. Nuorille aikuisille suunnatun Wild Duck’s liikuntaryhmän toiminta järjestetään yhteistyössä Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy:n kanssa. Nuorten monialainen ohjauspalvelu Ohjaamo Stage tarjoaa tietoa, neuvontaa ja ohjausta koulutukseen, työllisyyteen, hyvinvointiin ja moniin muihin arjen asioihin liittyen. Ohjaamon Nuorten Ääni -ryhmä osallistuu nuorten aikuisten palvelujen kehittämiseen paikallisesti ja alueellisesti. Ohjaamolle on TEM:n eritysavustuksella palkattu työkykyohjaaja vuosille 2025–2026.

Nuorisovaltuusto kokoontuu säännöllisesti, osallistuu aktiivisesti eri työryhmien toimintaan ja antaa lausuntoja nuoria koskevista asioista.

Tunnusluvut	TP 2023	TP 2024	TA 2025	TA 2026
PERUSOPETUS				
oppilasmäärä (8.9)	6 333	6 284	6300	6112
josta erityisoppilaita	650	701	688	682
erityisopetuksen oppilaat % ikäluokasta	10,2	11,2	10,9	11,2
keskimääräinen ryhmäkoko ilman jakotunteja, 1.-6. luokat	19,8	19,0	19,5	19,0
keskimääräinen ryhmäkoko ilman jakotunteja, 7.-9. luokat	20,2	20,2	20,2	20,0
NUORISOTYÖ				
kontaktien määrä nuorisotyössä	42 956	46 675	45 000	45 000
etsivän nuorisotyön yksilöasiakkaat	127	160	125	160
LASTENKULTTUURI				
oppilaat / kuvataidekoulu (8.9)	447	336	375	329
oppilaat / käsityökoulu	68	74	70	81
Hippalot, käyntikerrat	18 500	19 500	19 000	20 000
Kulttuuripolku, kontaktit	39 935	47 696	40 000	40 000
muu kulttuurikeskustoiminta, kontaktit	49 515	57 502	42 000	45 000

Kulttuuri, liikunta ja hyvinvointi

350 KULTTUURI, LIIKUNTA JA HYVINVOINTI	TP 2024	Muutettu TA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintatulot	784 023	366 000	331 000	331 000	331 000
Toimintamenot	-18 189 544	-18 415 000	-19 926 800	-20 156 700	-20 366 500
Toimintakate (Netto)	-17 405 521	-18 049 000	-19 595 800	-19 825 700	-20 035 500

Vuonna 2026 kulttuurin, liikunnan ja hyvinvoinnin tulosalueen toimintatulot ovat 0,331 milj. euroa ja toimintamenot 19,927 milj. euroa. Toimintakate on -19,596 milj. euroa. Vuonna 2027 toimintakate on -19,826 milj. euroa ja vuonna 2028 -20,036 milj. euroa.

Järjestöavustukset

Järjestöavustusten myöntämisperusteet uudistuivat vuodelle 2025, jonka jälkeen perusteita tarkennettiin palautteen perusteella vuodelle 2026. Kulttuurin avustukset ja liikunnan sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen avustukset myönnetään erillisinä.

Minipilottiaavustukset osoitetaan kokeelliseen toimintaan. Avustuksia myönnetään kansalaislähtöiseen toimintaan, yhdistysten ohella myös yksityishenkilöille ja työryhmille. Minipilottiaavustusten maksimimäärää on päätetty nostaa 500 eurosta 750 euroon. Tavoitteena on nostaa keskustan kehittämistä tukevien minipilottien avustus maksimissaan 1 000 euroon.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä Lapsiystävällinen Hämeenlinna

Kuntalain mukaan kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia. Kunnan on seurattava kuntalaisten elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin. Kunnassa on raportoitava kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä valtuustolle vuosittain. Kunnassa tehtävä hyvinvointityö on toimialarajat ylittävää, kaikille elämänalueille ulottuvaa ja kaikkiin ikäryhmiin kohdistuvaa. Työ pohjautuu tietoon ja on taloudellisesti ja toiminnallisesti vaikuttavaa. Hyvinvointityö edellyttää laaja-alaista yhteistyötä. Hyvinvointityön lähtökohta on yksilön oma vastuu hyvinvoinnista ja terveydestä.

Kaupunki seuraa asukkaidensa hyvinvoinnin ja terveyden tilaa hyvinvointikyselyillä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä painopisteenä on toiminnan ja sen rakenteiden kehittäminen hyvinvointisuunnitelman mukaisesti yhteistyössä koko kaupunkiorganisaation ja muiden yhteistyötahojen kanssa.

Hyvinvointisuunnitelma sisältää lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman (Lapsiystävällinen Hämeenlinna -ohjelma), opiskelijahuollon suunnitelman ja suunnitelman ikääntyneen väestön tukemiseksi. Esteettömyys- ja saavutettavuussuunnitelma ja ehkäisevän päihdetyön suunnitelma ovat myös osa hyvinvointisuunnitelmaa. Hyvinvointisuunnitelman toteutumisesta raportoidaan vuosittain ja laajemmin valtuustokausittain. Osa suunnitelmakokonaisuuksista, jonka tavoitteet edistävät kaupunkilaisten hyvinvointia on myös Kaikkien Hämeenlinna -yhdenvertaisuus ja tasa-arvosuunnitelma. Uusi hyvinvointisuunnitelma valmistuu kevätkaudella 2026.

Ehkäisevä päihdetyö, ikääntyneiden vapaaehtoistyön tukeminen (Vapaaehtoiskeskus Pysäkki), ikäihmisten asumisen ohjaus ja neuvonta ja Lapsiystävällinen Hämeenlinna mallin koordinaatio ovat osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Hämeenlinnan kaupunki siirtyy Lapsiystävällinen kunta –toimintamallissa alumnivaiheeseen vuoden 2026 aikana.

Liikuntapalvelut

Liikunnalla on merkittävä rooli kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Liikunnalla, liikuntapaikoilla ja liikuntatapahtumilla on selkeä yhteys kaupungin elinvoimaan ja kiinnostavuuteen.

Liikuntapalvelut huolehtii liikuntalain mukaan yleisten edellytysten luomisesta liikunnalle. Näitä tehtäviä ovat liikuntapaikkojen tarjoaminen, liikunnan järjestäminen, kansalaistoiminnan tukeminen, paikallisen ja alueellisen yhteistyön kehittäminen sekä terveyttä edistävä liikunta. Liikuntapalvelut huolehtii palvelujen järjestämisestä avustamalla kolmea eri halliyhtiötä (Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy, Hämeenlinnan Jäähalli Oy ja Hämeenlinnan Palloiluhalli Oy), ostamalla palveluja (asiakaspalvelu ja liikunnanohjaus) sekä vuokraamalla tiloja Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy:ltä, Hämeenlinnan Jäähalli Oy:ltä ja Hämeenlinnan Palloiluhalli Oy:ltä (päiväkäyttö koulut ja päiväkodit). Lisäksi liikuntapalvelut toimivat aktiivisesti yhteistyössä järjestöjen, seurojen ja kuntalaisten kanssa. Ulkoliikuntapaikkojen ylläpito, rakentaminen ja suunnittelu ovat kaupunkirakennelautakunnan alaista toimintaa. Koordinointia ja yhteistyötä lisätään ulkoliikuntapaikkojen osalta Kaupunkirakennetoimialan-, Sivistys- ja hyvinvointitoimialan sekä liikuntahalliyhtiöiden välillä.

Kaupungin tavoitteena on saada mahdollisimman moni kaupunkilainen liikkumaan terveytensä ja hyvinvointinsa kannalta riittävästi. Vähän liikkuvien väestöryhmien tavoittamisessa tehdään yhteistyötä eri toimijoiden kanssa. Myös vuonna 2026 omaishoitajille myönnetään liikuntakortti. Syksyllä 2025 alkanut soveltavan liikunnan etuuden kokeilu (aiemmin erityisliikuntakortti) jatkuu kevään 2026. Kokeilun kustannusvaikutus on 36 000 euroa vuoden 2026 osalta. Kokeilulla tuetaan pitkäaikaissairaitten terveyden ylläpitoa ja kuntoutumista.

Hämeenlinnassa on käytössä Senioriliikuntakortti, joka on 70 vuotta täyttäneille tai 70 vuotta kuluvan vuoden aikana täyttävillä hämeenlinnalaisille, jolla kannustetaan itsenäiseen liikuntaan. Senioriliikuntakortin iän laskemista 65 vuoteen selvitetään vuoden 2026 aikana. On tärkeää selvittää kustannukset sekä uimahallien ja kuntosalien kapasiteetti, senioriliikkujien lisääntyessä kortin iän alentamisen myötä.

Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy:n avustus nousee 4 750 000 eurosta 5 371 000 euroon. Korotus kohdistuu investointien kattamiseen ja pitää sisällään 1,8 prosentin yleiskorotuksen.

Lyseon koulun liikuntahallin rakentamista esitetään aloitettavaksi vuonna 2026. Kaupungin oman investointibudjetin ulkopuolella kaupungin liikuntapaikkainfrastruktuurin kehittämistä toteutetaan Hämeenlinnan Liikuntahallit -konsernin kautta. Liikuntahallien toimesta Kaurialan kentän peruskorjaus valmistuu kevään 2026 aikana. Hämeenlinnan urheilupuistoon (Pullerin alue) valmistuu vuoden 2026 puolella tekojäärata, puku- ja pesutilat kenttien käyttäjille, seurakäytön varastotiloja sekä hallitilaa alueen koneita ja kalustoa varten.

Hämeenlinnan uimahallin hyppyaltaan peruskorjaus valmistuu laaditun aikataulun mukaan 1–2 / 2026.

Liikuntapaikkarakentamisen valtionavustukset vähenevät merkittävästi, joten jatkossa on entistä tärkeämpää priorisoida liikuntaan liittyvät rakentamishankkeet.

Tunnusluvut	TP 2023	TP 2024	TA 2025	TA 2026
Liikunnanohjaukset, lukumäärä/viikko	60	63	55	60
Liikuntahalliyhtiöiden tilojen liikuntakerrat	789 559	800 593	760 000	800 000
Liikuntaneuvonta / neuvontakerrat		254	150	250

Kulttuuripalvelut

Kulttuuri- ja kirjastopalveluihin kuuluvat kirjastopalvelut, museopalvelut, musiikki- ja teatteripalvelut sekä yleiset kulttuuripalvelut. Osto-, yhteistyö- ja palvelusopimuksin tuotetaan monipuolista kulttuuritarjontaa ja -tapahtumia. Kansalaislähtöistä toimintaa tuetaan avustuksilla.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Kulttuuripalvelut toteuttavat lakia kuntien kulttuuritoiminnasta. Monipuolinen kulttuuritarjonta edistää kulttuurin ja taiteen yhdenvertaista saatavuutta ja monipuolista käyttöä. Avustuksilla ja palveluostoilla ylläpidetään edellytyksiä ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle. Avustuksilla edistetään myös kulttuurin ja taiteen harrastamista sekä niihin liittyvää kansalaistoimintaa, edistetään kulttuuria ja taidetta osana asukkaiden hyvinvointia, terveyttä, osallisuutta, yhteisöllisyyttä sekä paikallista elinvoimaa.

Konserttipalveluita tuotetaan ostamalla sisältöä yhteistyökumppaneilta. Yhteistyö Hauhon musiikkijuhlien kanssa jatkuu. Pääosa konserteista toteutetaan edelleen Verkatehtaan Varnaja-salissa.

Hämeenlinnan Teatteri oy:n toimintaa tuetaan avustuksella, johon tulee 1,8%:n korotus. Uusi avustus on 1 730 000 euroa.

Kulttuuripalveluiden omina vuotuisina tapahtumatuotantoina järjestetään Taiteiden talviyö tammikuussa ja Taiteiden yö elokuussa sekä Vexi Salmi –yhteislaulukonsertti heinäkuussa.

Hämeenlinna on mukana Kasvukaupunkien verkoston yhteistyössä, jossa etsitään kulttuurin ja kansalaistoiminnan tarpeisiin soveltuvia tyhjiä, tyhjeneviä tai vajaakäytöllä olevia tiloja sekä mahdollisuuksia niiden käyttöönottoon. Lisäksi olemme mukana kulttuurikiihdyttämö -konseptin pilotoinnissa, joka perustuu kulttuuritoimijoiden monialaisen asiantuntijaverkoston sparraukseen sekä rahoituksen hakemisessa tukemiseen.

Hämeenlinnan kaupunginkirjasto

Hämeenlinnan kaupunginkirjasto toteuttaa kirjastolain antamia tehtäviä ja tavoitteita monipuolisesti. Vuoden 2026 alkupuolella on tarkoitus saada valmiiksi kirjaston tulevaisuuden

suunta-asiakirja, joka yhdessä kaupunkistrategian kanssa ohjaa kirjaston toimintaa tulevina vuosina.

Vuonna 2026 kirjasto edistää omalta osaltaan kaupungin lukutaito-ohjelmaa. Kirjasto sai vuonna 2025 AVI:lta hankerahaa Lukuiloa! Lukemisen ja monilukutaidon edistämistä Hämeenlinnan lapsiperheiden parissa- hankkeelle ja toteuttaa hankkeen vuoden 2026 aikana. Lisäksi kaupunginkirjasto on mukana Lahden kaupunginkirjaston hallinnoimassa Vaikuttava kirjasto – hyvinvointivaikutukset näkyviksi-hankkeessa. Kirjasto jatkaa uuden kirjastoauton hankinnan valmistelua. Vuoden 2026 aikana on myös tarkoitus uusaa Tuuloksen kirjaston hyllyt.

Hämeenlinnan kaupunginmuseo

Kokoelmasäilytystilojen järjestäminen, kokoelmien digitoinnin ja luettelointivelan kurominen ovat keskeisiä kokoelmatoimia vuonna 2026. Kokoelmapoliittisen ohjelman päivittäminen ja kokoelmien eettinen tarkastelu valmistuu. Kulttuuriympäristötietojärjestelmän digitoinnin painopisteenä on Kanta-Hämeen rakennusperintö. Vastuumuseo antaa noin 400 viranomaislausuntoa osallistuen maakunnan kuntien alueidenkäytön suunnitteluun. Erityisesti rakennetun perinnön maankäyttöhankkeiden määrä on kasvanut. Nykyisen aluevastuumuseotehtävän sopimus päättyy 2026. Kaupunginmuseo jättää alkuvuodesta suunnitelmansa seuraavalle sopimuskaudelle (2027–2030).

Neuvonta ja ohjaus paikallismuseoiden kokoelmatietojen siirtämisessä MuseumPlus-kokoelmahallintajärjestelmään jatkuu. Adoptoi monumentti -ohjelmassa allekirjoitetaan kahden uuden hoitokohteen sopimukset.

Näyttelytoiminnassa näkyy paikallisuus ja omat kokoelmat. Museopedagogiassa keskitytään museokohteiden näyttelyitä tukevaan toimintaan ja jo olemassa olevien tapahtumien kehittämiseen. Palanderin talon kekriä kehitetään laajemmaksi koko Hämeenlinnan kokoiseksi tapahtumaksi. Lisäksi lisätään yhteistyötä Hämeenlinnan pitäjien ja koko Kanta-Hämeen alueella ja tuotetaan aineistoja ja työpajoja alueelle. Sibeliuksen syntymäkodin konserttitarjonnalle luodaan uusi konsepti ja valtionavustusta saanut ”Musiikkipedagogia ja moniaistillisuus ikkunana Jean Sibeliuksen elämään ja tuotantoon Sibeliuksen syntymäkodissa”. Hankkeessa luodaan Sibeliuksen syntymäkodin kävijöille musiikkipedagogiaa hyödyntävä kokonaisuus. Hanke valmistuu vuoden 2026 aikana.

Hämeenlinnan Taidemuseo

Hämeenlinnan taidemuseo toteuttaa alueellisen taidemuseon toimintasuunnitelman neljättä vuotta ja jättää alkuvuodesta 2026 suunnitelmansa seuraavalle sopimuskaudelle (2027–2030).

Museon henkilökunta valmistelee toimintavuonna toteutuvien näyttelyiden lisäksi tulevien vuosien näyttelyitä ja erityisesti Hämeenlinnan taidemuseon 75. toimintavuotta, jota juhli-taan vuonna 2027. Lisäksi henkilökunta työstää yhdessä vapaiden kirjoittajien kanssa juhla-vuoden julkaisua, jonka artikkelit liittyvät Hämeenlinnan taidemuseon toimintaan ja luovat samalla katsetta niin taidemuseoiden kuin taidekentänkin tulevaisuuteen. Museo jatkaa

graafisen ilmeensä uudistamista 2027 vuoden juhluvuotta varten ja julkistaa sen loppu vuodesta 2026. Juhlavuoden näyttelyille ja julkaisulle haetaan aktiivisesti ulkopuolista rahoitusta ja yhteistyökumppaneita.

Kokoelmatyössä museo tarkoittaa suunnitelmallisuutta kokoelmaohjelman eri osien täydentämisellä ja uudistamisella. Työhön liittyy myös uusien toimintatapojen testaaminen kokoelmien kartuntaan liittyen.

Taidemuseo tulee olemaan syksyllä 2026 suljettuna jakson ennen juhluvuoden näyttelyitä, sillä Engel-rakennuksessa on välttämätöntä tehdä kunnostustoimenpiteitä seinäpintoihin. Sulku-aika tulee vaikuttamaan taidemuseon vuotuisiin kävijämääriin.

Museon toimisto siirtyy väistötiloihin Pinellan sisäilmatilanteen vaatimien korjauksien vuoksi.

Tunnusluvut	TP 2023	TP 2024	TA 2025	TA 2026
Kirjaston lainaus	1 076 905	1 040 867	1 200 000	1 200 000
Hämeenlinnan kaupunginmuseon kävijämäärät	16 732	30 655	20 000	32 000
Taidemuseon kävijämäärät	26 214	22 473	26 000	23 000

Vuodesta 2024 alkaen museoiden kävijämäärissä on myydyt pääsyliput, museokorttikävijät sekä ilmais- ja tapahtumakävijät. Vuoden 2023 luvuissa on ainoastaan myydyt pääsyliput sekä museokorttikävijät.

Kaupunkirakennelautakunta

Talous

40 KAUPUNKIRAKENNELAUTAKUNTA	TP 2024	Muutettu TA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
TOIMINTATUOTOT					
MYYNITUOTOT	7 660 133	7 218 000	7 188 000	7 188 000	7 188 000
MAKSUTUOTOT	3 841 043	3 569 000	3 539 000	3 564 000	3 589 000
TUET JA AVUSTUKSET	1 170 096	1 064 000	971 500	958 000	958 000
MUUT TOIMINTATUOTOT	59 647 880	58 056 000	53 648 400	51 313 600	51 333 900
TOIMINTATUOTOT	72 319 152	69 907 000	65 346 900	63 023 600	63 068 900
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	853 939	571 000	522 000	794 000	742 000
TOIMINTAKULUT					
HENKILÖSTÖKULUT	-12 346 172	-13 477 000	-14 041 900	-14 584 100	-14 916 200
PALVELUJEN OSTOT	-28 736 274	-31 017 000	-32 908 400	-31 743 100	-39 117 200
AINEET, TARVIKKEET JA TAVARAT	-8 711 844	-8 929 000	-8 122 600	-8 244 200	-8 356 900
AVUSTUKSET	-190 758	-250 000	-275 000	-260 000	-265 000
MUUT TOIMINTAKULUT	-12 475 829	-13 327 000	-13 254 000	-13 247 000	-13 723 800
TOIMINTAKULUT	-62 460 878	-67 000 000	-68 601 900	-68 078 400	-76 379 100
TOIMINTAKATE	10 712 212	3 478 000	-2 733 000	-4 260 800	-12 568 200

Vuonna 2026 kaupunkirakennetoimialan toimintatulot ovat 65,347 milj. euroa, valmistus omaan käyttöön 522 000 euroa ja toimintamenot -68,602 milj. euroa. Toimintakate on -2,733 milj. euroa. Suunnitelmavuoden 2027 toimintakate on -4,261 milj. euroa ja suunnitelmavuoden 2028 toimintakate on -12,568 milj. euroa.

Vuoden 2025 alkuperäiseen talousarvioon verrattuna toimintatuotot ovat 4,309 milj. euroa pienemmät, valmistus omaan käyttöön on 49 000 euroa pienempi ja toimintakulut ovat 2,378 milj. euroa suuremmat. Kunnallistekniikan ja talonrakennuksen investointimenojen ulkoiset ostot kirjataan suoraan taseen keskeneräiset hankinnat -tilille investointiprojektille. Käyttötalouden valmistus omaan käyttöön -menettelyn kautta kirjataan investoinneille kohdistuvat palkkakulut ja sisäiset konevuokratulot.

Kaupunkirakennelautakunnan keskeiset muutostekijät tuloissa ovat seuraavat:

- Joukkoliikenteen valtionavustukset arvioidaan toteutuvan samalla tasolla kuin vuoden 2025 ennusteessa 650 000 euroa, mikä on 150 000 euroa vähemmän kuin talousarviossa 2025.
- Janakkalan ja Hattulan maksuosuuksien kasvu on huomioitu joukkoliikenteen tuloissa 323 000 euroa. Maksuosuuksien kasvu johtuu joukkoliikenteen uudelleen kilpailutuksen myötä kasvaneista kustannuksista.

- Maa-alueiden luovutusvoittojen arviota on laskettu 1 460 000 euroon, joka on 1 090 000 euroa vähemmän kuin vuonna 2025.
- Luonnonhoitopalveluissa metsähakkuiden myyntituotto pidetään valmistellun metsäohjelman mukaisella tasolla 750 000 euroa. Mahdollista vuosittaista vaihtelua huomioidaan metsäohjelman mukaisesti, tilannetta seurataan ja raportoidaan talousennusteissa.
- Rakentamisen taantuman arvioidaan jatkuvan edelleen, joka vaikuttaa sekä maankäyttö- että kehittämiskorvauksiin. Arviot pidetään vuodelle 2025 lasketulla tasolla.
- Sisäiset ylläpitovuokrat on laskettu edellisen 3 vuoden toteutuneiden kustannusten keskiarvona indeksoituna vuoden 2026 tasoon, tiliryhmäkohtaiset korotukset on tehty ohjekirjeen mukaisilla prosenteilla.
- Rengon lämpölaitos myytiin vuonna 2025. Tämä vähentää sisäisiä tuottoja 100 000 eurolla sekä ulkoisia myyntituottoja 35 000 eurolla. Sisäiset menot vähenevät vastaavasti.
- Kiinteistöjen myyntiä ja kiinteistökehityksen toteuttamista jatketaan kiinteistöstrategian mukaisesti. Tyhjiä rakennuksia ja osakkeita myydään aktiivisesti, ennakoivasti ja markkinalähtöisellä hinnoittelulla.
- Pohjavesialueiden suojelusuunnitelman päivittäminen jatkuu vuonna 2026. Tätä varten ympäristönsuojeluun saadaan tukea noin 13 500 euroa talousarviovuonna.

Kaupunkirakennelautakunnan keskeiset muutostekijät menoissa ovat seuraavat:

- Joukkoliikenteen menoissa on huomioitu kilpailutusten vaikutukset, kasvua kuljetuspalveluihin 1,606 milj. euroa.
- Lisätty infran henkilöstökuluja pohjoisen kantakaupungin kunnossapidon uudelleen organisoinnin myötä. Määräaikaisiin työntekijöihin on varattu 122 000 euroa enemmän kuin vuoden 2025 talousarviossa. Vastaavasti on vähennetty ostopalveluihin varattuja määrärahoja.
- Infran rakentamisessa pilaantuneiden maiden osalta on varauduttu Hämeensaaren katujen kunnostushankkeisiin vuosina 2027 ja 2029 sekä linja-autoaseman kunnostushankkeeseen 2027.
- Katukunnossapitoon osoitetaan kävely- ja pyöräilyväylien sekä bussipysäkkien parannettuun talvikunnossapitoon 100 000 euroa enemmän kuin vuonna 2025.
- Vieraslajien torjuntaan on lisätty varausta 20 000 euroa.
- Led-lamppujen vaihdot ja sähkön hinnan kehitys vähentävät kuluja noin 90 000 eurolla.
- Toimialan sisällä on uudelleen järjestetty toimintaa, jolloin infran lupatoiminta on siirtynyt viranomaispalveluilta infran tulosalueelle. Määrärahat on siirretty tämän mukaisesti tulosalueelta toiselle.
- Bioindikaattoritutkimukseen varataan 4 000 euroa vuosille 2025–2026
- Pysäköinti- ja aluevalvonnassa käytössä olevan Helga-ohjelmaan lisätään ns. venttiiliseuranta kertakustannus ja kuukausiylläpito yhteensä 2 500 euroa.
- Pohjavesialueiden suojelusuunnitelman päivittäminen jatkuu vuonna 2026. Tätä varten ympäristönsuojeluun on varattu 22 000 euroa asiantuntijapalveluihin.

- Rengon lämpölaitos myytiin vuonna 2025. Tämä vähentää sisäisiä menoja 100 000 eurolla. Sisäiset tuotot vähenevät vastaavasti. Myynnillä ei arvioida olevan vaikutusta ulkoisiin menoihin.
- Puhtaanapito- ja pesulapalveluiden voimassa olevat sopimukset tuovat vuodelle 2026 säästöä 188 000 euroa vuoden 2025 talousarvioon nähden.
- Tyhjäksi jäävien kohteiden osalta on jatkokäyttöä tarkasteltu kohdekohtaiseksi ja ylläpitokustannukset on arvioitu sen mukaan, onko kohteella jatkokäyttöä vai ei. Ylläpitokustannukset vähenevät näiden kohteiden osalta yhteensä 349 000 euroa.
- Kaupungintalon väistötilojen kustannukset näkyvät suunnitelmavuodella 2028, jonka arvioidaan lisäävän ulkoisia vuokria noin 200 000 eurolla.
- Nummen koulun kalustoleasing päättyy 1.4.2026, joten kalustovuokrien osalta vähennystä vuonna 2026 noin 140 000 euroa.

Hyvinvointialueen kanssa tehdyt kiinteistöjärjestelyt ovat vaikuttaneet merkittävästi tilapalveluiden talouteen viime vuosina.

- Hyvinvointialueen kanssa tehty kiinteistöjärjestely vaikuttaa Tilapalveluiden tuotoihin ja kuluihin. Tilapalveluissa ulkoiset vuokratuotot vähenevät -3 782 000 euroa talousarvioon 2025 verrattuna. Pääosa vähennyksestä johtuu hyvinvointialueen palveluverkkopäätöksistä.
- Hyvinvointialueelle myytävien kohteiden ylläpitokulut eivät ole kaupungin kuluissa mukana vuodesta 2026 alkaen. Vähentäen ylläpitokustannuksia -1,845 milj. euroa talousarvioon 2025 verrattuna.

Henkilöresursseihin esitetään muutoksia seuraavasti:

- Ei merkittäviä muutoksia henkilöstöresursseihin.

Toimialalla varataan rahaa määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen avustamaan erilaisissa selvitys-, projekti- ja kausitehtävissä.

Tavoitteet

Hämeenlinnan valmistelussa olevaan kaupunkistrategiaan pohjautuen kaupunkirakennelautakunta on laatinut kuhunkin viiteen strategian päämäärään liittyvät valtuustokauden tavoitteet ja mittarit. Kerätty mittaritieto raportoidaan kokonaisuudessaan kaksi kertaa valtuustokaudessa. Valtuustokauden tavoitteista kaupunkirakennelautakunnan vuoden 2026 tavoitteiksi nousevat seuraavat:

Turvallisuuden edelläkävijä

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Liikenneturvallinen kaupunki	Kävelyn ja pyöräilyn edistämisen hankkeita valmistuu 2 (Vanajantien pyörätie, Niitykadun-Tampereentien pyörätie/kävelylväylä) Kävely- ja pyöräilyohjelman päivittämisestä valmiina 50 % Vähintään yksi katuverkon risteysalue parannetaan (Viipurintie/10-tie risteysalueen liikennevalot)	Investointiohjelman rahoitus ei riitä tai katusuunnitelmia ei saada lainvoimaiseksi suunnitellussa aikataulussa.	Valmistelussa otetaan huomioon riittävä vuoropuhelu ja ennakointi sidosryhmien kanssa.
Turvallisuus- ja huoltovarmuusritysten investointeja edistävä kaupunki	Yksi yritysalueen kaava valmistuu (Patrian)	Valitusten myötä kaava ei tule lainvoimaiseksi.	Valmistelussa otetaan huomioon riittävä vuoropuhelu ja ennakointi sidosryhmien kanssa.
	Yksi elinkeinoja edistävä infrahanke valmistuu (Moreeni)	Käynnissä olevan urakan aikataulu venyy merkittävästi.	Hyvä hankehallinta.
Katuturvallisuutta lisäävä kaupunki	Nelivuotinen hanke valaistuksen parantamisesta led-tekniikalla valmistuu	Valaisimien toimitusvaikeudet ja suunnitteluajataulun venyminen.	Hyvä hankehallinta.
	Vähintään yksi lisäys kameravalvontakohteisiin	Käynnissä olevan urakan aikataulu venyy merkittävästi.	Hyvä hankehallinta.
Ilmastonmuutokseen sopeutumisen varmistumisesta huolehtiva	Sopeutumissuunnitelmasta valmiina 30 %	Resurssien puute aiheuttaa aikataulun venymisen.	Ennakoidaan tarvittavat resurssit, jotta hyvä valmistelu mahdollistetaan.

Joustava kumppani yrityksille

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Kehittyvä Moreenin yritysalue	Yksi elinkeinoja edistävä infran rakentamishanke valmistuu (Moreenin eritasoliittymä)	Hanke ei etene aikataulussa.	Infran investointien määrätietoinen suunnittelu ja seuranta.
Lupaprosessit ovat sujuvia ja selkeitä	Rakennusluvista 90 % on käsitelty 90 päivässä (bruttokäsittelyaika)	Resurssit ovat puutteelliset ja käsittelyajat pitenevät.	Työhyvinvoinnista huolehtiminen.
	Maa-aines - ja ympäristölupien sekä yhteislupien nettokäsittelyaika 5 kk, bruttokäsittelyaika 7 kk		
	Suunnittelutarveratkaisujen ja poikkeamislupien nettokäsittelyaika 3 kk		

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Lupaprosessit ovat sujuvia ja selkeitä	Elintarvikelain mukaisen hakemuksen käsittelyaika 2 kk ja muiden terveystarkkailun ilmoitusten ja hakemusten käsittelyaika 1 kk (bruttokäsittelyaika, pois lukien talousvettä ja asuntoyhteisöjä tupakointikieltoja koskevat hakemukset)	Resurssit ovat puutteelliset ja käsittelyajat pitenevät.	Työhyvinvoinnista huolehtiminen.
	Koko toimialan lupien kokonaisasiakastyytyväisyys keskiarvo 3,5 (Kysely asteikolla 1-5)	Toimialasta riippumattomat tekijät heijastavat kyselyn tuloksiin.	Ennakoiva viestintä, hyvä asiakaspalvelu ja aktiivinen yhteydenpito asiakkaisiin läpi toimialan.
	Vuoden aikana kaavoitetaan ainakin 50 tonttia	Kaavoitusprosessit eivät pysy aikataulussa ja palautuvat valmisteluun.	Valmistelussa otetaan huomioon riittävä vuoropuhelu ja ennakointi sidosryhmien kanssa.
	Kaavoja valmistuu yhteensä viisitoista		
Elinkeinoiniin liittyviä asemakaavahankkeita ja infrasuunnittelua ripeästi edistävää	Vähintään kolme elinkeinoja edistävää asemakaavaa valmistuu (Prisma, Kiltti, SSAB/Patria) Jokaiseen kaavaan liittyen on käyty ennakoivat neuvottelut yritysten kanssa	Valitusten myötä kaava ei tule lainvoimaiseksi, koska ennakoivia neuvotteluita ei olla käyty riittävästi.	Huomioidaan neuvottelut kaavoituksen vuosisuunnitelmassa.
Tarpeet huomioon ottava ja kestävä joukkoliikenne	Joukkoliikenteen linjastoudistus käynnistyy ja siitä on valmiina 20 %	Puutteelliset henkilöstöresurssit.	Pyritään täyttämään avoimet vakanssit mahdollisimman nopeasti.

Kiinnostava ja elävä kaupunkikeskusta

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Keskustavision mukaisten hidaskatujen ja läntisen joukkoliikennenyhteyden projektisuunnitelman laatiminen/hyväksyminen	Suunnitelma on 100 % valmis	Aikataulussa ei pysytä.	Projektin riskienhallintasuunnitelman tekeminen
Kehittyvä ykköskortteli	Rakennukset on purettu ja väliaikaisen käytön suunnitelma valmis	Ei saada purkulupaa haettua, jos kaavalle ei saada lainvoimaa. Purkukustannukset nousevat arvioitua suuremmiksi.	Haetaan vaihtoehtoisia purkuratkaisuja sekä niille kustannusarviot.
	Markkinakartoitus on tehty ja etenemisen suunnitelma on valmis.	Yhteistyökumppaneita ei löydetä.	Varmistetaan resurssointi ja aktiivinen vuoropuhelu yritysten ja muiden markkina-toimijoiden kanssa.

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Vanajan ranta-alueiden toimintoja kehittävä	Linnanpuiston kahvilatoiminta on kilpailutettu	Ei saada toimijaa kilpailutuksen myötä.	Kilpailutusperiaatteiden kehittäminen.
	Vähintään kaksi viheralueiden/yleisten alueiden rakennushanketta valmistuu (Linnanpuisto, Asemanrannan Mensan aukio)	Käynnissä olevan urakan aikataulu venyy merkittävästi.	Hyvä hankehallinta.
Keskustavision mukaiset kaavahankkeet ovat edistyneet hyvin	Vähintään yksi keskustaluonnon merkittävä kaava valmistuu (Kaupungintalo)	Ennakoivaa keskustelua ei olla pystytty käymään riittävästi.	Valmistelussa otetaan huomioon riittävä vuoropuhelu ja ennakointi sidosryhmien kanssa.
	Vähintään yksi keskustaluonnon yleissuunnitelma valmistuu (HAMK ja linja-autopysäkki)	Päätökset kiinteistöratkaisuista eivät valmistu.	
Kehittyvä Lyseon alue	Lyseon alueen urakkakilpailutus on valmis	Investointipäätöksen myöhästyminen.	Tuotetaan päätöksentekoon riittävästi tietoa.

Houkutteleva kotikaupunki lapsiperheille

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Kaavoitetaan perheille houkuttelevia asuntoja monipuolisesti. Myydään ja markkinoidaan uusia ja olemassa olevia tontteja aktiivisesti.	Luovutetaan 20 AO-tonttia ja 1 AK-tontti	Rakentamisen taantuma edelleen hidastaa tonttimyyntiä. Ei osata ennakoita asumustottumuksien muutoksia tarpeellisella tasolla.	Panostetaan viestintään ja markkinointiin. Pidetään huolta, että tarjolla on riittävästi eri asumisen vaihtoehtoja.
	Toteutetaan myyntikampanjoita siten, että vuodesta 2027 alkaen pyritään luovuttamaan tontteja kaavoituksen kanssa samassa vauhdissa.	Ilman markkinointia ei saavuteta uusia asukkaita.	Varmistetaan markkinointikampanjan toteutuminen.
Toteutettu leikkipaikkaohjelman mukaiset vuosittaiset toimenpiteet	Rakennettujen ja peruskorjattujen leikkipaikkojen määrä 4	Investointiohjelman rahoitus ei riitä.	Hyvä hankehallinta.
Terveet ja turvalliset tilat	Sisäilmatyöryhmäkohteiden määrä on alle 3	Ennakoimattomat vahingot aiheuttavat sisäilmaongelmia.	Ennakoiva kiinteistöhuolto käytettävissä olevien resurssien puitteissa ja yleinen hyvä hankehallinta.
	Palveluverkkokohteiden rakennushankkeita vastaan otetaan 1 ja rakennushanke käynnistyy 1 kohteessa (Lyseo, Kaivokadun päiväkodin peruskorjaus käynnistyy)	Käynnissä olevat hankkeiden aikataulut venyvät	

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Kaavoituksen lapsivaikutusten arviointia ryhdytään tekemään	Arviointeja on tehty merkittävissä kaavoissa (3)	Ei merkittäviä riskejä.	
Kävelyn ja pyöräilyn mahdollisuuksia parannettu talvikunnossapidon avulla	Suunnitelman toimeenpano käynnistynyt ja suunnitelman mukaiset reitit otettu tehostettuun kunnossapitoon 100 %	Rahoituksen tai ulkopuolisten urakoitsijoiden riittämättömyys	Hyvin ennakoitu kilpailutus sekä urakoitsijoiden sitouttaminen

Uudistuva kulttuurikaupunki

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Tapahtumia mahdollistava	Tapahtumajärjestäjien tyytyväisyys lupaprosessiin on hyvä tai erinomainen	Lupaprosessista ei saada riittävän sujuvaa ja selkeää.	Vuoropuhelu toimijoiden kanssa sekä markkinointi.
	Tapahtumien luvitusperiaatteet valmiit ja tapahtumataksa uudistettu	Luvitusperiaatteiden uudistamiseen ei löydy yhteistä näkemystä sidosryhmien kanssa.	Vuoropuhelu toimijoiden kanssa.
	Joukkoliikennelippu on yhdistetty tapahtumalippuun	Tapahtumatuottajat eivät halua ottaa mallia käyttöön.	Vuoropuhelu toimijoiden kanssa.
Tyhjät tilat väliaikaiskäyttöön	Vähintään yksi tila on välitilamallikäytössä	Välitilamallin periaatteet eivät valmistu aikataulussa tai välitilaan ei saada toimijoita.	Tiivis yhteistyö toimialojen välillä sekä välitilamallin markkinointi.
Uudistettu Kansallisen kaupunkipuiston hoito- ja käytösuunnitelma	Suunnitelmasta valmis 50 %	Projektin käynnistäminen ei onnistu ympäristöministeriön kanssa aikataulussa.	Tehdään tarkka projekti-suunnitelma.
Sotkarannan satama palvellee	Matkaparkki otettu käyttöön	Sotkarannan sataman peruskorjaushanke ei edisty suunnitellusti tai käyttöoikeussopimus ei käynnisty sovitusti	Huolellinen valmistelu, riittävä vuoropuhelu, sujuva yhteistyö yrittäjän kanssa

Toiminnan kuvaus

Kaupunkirakennelautakunta vastaa maankäytön suunnittelusta, infrasta, viranomaispalveluista ja tilapalveluista. Työntekijöitä kaupunkirakenteen palveluissa on vakituisissa tehtävissä 201, kaikkiaan työntekijöitä on 228. Kaupunkirakennelautakunnan keskeinen työn painopiste on elinvoiman edistäminen erilaisilla suunnittelun, rakentamisen ja kunnossapidon prosesseilla sekä viranomaisprosesseilla. Organisaatio toimii korostaen yhdessä tekemistä sekä organisaation sisällä että toimialojen kesken. Yhteistyö asukkaiden, yritysten ja kolmannen sektorin kanssa on myös erittäin keskeistä. Linnan Kehitys Oy:n, pysäköintiyhtiön ja HS-Veden kanssa tehdään vahvaa yhteistyötä. Eri viranomaisten ja muiden verkostoyritysten kanssa tehtävä yhteistyö on myös erittäin tärkeää.

Tavoitteiden toteuttamiseksi on tärkeää edistää keskeisiä hankkeita ja ohjelmatyötä. Tällaisia ovat mm.

- Selvitetään kustannustehokkaita parannuksia pyöräilyolosuhteisiin keskustavision ja Hiilineutraali Hämeenlinna -ohjelman tavoitteiden mukaisesti

- Keskustavision mukaisesti keskustahankkeiden kaavoituksen eteneminen (mm. Poltinaho, Vanha kaupungintalo)
- Moreenin eritasoliittymän ja raskaan liikenteen levähdysalueen sekä Taipaleentien ja Graniittikadun rakentamisen valmistuminen
- Hiilineutraalisuusohjelman päivitys.
- Matkailun edistämiseen liittyen Linnanpuiston peruskunnostushankkeen valmistuminen
- Monipuolisen ja kohtuuhintaisen asumisen mahdollistaminen tonttien kaavoituksella ja myynnillä, mukaan lukien huutokauppaaminen. Kaavoitetaan 50 omakoti- ja pientalotonttia vuodessa. Tavoitteena myydä ja luovuttaa tontteja tulevaisuudessa vastaavaa tahtia, kun niitä kaavoitetaan.
- Maan hankinnasta huolehtiminen ja yleiskaavatyön jatkaminen.
- Omakotitalotonttien kaavoituksen jatkaminen Miemalan ja littalan Turkinmäen alueilla
- Joukkoliikenneohjelman mukaisesti käynnistetään linjaston uudistaminen
- Joukkoliikenteessä siirytään päästöttömään kalustoon kaupunkiliikenteessä
- Infran kunnossapitoa tehostetaan
- Kiinteistöstrategian mukaisesti edistetään rakennusten myyntiä ja markkinointia.

Strategisten toimeenpano-ohjelmien toteuttaminen

Lapsiystävällinen Hämeenlinna

Kaupunkirakenne tukee sosiaalista kestävyyttä lasten näkökulmasta. Lapset ja nuoret näkyvät kaupunkiympäristössä tasaveroisina kaupunkilaisina, joten kaupunkiympäristössä on tilaa kaikille. Tavoitteena on kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen mm. ottamalla lapset ja nuoret mukaan suunnitteluun. Liikenteen järjestämisen lähtökohtana on lasten ja nuorten omaehtoisen liikkumisen tukeminen esimerkiksi pyöräteitä rakentamalla. Joukkoliikenteen lipputuotteet pyritään pitämään houkuttavina lapsiperheille ja nuorille. Lapsivaikutusten arviointia tehdään merkittävistä kaupunkirakennelautakunnan päätöksistä ja kaavoituksessa.

Hiilineutraali Hämeenlinna

Ekologisesti kestävä Hämeenlinnaa rakennetaan erityisesti Hiilineutraali Hämeenlinna -toimeenpano-ohjelman toteuttamisen kautta. Ohjelmaa koordinoidaan ja yhteisiä toimenpiteitä toteutetaan erityisesti kaupunkirakenteen toimialalla, mutta päästövähennystoimenpiteitä toteutetaan kaikilla toimialoilla. Yhteisistä toiminnoista ilmastonmuutokseen liittyvän viestinnän ja neuvonnan kehittäminen sekä tavoitteiden edistäminen ovat keskeisiä.

Tapahtumien ja matkailun Hämeenlinna

Linnanpuiston peruskorjaushanke valmistuu. Tapahtumataksan päivitys otetaan käyttöön ja tapahtumien järjestämisessä avustetaan sujuvalla ja asiakaslähtöisellä lupapalvelulla. Matkailun edistämiseen kiinnitetään erityistä huomiota maankäytön ja viranomaisten palveluissa.

Toimet talouden tasapainottamiseksi

Katuvalaistuksen nopeutettua saneerausta led-tekniikkaan jatketaan. Led-tekniikkaan siirtymisestä on laadittu 4-vuotinen hankesuunnitelma, josta toteutetaan viimeinen vuosi. Suunnitelman toteutuksella led-tekniikkaan siirtymistä saadaan nopeutettua 9 vuodella ja sillä aikaansaadaan yhteensä noin 2600 MWh/390 000 euron vuosittainen pysyvä säästö (laskettu sähkön hinnalla 15 snt/kWh).

Kaupunkirakennelautakunta ja hallinto

400 KAUPUNKIRAKENNELTK JA HALLINTO	TP 2024	Muutettu TA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintatulot	16 781	38 000	38 000	38 000	38 000
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0	0
Toimintamenot	-962 002	-1 373 000	-1 432 000	-1 475 200	-1 507 400
Toimintakate (Netto)	-945 221	-1 335 000	-1 394 000	-1 437 200	-1 469 400

Vuonna 2026 kaupunkirakennelautakunnan ja hallinnon toimintatulot ovat 38 000 euroa ja toimintamenot ovat 1,432 milj. euroa. Toimintakate on -1,394 milj. euroa.

Kaupunkirakennelautakunta vastaa koko toimialan toiminnan kehittämisestä ja tavoitteiden toteutumisesta. Lautakunnan päätöstehtäviin kuuluvat myös yksityistieavustukset, joihin on varattu 0,275 milj. euron määräraha.

Maankäytön suunnittelu

410 MAANKÄYTÖN SUUNNITTELU	TP 2024	Muutettu TA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintatulot	17 351 717	12 246 000	11 430 000	11 492 000	11 555 000
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0	0
Toimintamenot	-11 912 048	-13 259 000	-14 222 000	-14 560 400	-14 817 500
Toimintakate (Netto)	5 439 669	-1 013 000	-2 792 000	-3 068 400	-3 262 500

Vuonna 2026 maankäytön suunnittelun toimintatulojen arvioidaan olevan noin 11,430 milj. euroa ja toimintamenojen noin 14,222 milj. euroa. Toimintakate on noin -2,792 milj. euroa.

Maankäytön suunnittelun tulosalue jakautuu kaavoitukseen, infran suunnitteluun, maankäyttöpalveluihin (kiinteistö- ja mittauspalvelut ja maaomaisuuden hallinta) sekä joukkoliikenteeseen. Kaavoitus vastaa Hämeenlinnan kaupunkisuunnittelusta, johon kuuluu yleis- ja asemakaavoitus sekä eri hankkeisiin liittyvä yleissuunnittelu. Keskeiset edistettävät kaavatyön kohteet ovat keskustan kaavamuutoshankkeet, elinkeinoalueiden kaavamuutostyöt ja uusien pientaloalueiden asemakaavoitus erityisesti länsipuolelle kantakaupunkia sekä koko kaupunkia koskevan yleiskaavatyön edistäminen. Kaupungin uudis- ja täydennysrakentamisen alueet tukeutuvat mahdollisimman paljon olemassa olevaan palveluverkkoon. Asuntovarantoa luodaan yleiskaavan varauksilla eri puolille kaupunkia tasaisesti, jotta turvataan

edellytykset palvelurakenteen säilymiselle. Pitäjien perinteiset kirkonkylät ovat asumisen paikkoja, joissa kaupungilla tulee olla tarjolla asemakaavatontteja asumiseen ja elinkeinotoimintaan. Pitäjien keskustojen täydennysrakentamisen mahdollisuudet varmistetaan uusilla kaavoilla tai kaavamuutoksilla, jotta niiden elinvoima säilyy. Tällaisia kaavahankkeita on meillä litalassa ja Hauholla. Pitäjien ja kylien elinvoimaa vahvistetaan vauhdittamalla olemassa olevien tonttien myyntiä ja mahdollistamalla vakituinen asuminen vesistöjen äärellä rantarakentamisen periaatteiden mukaisesti. Kaupungin pitäjien tonttimyyntiä vauhditetaan antamalla tontit myytäväksi alan ammattilaisille esim. huutokaupattavaksi tai myytäväksi kampanjahinnoin. Kaikkien myytävien tonttien myyntiperiaatteet ja hinnat arvioidaan uudelleen. Vuositavoite vuodesta 2025 lähtien on ollut kaavoittaa uusia omakoti- ja pientalotontteja vähintään 50 tonttia/vuosi. Kaavoituksessa on määritelty lähivuosien kaavoitettavat pientaloalueet em. tonttimäärän toteuttamiseksi. Kaavoitusta tehdään ensisijaisesti kaupunkirakennetta tiivistäen ja mahdollisuuksien mukaan koulujen läheisyyteen.

Infran suunnittelun tehtävänä on varmistaa maarakentamisen investointien toteutusedellytykset. Tähän liittyy suunnittelun tarvitsemien tietojen tuottaminen sekä investointien tarvitsemien yleis- ja rakennussuunnitelmien tuottaminen. Suunnitteluun sisältyy katujen ja yleisten alueiden suunnittelua sekä liikenne- ja viheraluesuunnittelua. Vuoden 2026 keskeisiä suunnittelukohteita ovat Miemalan uuden asuinalueen katujen ja yleisten alueiden suunnittelu, Poltinahon alueen ja Turuntien katumuutosten suunnittelu. Katusaneerauskohteista laaditaan saneeraussuunnitelmat mm. Lahdensivuntielle. Vuonna 2026 suunnitellaan myös leikkipaikkojen saneerauksia leikkipaikkaohjelman mukaisesti.

Joukkoliikennepalvelut vastaavat kaupungin joukkoliikenteen järjestämisestä ja kehittämisestä. Joukkoliikenneohjelman mukainen linjaston uudistaminen alkaa uuden joukkoliikennepäällikön johdolla 2026. Talousarviossa ei ole osoitettu lisärahaa linjaston kehittämiseen, joten parannuksia tehdään nykyisen kustannustason puitteissa. Joukkoliikenteessä siirytään päästöttömään kalustoon kaupunkiliikenteessä vuonna 2026. Matkustajamäärän odotetaan edelleen hieman nousevan edellisestä vuodesta.

Maankäyttöpalveluiden kiinteistö- ja mittauspalvelut ylläpitää kiinteistörekisteriä ja tekee tonttijaot sekä kiinteistötoimitukset omalla rekisterinpitoalueellaan. Yksikkö vastaa myös kaupungin toimitustuotannosta, kantakartan ylläpidosta sekä maastomittauspalveluista. Vuonna 2026 jatketaan vanhojen määräalojen lohkomisista. Kiinteistö- ja mittauspalveluissa otetaan käyttöön yhteinen sähköpostiosoite, jonka kautta asiakkaat tavoittavat kiinteistö- ja mittauspalveluiden henkilöstön nykyistä helpommin. Edelleen jatketaan toimitustuotannon kehittämistä ja kehitetään yksikön prosesseja toimivimmiksi.

Maankäyttöpalveluissa maaomaisuuden hallinta vastaa maankäyttösopimusten laadinnasta, yksityistieavustusten jakamisesta, korotetun kiinteistöveron perimisestä, maanhankinnasta, tonttimyynnistä ja -vuokrauksesta sekä näihin liittyvien sopimusten hallinnasta. Vuonna 2026 maanostoissa keskitytään kaupungin kehittymisen kannalta strategisiin alueisiin, joita ovat yleiskaavan pientaloalueet. Maankäyttöpalveluissa jatketaan edelleen paikkatietojen kehittämistä ja kehitetään yksikön prosesseja toimivimmiksi yhteistyössä muiden hallintokuntien ja asiakkaiden kanssa. Vuonna 2026 kehitetään myös maaomaisuuden prosesseja sekä verkkopohjaista asiakaspalvelua.

Infra

420 INFRA	TP 2024	Muutettu TA 2025	TA2026	TS 2027	TS 2028
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintatulot	4 664 867	4 044 000	4 403 000	4 403 000	4 403 000
Valmistus omaan käyttöön	575 080	264 000	220 000	492 000	440 000
Toimintamenot	-16 529 137	-17 632 000	-18 204 300	-18 544 400	-18 865 300
Toimintakate (Netto)	-11 289 190	-13 324 000	-13 581 300	-13 649 400	-14 022 300

Vuonna 2026 infran toimintatulot ovat 4,403 milj. euroa, valmistus omaan käyttöön on 0,220 milj. euroa ja toimintamenot ovat 18,204 milj. euroa. Toimintakate on -13,581 milj. euroa. Valmistus omaan käyttöön -summa koostuu investoinneille kohdistettavista palloista ja sisäisestä laskutuksesta. Vuosittainen summa on riippuvainen rakennuskohteista ja niiden toteutustavoista. Valmistus omaan käyttöön -erä oikaistaan toimintamenoista investointeihin.

Infra-tulosalue vastaa infran rakentamisesta ja peruskorjaamisesta, infran kunnossapidosta sekä luonto-, ulkoliikunta- ja virkistysalueiden ylläpidosta. Tulosalueen vastuulle kuuluvat kadut ja yleiset alueet, puistot ja leikkipaikat, hulevesien hallinta, ulkovalaistus, ulkoliikunta-alueet, metsät, uima- ja venerannat, ulkoilureitit rakenteineen, viljelypalstat, matonpesupaikat ja vuokrattavat virkistyskohteet.

Kunnossapitopalveluissa kunnossapitotöiden järjestämistapoja muutetaan kantakaupungin pohjoisosassa, jossa kunnossapidon alueurakka päättyy syyskuun lopussa 2025. Alueen kunnossapito järjestetään jatkossa osin omana työnä ja osin pienemmillä kilpailutettavilla urakoilla. Uudelleenjärjestelyllä päästään tuotantokustannukseltaan edullisempiin urakointisopimuksiin ja omalla raskaalla kalustolla saadaan tehtyä tehokkaammin töitä.

Kunnossapitopalveluissa panostetaan kävelyn, pyöräilyn ja bussipysäkkien talvikunnossapitoon siten kuin talousarviossa 2025 ja loppuvuodesta 2025 päätöksentekoon tuotavassa kunnossapidon tehostamissuunnitelmassa linjataan. Talousarviossa 2026 on varauduttu kunnossapidon tehostamiseen 100 000 euron lisäpanostuksella. Lisäksi kantakaupungin alueurakasta vapautuvaa määrärahaa kohdistetaan tehostettuun kunnossapitoon.

Vieraslajien torjuntaa tehostetaan lisäämällä määrärahaa 20 000 euroa.

Luontopalveluissa toimintaa ohjaa vuonna 2023 hyväksytty metsäohjelma ja vuonna 2024 hyväksytty virkistyspalveluohjelmaa. Metsänhakkuun tuottotavoite, 750 000 euroa, on asetettu metsäohjelman linjausten ja metsänhoitoperiaatteiden mukaiseksi.

Rakennuttamisyksikkö vastaa infrainvestointiohjelman toteuttamisesta. Infrainvestointien nettomäärärahan tasoksi esitetään 15,645 milj. euroa. Summa on keskimääräistä suurempi johtuen useammasta suurehkoista investointihankkeesta: Moreenin eritasoliittymähanke, Linnanpuiston ja sen ympäristön peruskorjaushanke ja Sotkanrannan sataman peruskorjaushanke. Muita merkittäviä hankkeita on mm. Asemanrannan asemakaava-alueen katurakenteiden toteuttaminen, Vanajantien pyöräilyn pääreitti ja viimeinen osa nelivuotisesta

hankkeesta, jossa katuvalaistuksessa siirrytään nopeutetusti led-tekniikkaan. Infran peruskorjauskohteista päättää kaupunkirakennelautakunta talousarvion vahvistuttua.

Toimintaa kuvaavat tunnusluvut:

- Kunnossapidettäviä ajoratoja 444 km
- Kunnossapidettäviä jalankulun ja pyöräilyn väyliä 291 km
- Katuvalaisimia noin 20 300 kpl
- Rakennettuja viheralueita 258 ha
- Rakennettuja katuviheralueita 99 ha
- Hoidettavaa metsää noin 5 900 ha, josta talousmetsää noin 3 600 ha
- Leikkipaikkoja 105 kpl
- Jääkiekkokaukaloita 14 kpl
- Jääkenttiä 39 kpl
- Puistokenttiä 70 kpl
- Latureitistöä noin 300 km
- Valaistuja latu- ja polkuverkostoja 41 km
- Opastettuja polkureitistöjä noin 115 km
- Uimarantoja: uimarantoja 7 kpl, pieniä uimarantoja 12 kpl, lisäksi useita uimapaikkoja
- Matonpesupaikkoja 10 kpl
- Venepaikat: vuokrattavat laituripaikat noin 360 kpl, numeroidut soutuvenepaikat noin 530 kpl ja myytyjä venepoletteja noin 625 kpl, lisäksi vierasvene/pistäytymislaitureita

Infran lupa-asioina käsitellään kaupungin maalle asennettavan uuden putken, johdon, kaapelin, muuntamon jne. sijoittamissopimuksia, lupia kaivu- tai nostotöiden tekemiseen tai työmaa-alueen perustamiseen katualueelle tai yleisille alueille sekä tapahtumalupia kaupungin maa-alueille. Lisäksi kaupungin katualueiden ja yleisten alueiden vuokraaminen esimerkiksi terassien ja kioskien sijoittamiseen tapahtuu ko. yksikössä. Infran lupa-asioiden hoidon keskeinen tavoite on, että kaupungin alueella kaikki rakentajat ja toimijat noudattavat kaupungin toimintaperiaatteita ja ohjeita ja siten turvataan kaupungin infraomaisuuden arvo. Kaivutyön uusi toimintaprosessi toimeenpannaan ja kaivutöiden valvontaa ja jälkivalvontaa tehostetaan.

Viranomaispalvelut

450 VIRANOMAISPALVELUT	TP 2024	Muutettu TA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintatulot	3 644 523	3 186 000	2 712 500	2 724 000	2 749 000
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0	0
Toimintamenot	-3 547 583	-3 850 000	-3 825 200	-3 928 400	-4 007 000
Toimintakate (Netto)	96 940	-664 000	-1 112 700	-1 204 400	-1 258 000

Vuonna 2026 viranomaispalveluiden toimintatulot ovat 2,713 milj. euroa ja toimintamenot ovat 3,825 milj. euroa. Toimintakate on -1,113 milj. euroa.

Viranomaispalveluihin kuuluvat ympäristöterveydenhuolto, ympäristönsuojelu, pysäköinti- ja aluevalvonta, rakennusvalvonta sekä maaseutupalvelut. Lisäksi hallinnollisesti yhteisen jätehuoltoviranomaisen henkilöstö sisältyy viranomaispalveluihin.

Ympäristöterveydenhuolto koostuu elintarvikevalvonnasta, terveydensuojelusta, tupakan ja nikotiinivalmisteiden valvonnasta sekä eläinlääkintähuollosta. Toimintaa ohjaa ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma. Peruseläinlääkäripalveluihin sisältyy kotieläinten perustason terveyden ja sairauksien hoito sekä eläinlääkäripäivystys. Päivystys hoidetaan kaupungin omana työnä. Eläintautivalvonnan tavoitteena on tiettyjen eläimestä toiseen eläimeen tai ihmiseen tarttuvien tautien vastustaminen ja ennalta ehkäiseminen. Eläinsuojeluvalvonnan tavoitteena on suojella eläimiä parhaalla mahdollisella tavalla kärsimykseltä, kivulta ja tuskalta ja edistää eläinten hyvinvointia ja hyvää kohtelua.

Ympäristönsuojelun tehtävä on ehkäistä ympäristön pilaantumista sekä edistää luonnon kestävää käyttöä ja kuntalaisten ympäristötietoutta sekä seurata ympäristön tilaa ja raportoida siitä. Toimintaa ohjaa ympäristönsuojelun valvontasuunnitelma. Ilmanlaadun mittausasemalla mitataan tällä hetkellä typpioksideja, hengitettäviä hiukkasia (PM10) ja pienhiukkasia (PM2,5).

Ympäristöterveydenhuollon ja ympäristönsuojelun osalta jatketaan yhteistoimintaa Hattulan kunnan kanssa voimassa olevan yhteistoimintasopimuksen perusteella.

Pysäköinti- ja aluevalvonnan tehtäviin pysäköinnin valvonnan lisäksi sisältyy myös kaupunki-infran havainnointiin ja raportointiin liittyvä seurantavelvoite sekä hylättyjen ja romutettavien ajoneuvojen viranomaistehtävät. Pysäköinti- ja aluevalvonnan toimintatuotot muodostuvat kadunvarsien pysäköintiautomaattien maksuista ja pysäköintivirhemaksuista. Automaattituloilla kaupunki kattaa yleisten alueiden ja pysäköintipaikkojen kunnossapidosta syntyviä kustannuksia. Kaupungin ja Hämeenlinnan Pysäköinti Oy:n välinen sopimus määrittelee pysäköintitoimintojen vastuut ja kustannusten jakautumisen kaupungin ja yhtiön välillä.

Rakennusvalvonta edistää ohjauksen, neuvonnan ja rakentamisen valvonnan sekä jatkuvan valvonnan avulla terveellisen, turvallisen ja ekologisesti kestävä ja viihtyisän rakennetun ympäristön sekä hyvän kaupunkikuvan muodostumista ja ylläpitoa. Rakennusvalvonnan tehtävänä on yleisen edun kannalta valvoa rakennustoimintaa, kaavojen, rakennusjärjestyksen sekä lainsäädännön noudattamista. Rakennusvalvonta huolehtii rakentamis- ja maise- matyölupien valmistelemisesta, päätöksenteosta sekä rakennusaikaisesta valvonnasta. Lupakäsittelyn yhteydessä tarkastellaan maisema- sekä kaupunkikuvan säilymistä kaupungin ja lainsäädännön asettamien tavoitteiden kannalta. Rakentamisen sekä rakennetun ympäristön valvontaan liittyy rakennus- ja huoneistorekisterin ylläpitoon liittyvä tietojen välitys valtiolle. Rekisteritietojen oikeellisuuden parantamiseen kiinnitetään huomiota myös kiinteistöverotuksen näkökulmasta. Rakentamislain muutoksen vuoksi henkilöstön koulutukseen ja asiakasviestintään on panostettava. Rakennetun ympäristön valvontaa toteutetaan rakentamislain mukaisesti.

Hämeenlinnan kaupunki hankkii Maaseutupalveluyksikkö Hämeeltä alueensa maatalousyrittäjien viljelijätukiin liittyvät palvelut. Maaseutupalveluyksikkö Häme hoitaa viljelijätukiin liittyviä hallinnollisia palveluita Hämeenlinnan ja Riihimäen kaupunkien sekä Hattulan, Hausjärven, Janakkalan ja Lopen kuntien alueella.

Tilapalvelu

460 TILAPALVELU	TP 2024	Muutettu TA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintatulot	46 641 264	50 393 000	46 763 400	44 366 600	44 323 900
Valmistus omaan käyttöön	278 859	307 000	302 000	302 000	302 000
Toimintamenot	-29 510 108	-30 886 000	-30 918 400	-29 570 000	-37 181 900
Toimintakate (Netto)	17 410 015	19 814 000	16 147 000	15 098 600	7 444 000

Vuonna 2026 tilapalvelun toimintatulot ovat 46,763 milj. euroa, valmistus omaan käyttöön on 302 000 euroa ja toimintamenot ovat 30,918 milj. euroa. Toimintakate on 16,147 milj. euroa.

Tilapalvelut -tulosalue vastaa kaupungin toimitilahallinnosta. Tilapalvelun tehtävänä on tarjota hyvät puitteet kaupungin palvelutuotannolle. Kaupungin palvelutuotannon kanssa tulee tehdä kiinteää yhteistyötä tilatarpeiden ennakoimiseksi ja tarvittavien tilojen varmistamiseksi. Tilapalvelu vastaa tilojen vuokraustoiminnasta, tilojen uudis- sekä korjausrakennuttamisesta sekä kiinteistöjen ylläpidosta.

Uusi kiinteistöohjelma on hyväksytty valtuustossa 2025. Resursseja pyritään kohdentamaan entistä paremmin palvelutuotannon muutosten vuoksi tyhjäksi tai vajaakäytölle jääneiden tilojen jatkokäytön selvittämiseen. Selvityksen tulee sisältää toimintojen tai alueen kehittämisen, uudelleen kaavoituksen, rakennusten myynnin tai purkamisen vaihtoehdot.

Vuonna 2026 jatketaan panostusta tiedolla johtamisen kehittämiseen järjestelmien entistä tehokkaammalla käytöllä sekä myös järjestelmien päivityksellä. Saatavan tiedon avulla arvioidaan, hoidetaanko rakennuksia järkevästi ja kustannustehokkaasti. Seurantaan ja reagointiin panostetaan. Kunnossapidon suunnitelmallisuuden parantamiseksi tilapalvelu jatkaa pitkän tähtäimen suunnittelua sähköisen PTS-järjestelmän sekä huoltokirjan avulla. Vuosina 2026–2028 rakennuksiin tehdään suunnitelman mukaisia korjaustöitä sekä ennakoimattomia korjauksia keskimäärin noin 3,3 milj. eurolla vuodessa. Tehtäviin korjaustöihin lukeutuu mm. sisäilman laatua parantavia korjauksia, sisäpuolisia korjauksia, julkisivukorjauksia ja rakennusten teknisten järjestelmien uusimisia.

Vuonna 2026 jatketaan kiinteistöjen energian hallinta- ja ohjausjärjestelmien kehitystä. Esi-merkiksi kiinteistöjen rakennusautomaation uusinnan tavoitteena on lisätä kiinteistötöknisten järjestelmien ohjattavuutta. Tyhjien kiinteistöjen ylläpitokustannuksia tullaan laskemaan hallitulla ylläpitokustannusten karsimisella. Myös tekoälyn mahdollisuudet tulee ottaa huomioon osana järjestelmien kehitystä ja hankintaa. Energiatehokkuuden osalta tavoitteena on liittyä Julkisten Alojen Energiatehokkuussopimukseen (JETS) vuonna 2026.

Uusiutuvan energian käyttöä lisätään vuonna 2026. Esimerkiksi aurinkoenergiaprojekteja toteutetaan uudis- ja peruskorjattavien rakennusten lisäksi käytössä olevissa kohteisiin. Sähköautojen latauspisteiden asentamista tilapalveluiden hallinnoimiin rakennuksiin jatketaan tarpeen mukaan.

Kiinteistönhoito-, kunnossapito- sekä ateriala-, siivous- ja käyttäjäpalveluiden osalta panostetaan sopimuksenmukaiseen toiminnan seurantaan ja valvontaan sekä laadun toteutumisen seurantaan ja kehittämiseen.

Uuden kiinteistötietojärjestelmän käyttöönotto saatiin valmiiksi 2024. Järjestelmä mahdollistaa vuokrien määrittelyn entistä paremmin kohdekohtaisesti ja myös tyhjien tilojen kustannuksiin päästään järjestelmän kautta tarkemmin porautumaan. Hyvinvointialueen kanssa tehtävän vuokraustoimintaan liittyvän yhteistyön kehittäminen jatkuu myös vuonna 2026.

Taloussuunnitelmakausi pitää sisällään merkittäviä tilahankkeita, mm. Lammin kouluhanke valmistuu 2026, Lyseon koulun saneeraus alkaa 2026, Kaivokadun päiväkodin saneeraus alkaa 2026. Talonrakennuksen investointihankkeisiin varataan suunnitelmakaudella 2026–2028 noin 27,356 milj. euroa ja hankkeet sekä niiden ajoitus on esitetty talousarvion investointiosassa.

Yleisellä tasolla tilapalveluiden toiminnan painopiste on vuonna 2026 kiinteistökannan tehostaminen. Huomiota kiinnitetään erityisesti kaupungin taloudellisten tavoitteiden saavuttamiseen, vuokraustoiminnan oikeellisuuteen sekä tilainvestointien kustannushallintaan. Kiinteistöjen ylläpidossa keskitytään taloteknisten järjestelmien toimintaan.

Taloussuunnitelmavuosilla näkyvät merkittävät purkukustannukset. Merkittävänä voidaan pitää vuodelle 2028 ajoittuvia rakennusten purkuja. Kustannukset koostuvat pääasiassa Ahveniston sairaalan sekä Myllymäen kampuksen rakennusten purkamisesta.

Kohde	2026	2027	2028
Ruusukortteli	1 500 000		
Ahveniston koulun rakennukset	500 000		
Pasaapelin koulu	250 000		
Ahveniston sairaala rakennukset J ja K	90 000		
Miehistönkatu 10, Korjaamo 96	80 000		
Kirkonkulman koulun asuinrakennus	70 000		
Harvialantie 657, omakotitalo	25 000		
Lyseo, alatalo		360 000	
Konnarin koulu		330 000	
Moottorirata mersutori		60 000	
Ahveniston sairaala rakennukset B,D,E,F			4 940 000
Myllymäki kampus			1 750 000
Lammin terveysasema ja vanhainkoti			800 000
Muut pienet kohteet		30 000	93 000
YHTEENSÄ	2 515 000	780 000	7 583 000

Jätelautakunta

Talous

49 YHTEINEN JÄTELAUTAKUNTA	TP 2024	Muutettu TA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
TOIMINTATUOTOT					
MYYNITUOTOT	493 440	588 000	617 500	587 100	600 000
TUET JA AVUSTUKSET	63	0	0	0	0
TOIMINTATUOTOT	493 503	588 000	617 500	587 100	600 000
TOIMINTAKULUT					
HENKILÖSTÖKULUT	-378 718	-445 000	-463 300	-430 300	-440 300
PALVELUJEN OSTOT	-92 703	-112 000	-121 900	-124 000	-126 100
AINEET, TARVIKKEET JA TAVARAT	-2 571	-10 000	-10 000	-10 100	-10 200
MUUT TOIMINTAKULUT	-19 511	-21 000	-22 300	-22 700	-23 400
TOIMINTAKULUT	-493 503	-588 000	-617 500	-587 100	-600 000
TOIMINTAKATE	0	0	0	0	0

Jätelautakunnan toimintatulot ovat 617 500 euroa, toimintamenot ovat 617 500 euroa ja toimintakate on 0 euroa vuonna 2026. Toimintakate on 0 suunnitelmavuosilla 2027 ja 2028.

Tavoitteet

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Jätehuoltoon liittymättömien asuinkiinteistöjen taivoittaminen ja liittämisen jätehuoltoon.	500 kiinteistöä on lähes-tytty kehotuskirjeellä.	Kiinteistöt hakevat poikkeamista kirjeen saatuaan ja hakemustilanne ruuhkautuu.	Kirjeiden lähettäminen riittävästi pienissä erissä.
Sekajätteen määrä vähenee ja lajittelu lisääntyy. Biojäte kotikompostoidaan tai kerätään asuinkiinteistöiltä.	Sekajätteen tyhjennysvälin yli 4 viikkoon pidentämisen kiinteistöjen määrä lisääntyy.	Ympäristöhaitat ja määräysten vastaiset kompostorit, jos ohjeet ja määräykset eivät ole asukkaiden tiedossa.	Asukkaiden neuvonta ja viestintä.
Jätehuoltoviranomaisen asiakaspalvelu on sujuvaa.	Hakemusten käsittelyaika enintään 45 päivää ja ilmoitusten käsittelyaika enintään 30 päivää.	Käsittelyn ruuhkautuminen.	Jätehuoltoviranomaisen töiden priorisointi tarvittaessa ja asukkaiden jatkuva neuvonta.

Toiminnan kuvaus

Yhteinen jätelautakunta on Kiertokapula Oy:n 13 osakaskunnan jätehuoltoviranomainen. Jätelautakunnan toimialueen kunnat ovat Hattula, Hausjärvi, Hyvinkää, Hämeenlinna, Janakkala, Järvenpää, Kerava, Loppi, Mäntsälä, Nurmijärvi, Riihimäki, Tuusula ja Valkeakoski. Lautakunnan vastuukunta on Hämeenlinna.

Jätehuoltoviranomainen

- hyväksyy jätehuoltomääräykset ja päättää määräyksistä poikkeamisesta,
- hyväksyy jätetaksan,
- määrää jätemaksut, käsittelee niitä koskevat muistutukset ja hakemukset sekä hyväksyy jätemaksujen siirtämisen ulosottoon
- päättää jätteen kuljetuksen periaatteista ja aluekeräyksestä sekä
- ylläpitää jätelain 143 §:n mukaista rekisteriä jätteen kuljetuksista ja biojätteen käsittelystä asuinkiinteistöllä.

Jätehuoltoviranomainen ottaa vastaan jätteen kuljettajien raportit kiinteistöiltä noude-
tuista jätteistä ja seuraa raporteista muodostuvasta jätteenkuljetusrekisteristä, että asuin-
kiinteistöt ovat liittyneet jätehuoltoon. Jätehuoltoviranomainen lähettää kehotuskirjeen
kiinteistöille, jotka eivät ole liittyneet jätehuoltoon. Rekisterin mukaan sekajätteen jäte-
huollon ulkopuolella on noin 6 000 asuinkiinteistöä. Sekajätteen lisäksi jätehuoltoviran-
omainen seuraa biojätteen ja muiden kierrätettävien jätteen kuljetusta.

Lisäksi jätehuoltoviranomainen seuraa asumisessa syntyvien lietteiden kuljetusta. Kulje-
tusjärjestelmäselvityksen mukaan noin puolet lietetyhjennyksiin velvoitetuista kiinteis-
töistä ei ole hoitanut velvoitetta määräysten mukaisesti vuosina 2023 ja 2024. Näille kiin-
teistöille jätehuoltoviranomaisen on lähetettävä kehotuskirje.

Vuoden 2026 aikana tavoitteena on lähestyä 500 kiinteistöä kehotuskirjeellä. Seurantatyö
tulee jatkumaan taloussuunnitelmavuosina. Samalla jätehuoltoviranomainen muodostaa
rekisteriä asuinkiinteistöjen lietesäiliöistä. Tarkemman lietesäiliötiedon avulla kuljetusten
seuranta tehostuu.

Jätehuoltoviranomainen ottaa vastaan asuinkiinteistöjen kompostointi-ilmoitukset. Jos
ilmoitettu kompostori on jätehuoltomääräysten vastainen, neuvotaan ilmoittajaa korjaa-
maan tilanne. Rekisteriin merkitään säädösten mukaiset kompostorit. Biojätteen keräysvel-
voite määräytyy tämän rekisteritiedon perusteella.

Jätehuoltoviranomainen käsittelee vuosittain noin 500 kuntalaisten hakemusta. Hakemuk-
set koskevat pääosin jätteenkuljetuksen keskeyttämistä, sekajätteen jäteastian tyhjennys-
välin pidentämistä yli 8 viikkoon tai jätemaksua. Erityisesti lieteseurannan kehotuskirjeet
todennäköisesti lisäävät hakemus- ja ilmoitusmäärää vuonna 2026 ja taloussuunnitelma-
vuosina.

Jätelainsäädäntöön on tulossa useita muutoksia lähivuosien aikana. Muutokset lisäävät
asukkaiden tarvetta jätehuoltoviranomaisen neuvonnalle.

Tuloslaskelmaosa

Tuloslaskelma

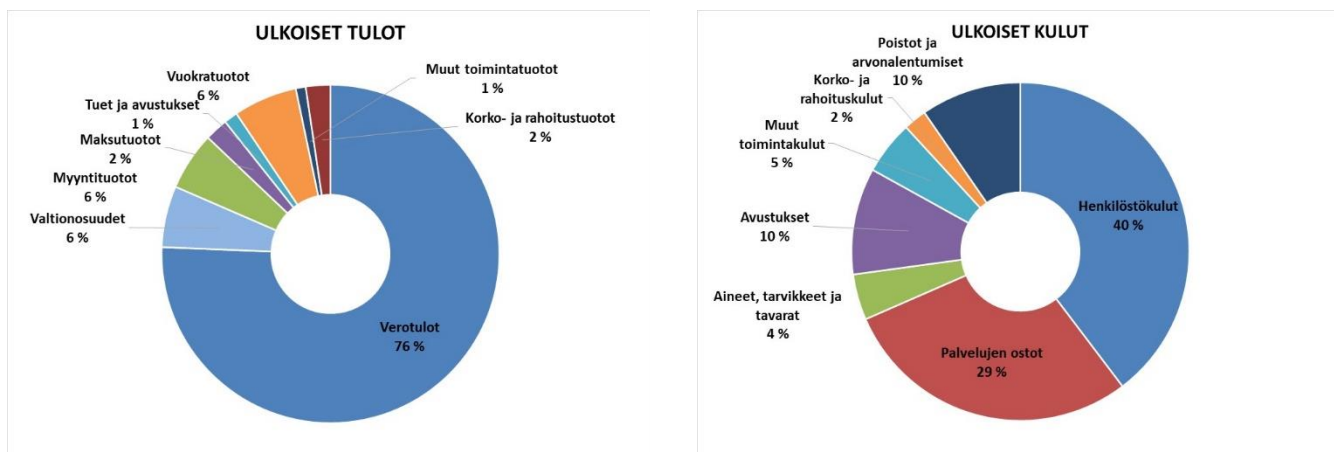
Ulkoiset ja sisäiset erät

	TP 2024	Muutettu TA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
TOIMINTATUOTOT					
MYYNITUOTOT	14 043 164	24 468 000	23 337 300	23 710 900	23 956 100
MAKSUTUOTOT	5 607 437	5 164 000	5 584 000	5 609 000	5 634 000
TUET JA AVUSTUKSET	8 126 217	4 387 000	3 256 400	3 128 500	2 871 000
MUUT TOIMINTATUOTOT	60 296 974	58 324 000	53 830 500	51 500 700	51 521 000
TOIMINTATUOTOT	88 073 792	92 343 000	86 008 200	83 949 100	83 982 100
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN					
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	853 939	571 000	522 000	794 000	742 000
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	853 939	571 000	522 000	794 000	742 000
TOIMINTAKULUT					
HENKILÖSTÖKULUT	-91 004 565	-98 988 000	-102 399 400	-105 877 200	-107 942 900
PALVELUJEN OSTOT	-70 581 800	-81 290 000	-83 951 400	-83 772 400	-91 968 500
AINEET, TARVIKKEET JA TAVARAT	-11 689 103	-12 005 000	-11 318 100	-11 495 600	-11 663 500
AVUSTUKSET	-18 481 382	-27 736 000	-26 334 500	-26 578 400	-26 623 600
MUUT TOIMINTAKULUT	-45 965 399	-49 262 000	-49 617 800	-49 764 200	-50 458 800
TOIMINTAKULUT	-237 722 249	-269 281 000	-273 621 200	-277 487 800	-288 657 300
TOIMINTAKATE	-148 794 519	-176 367 000	-187 091 000	-192 744 700	-203 933 200
VEROTULOT	182 010 028	184 965 000	187 200 000	192 800 000	200 100 000
VALTIONOSUUDET	14 362 799	17 100 000	14 500 000	16 300 000	21 800 000
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT					
KORKOTUOTOT	2 811 673	1 910 000	2 050 000	2 050 000	2 050 000
MUUT RAHOITUSTUOTOT	6 917 799	3 770 000	3 770 000	3 770 000	3 770 000
KORKOKULUT	-3 471 589	-4 760 000	-5 100 000	-5 800 000	-6 200 000
MUUT RAHOITUSKULUT	-758 083	-620 000	-620 000	-620 000	-620 000
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT	5 499 800	300 000	100 000	-600 000	-1 000 000
VUOSIKATE	53 078 108	25 998 000	14 709 000	15 755 300	16 966 800
POISTOT JA ARVONALENTUMISET					
SUUNNITELMAN MUKAISET POISTOT	-25 894 184	-25 070 000	-24 844 000	-26 476 000	-23 461 000
ARVONALENTUMISET	-4 311 406	0	0	-17 184 000	0
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-30 205 590	-25 070 000	-24 844 000	-43 660 000	-23 461 000
TILIKAUDEN TULOS	22 872 518	928 000	-10 135 000	-27 904 700	-6 494 200
POISTOERON MUUTOS	195 979	196 000	924 000	1 410 000	1 171 000
RAHASTOJEN MUUTOS	-8 000 000	0	1 590 000	17 184 000	6 690 000
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	15 068 497	1 124 000	-7 621 000	-9 310 700	1 366 800
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT					
Toimintatulot/toimintamenot %	37,2 %	34,4 %	31,5 %	30,3 %	29,2 %
Vuosikate/Poistot %	175,7 %	103,7 %	59,2 %	36,1 %	72,3 %
Vuosikate, euro/asukas	776	379	214	229	246
Kertynyt yli-/alijäämä	32 292 355	33 416 355	25 795 355	16 484 655	17 851 455
Edell.kausien yli-/alijäämä Yhteensä	17 223 857				
Asukasmäärä vuoden lopussa	68 433	68 570	68 707	68 844	68 982

Ulkoinen tuloslaskelma

Ulkoinen

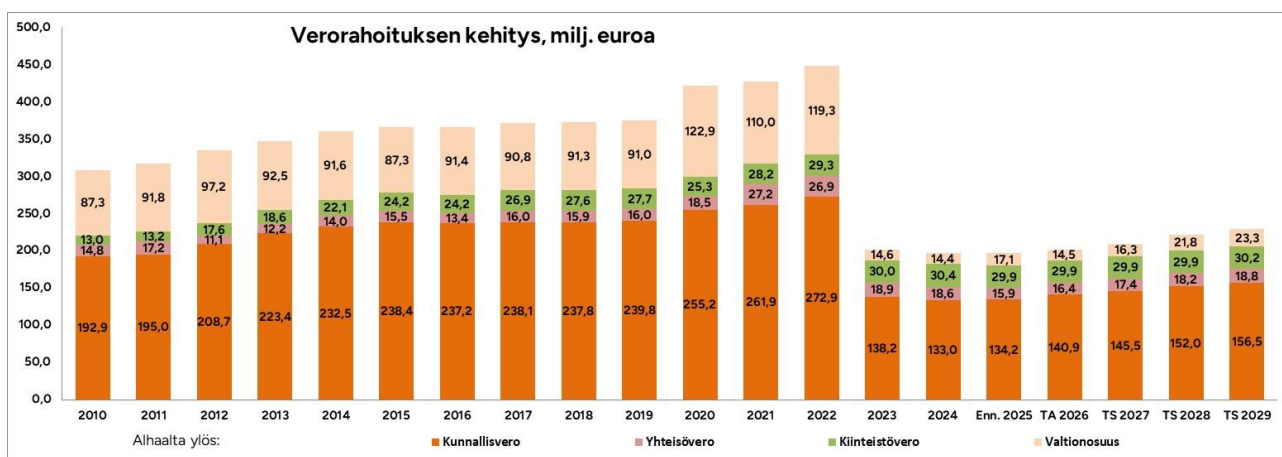
	TP 2024	Muutettu TA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
TOIMINTATUOTOT					
MYYNITUOTOT	12 143 158	14 001 700	13 786 800	13 918 100	13 988 000
MAKSUTUOTOT	5 463 720	5 039 000	5 464 000	5 489 000	5 514 000
TUET JA AVUSTUKSET	8 126 217	4 387 000	3 256 400	3 128 500	2 871 000
MUUT TOIMINTATUOTOT	26 580 835	22 167 600	17 446 600	15 021 000	14 839 800
TOIMINTATUOTOT	52 313 930	45 595 300	39 953 800	37 556 600	37 212 800
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN					
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	853 939	571 000	522 000	794 000	742 000
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	853 939	571 000	522 000	794 000	742 000
TOIMINTAKULUT					
HENKILÖSTÖKULUT	-91 004 565	-98 988 000	-102 399 400	-105 877 200	-107 942 900
PALVELUJEN OSTOT	-68 448 646	-70 698 700	-74 280 900	-73 859 600	-81 880 400
AINEET, TARVIKKEET JA TAVARAT	-11 668 776	-12 005 000	-11 318 100	-11 495 600	-11 663 500
AVUSTUKSET	-18 481 382	-27 736 000	-26 334 500	-26 578 400	-26 623 600
MUUT TOIMINTAKULUT	-12 359 018	-13 105 600	-13 233 900	-13 284 500	-13 777 600
TOIMINTAKULUT	-201 962 387	-222 533 300	-227 566 800	-231 095 300	-241 888 000
TOIMINTAKATE	-148 794 519	-176 367 000	-187 091 000	-192 744 700	-203 933 200
VEROTULOT	182 010 028	184 965 000	187 200 000	192 800 000	200 100 000
VALTIONOSUUDET	14 362 799	17 100 000	14 500 000	16 300 000	21 800 000
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT					
KORKOTUOTOT	2 811 673	1 910 000	2 050 000	2 050 000	2 050 000
MUUT RAHOITUSTUOTOT	6 917 799	3 770 000	3 770 000	3 770 000	3 770 000
KORKOKULUT	-3 471 589	-4 760 000	-5 100 000	-5 800 000	-6 200 000
MUUT RAHOITUSKULUT	-758 083	-620 000	-620 000	-620 000	-620 000
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT	5 499 800	300 000	100 000	-600 000	-1 000 000
VUOSIKATE	53 078 108	25 998 000	14 709 000	15 755 300	16 966 800
POISTOT JA ARVONALENTUMISET					
SUUNNITELMAN MUKAISET POISTOT	-25 894 184	-25 070 000	-24 844 000	-26 476 000	-23 461 000
ARVONALENTUMISET	-4 311 406	0	0	-17 184 000	0
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-30 205 590	-25 070 000	-24 844 000	-43 660 000	-23 461 000
TILIKAUDEN TULOS	22 872 518	928 000	-10 135 000	-27 904 700	-6 494 200
POISTOERON MUUTOS	195 979	196 000	924 000	1 410 000	1 171 000
RAHASTOJEN MUUTOS	-8 000 000	0	1 590 000	17 184 000	6 690 000
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	15 068 497	1 124 000	-7 621 000	-9 310 700	1 366 800
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT					
Toimintatulot/toimintamenot %	26,0 %	20,5 %	17,6 %	16,3 %	15,4 %
Vuosikate/Poistot %	175,7 %	103,7 %	59,2 %	36,1 %	72,3 %
Vuosikate, euro/asukas	776	379	214	229	246
Kertynyt yli-/alijäämä	32 292 355	33 416 355	25 795 355	16 484 655	17 851 455
Edell.kausien yli-/alijäämä Yhteensä	17 223 857				
Asukasmäärä vuoden lopussa	68 433	68 570	68 707	68 844	68 982

Verotulot

Kunnallisveroa ei koroteta. Veroprosentti on 8,40. Kunnallisverotuloihin vaikuttavat ansiotulojen kasvu sekä muu taloudellinen kehitys. Kunnallisverotuloa arvioidaan kertyvän noin 140,9 milj. euroa, joka on 4,5 milj. euroa 2025 budjettilukua (136,4 milj. euroa) enemmän. Vuoden 2025 ennusteeseen verrattaessa kunnallisvero on 6,7 milj. euroa enemmän (134,2 milj. euroa).

Kunnallisveron suuruus	2025	2026
	8,40 %	8,40 %

Yhteisöveroa arvioidaan kertyvän 16,4 milj. euroa, joka on 1,8 milj. euroa 2025 talousarviota (noin 18,2 milj. euroa) vähemmän.

Kiinteistöveroja ei koroteta vuodelle 2026 eikä taloussuunnitelma sisällä korotusta myöskään vuosille 2027–2029. Kiinteistöveroarviossa on lähtökohtana verohallinnon laskelma vuoden 2025 kiinteistöverotuksesta. Vuoden 2026 arvio kiinteistöveron tuotosta on 29,9 milj. euroa, joka on 0,5 milj. euroa 2025 talousarviolukua (30,4 milj. euroa) vähemmän.

Veroprosentit	Vero 2025	Vero 2026	Välys
Rakennusten yleinen kiinteistövero	1,35 %	1,35 %	0,93 - 2,00 %
Maapohjan yleinen kiinteistövero	1,35 %	1,35 %	1,30 - 2,00 %
Vakituisen asunnon kiinteistövero	0,60 %	0,60 %	0,41 - 1,00 %
Muiden asuinrakennusten kiinteistövero	1,40 %	1,40 %	0,93 - 2,00 %
Yleishyödyllisen yhteisön veroprosentti	0,00 %	0,00 %	0,00 - 2,00 %
Voimalaitoksen kiinteistövero	1,50 %	1,50 %	0,93 - 3,10 %
Rakentamattoman rakennuspaikan kiinteistövero	4,00 %	4,00 %	2,00 - 6,00 %

Vuoden 2026 verotuloarvio on yhteensä noin 187,2 milj. euroa. Siinä on nousua 2,2 milj. euroa 2025 talousarvioon (185,0 milj. euroa) verrattuna. Vuoden 2025 ennusteeseen nähden nousua on budjetoitu 7,2 milj. euroa.

	TP 2024	MTA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Verotulot yhteensä	182 010 028	184 965 000	187 200 000	192 800 000	200 100 000
Kunnallisvero (kunnan tulovero)	133 037 721	136 440 000	140 900 000	145 500 000	152 000 000
Kiinteistövero	30 386 313	30 365 000	29 900 000	29 900 000	29 900 000
Osuus yhteisöverosta	18 585 995	18 160 000	16 400 000	17 400 000	18 200 000

Valtionosuudet

Vuonna 2026 peruspalvelujen valtionosuuden, verotulojen tasauksen ja verotulomenetysten kompensatioiden yhteismääräksi arvioidaan 28,0 milj. euroa. Opetuksen ja kulttuurin valtionosuuden osalta Hämeenlinna on nettomaksaja. Vuonna 2026 valtionosuuden miinuseräksi arvioidaan -13,5 milj. euroa. Näin ollen valtionosuuden netto 2026 on 14,5 milj. euroa eli 2,6 milj. euroa 2025 talousarviota vähemmän. Vuoden 2025 ennusteeseen nähden valtionosuudet vähenevät noin 2,6 milj. euroa.

	TP 2024	MTA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Valtionosuudet yhteensä	14 362 799	17 100 000	14 500 000	16 300 000	21 800 000
Peruspalvelujen valtionosuus	9 439 686	17 200 000	18 000 000	17 700 000	21 600 000
Verotuloihin perust. valt.osuus tasaus	8 001 984	6 900 000	4 000 000	6 200 000	7 700 000
Opetus ja kulttuuri, muut vos:t	-13 481 895	-13 200 000	-13 500 000	-13 800 000	-14 000 000
Verotulomenetysten kompensatio	10 403 024	6 200 000	6 000 000	6 200 000	6 500 000

Korkotuotot ja -kulut

Hämeenlinnan lainasalkun keskiporko marginaalit mukaan lukien oli 2025 syyskuussa 1,58 % (mukana pitkäaikaiset lainat ja johdannaiset). Lainojen suojausasteen arvioidaan olevan vuoden lopussa 87,5 %.

Vuoden 2026 korkotuotoiksi arvioidaan noin 2,1 milj. euroa ja korkokuluiksi noin 5,2 milj. euroa.

Muut rahoitustuotot ja -kulut

Sijoitetun omaisuuden pääomaksi on arvioitu vuoden 2025 lopussa noin 146 milj. euroa.

Muihin rahoitustuottoihin kirjataan mm. arvopapereiden (sijoitustoiminnan) myyntivoitot, osinkotulot, sijoitustoiminnan osingot, verotilitysten korkotulot ja viivästyskorot. Rahoitustuottoja arvioidaan 2026 kertyvän 3,77 milj. euroa. Tästä sijoitustoiminnan myyntivoittojen osuus on 3,2 milj. euroa. Sijoitustoiminnan myyntivoittojen kertymään vaikuttaa erityisesti markkinakehitys, joten todellinen kertymä voi markkinamuutosten johdosta poiketa paljonkin budjetoidusta.

Muihin rahoituskuluihin kirjataan mm. mahdolliset arvopapereiden myyntitappiot ja arvonalentumiset. Rahoituskuluja arvioidaan 2026 syntyvän noin 0,62 milj. euroa.

Korko- ja rahoitustuottojen sekä -kulujen nettotuloksi arvioidaan 100 000 euroa.

	TP 2024	MTA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Korkotuotot yhteensä	2 811 673	1 910 000	2 050 000	2 050 000	2 050 000
Korkotuotot ulk. antolainoista	1 744 429	1 590 000	1 640 000	1 640 000	1 640 000
Korkotuotot sijoituksista	1 018 418	300 000	370 000	370 000	370 000
Muut korkotuotot	48 826	20 000	40 000	40 000	40 000
Muut rahoitustuotot yhteensä	6 917 799	3 770 000	3 770 000	3 770 000	3 770 000
Arvopapereiden myyntivoitot	4 543 289	3 200 000	3 200 000	3 200 000	3 200 000
Muut rahoitustuotot	2 374 511	570 000	570 000	570 000	570 000
Korkokulut yhteensä	3 471 589	4 760 000	5 100 000	5 800 000	6 200 000
Lainojen korkokulut	2 803 508	4 740 000	4 640 000	5 340 000	5 740 000
Muut korkokulut	668 082	20 000	460 000	460 000	460 000
Muut rahoituskulut yhteensä	758 083	620 000	620 000	620 000	620 000
Myyntitappiot ja arvonalentumiset	740 569	600 000	600 000	600 000	600 000
Muut rahoituskulut yhteensä	17 515	20 000	20 000	20 000	20 000
Rahoitustuotot yhteensä	9 729 472	5 680 000	5 820 000	5 820 000	5 820 000
Rahoituskulut yhteensä	4 229 673	5 380 000	5 720 000	6 420 000	6 820 000
Rahoituksen nettotuotot/-kulut	5 499 800	300 000	100 000	-600 000	-1 000 000

Muut tuloslaskelman erät

Poistot ja arvonalentumiset

Suunnitelman mukaiset poistot talousarviossa 2026 ovat 24,844 milj. euroa. Poistot perustuvat kaupunginhallituksen 25.11.2024 § 384 hyväksymään pysyvien vastaavien hyödykkeiden poistosuunnitelmaan. Arvonalentumisia ei ole budjetoitu vuodelle 2026.

	TP 2024	MTA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Poistot ja arvonalentumiset yht.	30 205 590	25 070 000	24 844 000	43 660 000	23 461 000
Poistot rakennuksista	9 285 648	13 714 000	12 586 000	13 191 000	10 632 000
Poistot kiinteistä rakenteista	9 418 869	10 806 000	10 836 000	11 830 000	11 455 000
Poistot koneista, kalustosta yms.	1 181 167	550 000	1 422 000	1 455 000	1 374 000
Kertaluonteiset poistot	6 008 500				
Arvonalentumiset	4 311 406			17 184 000	

Varausten ja rahastojen muutos

Varausten ja rahastojen muutosten erässä on poistoeron vähennystä +2,514milj. euroa. Poistoeron vähennystä kirjataan vuosittain suunnitelman mukaisten poistojen verran niille kohteille, joihin on aikaisemmin tehty investointivaraus. Rahastojen vähennystä kirjataan Ykköskorttelin ja Ahveniston sairaalan J ja K rakennusten purkua vastaavasti.

Investointiosa

Investointien periaatteet

Investointikohteiden suunnittelussa on erityisesti huomioitava kustannustehokkuus. Investointien osalta noudatetaan periaatetta, jonka mukaan kaupunkikonsernin palveluihin liittyvät tilat, infra ja kunnallistekniikka rakennetaan perustasoisiksi ja ratkaisut ovat yksinkertaisia. Rakennusten tai infran ratkaisujen ei tarvitse olla yksilöllisiä, vaan niiden tulee olla turvallisia vakioratkaisuja. Investointeja suunniteltaessa panostetaan kustannusarvioiden laadintaan ja selvitetään edullisimmat toteutusvaihtoehdot sekä lasketaan ennakolta tulevat vuosittaiset käyttötalouden lisäkustannukset (poistot, rahoituskulut ja ylläpitokustannukset, sekä mahdollisesti tyhjilleen jäävien tilojen kustannukset). Investoinneissa hyödynnetään esimerkiksi talousohjattua rakentamista.

Kohteiden kalustaminen toteutetaan perustasoisena ja hyödynnetään mahdollisuuksien mukaisesti kierrätyskalusteita.

Investointien osalta päätetään sitovasti vain vuonna 2026 aloitettavista investoinneista. Suunnitelmavuosina aloitettavien investointien osalta esitetty investointisuunnitelma ei ole lupaus hankkeen toteuttamisesta tai lupaus hankkeeseen käytettävästä määrärahasta. Näistä päätetään myöhemmin erikseen.

Investointimäärärahat

Investoinnit yhteensä

INVESTOINNIT YHTEENSÄ	TP 2024	MTA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
TULOT	29 524 765	4 229 000	651 000	100 000	100 000
MENOT	-100 924 475	-47 622 000	-29 247 000	-38 477 000	-38 047 000
NETTO	-71 399 710	-43 393 000	-28 596 000	-38 377 000	-37 947 000

Investointitulot vuonna 2026 ovat 651 000 euroa, investointimenot 29 247 000 euroa ja nettoinvestoinnit 28 596 000 euroa. Suunnitelmavuonna 2027 nettoinvestoinnit ovat 38 377 000 euroa ja vuonna 2028 nettoinvestoinnit ovat 37 947 000 euroa.

Investointimenot vuosina 2026–2028 jakautuvat investointiryhmittäin seuraavasti:

	TP 2024	MTA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Kiinteä omaisuus	-1 156 808	-6 500 000	-2 000 000	-2 000 000	-2 000 000
Muut pitkävaikutteiset menot	0	0	0	0	-15 000 000
Osakkeet ja osuudet	-186 229	-300 000	-300 000	-10 300 000	-300 000
Talonrakennus	-88 669 563	-20 838 000	-9 576 000	-15 650 000	-11 650 000
Kunnallistekniikka	-9 015 978	-18 895 000	-16 196 000	-9 417 000	-8 527 000
Irtain omaisuus	-1 895 897	-1 089 000	-1 175 000	-1 110 000	-570 000
Investointimenot yhteensä	-100 924 475	-47 622 000	-29 247 000	-38 477 000	-38 047 000
Investointitulot yhteensä	29 524 765	4 229 000	651 000	100 000	100 000
Nettoinvestointikulut yhteensä	-71 399 710	-43 393 000	-28 596 000	-38 377 000	-37 947 000

KIINTEÄ OMAISUUS	TP 2024	MTA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
TULOT	214 271	100 000	100 000	100 000	100 000
MENOT	-1 156 808	-6 500 000	-2 000 000	-2 000 000	-2 000 000
NETTO	-942 538	-6 400 000	-1 900 000	-1 900 000	-1 900 000

Kiinteän omaisuuden (maaomaisuuden) ostoon on 2 000 000 euron määräraha. Investointiosa kohdistuvien maanmyyntitulojen määrä on 100 000 euroa. Määrärahan käytöstä vastaa kaupunginhallitus.

OSAKKEET JA OSUUDET	TP 2024	MTA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
TULOT	21 053				
MENOT	-186 229	-300 000	-300 000	-10 300 000	-300 000
NETTO	-165 176	-300 000	-300 000	-10 300 000	-300 000

josta

Osakehankinnat		-300 000	-300 000	-300 000	-300 000
Hämeenlinnan Asunnot Oy pääomittaminen				-10 000 000	

Osakkeiden ja osuuksien hankintaan vuodelle 2026 on 300 000 euroa. Suunnitelmavuodelle 2027 on varattu osakkeisiin ja osuushankintoihin 10 300 000 euroa ja vuodelle 2028 on 300 000 euroa. Vuonna 2027 on varauduttu pääomittamaan Hämeenlinnan asuntoja 10 000 000 eurolla.

TALONRAKENNUS	TP 2024	MTA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
TULOT	29 189 441	4 129 000	0	0	0
MENOT	-88 669 563	-20 838 000	-9 576 000	-15 650 000	-11 650 000
NETTO	-59 480 122	-16 709 000	-9 576 000	-15 650 000	-11 650 000

Talonrakennuksen investointeihin vuodelle 2026 on menomäärärahaa 9 576 000 euroa, ja suunnitelmavuodelle 2027 on 15 650 000 euroa ja suunnitelmavuodelle 2028 on 11 650 000 euroa. Alla olevassa erittelyssä esitetään sellaiset hankkeet, jotka jatkuvat vuodelle 2026 tai ovat olleet kustannuksiltaan merkittäviä hankkeita vuosina 2024 ja 2025.

Talonrakennusinvestointien erittely	TP 2024	MTA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028	Kustannus- arvio	kumulatiivinen toteuma 31.12.2024 asti
Lammin koulut	-5 766 810	-6 188 000	-2 126 000			-15 000 000	-5 834 463
Solvikin päiväkot	-225 883	-3 000 000				-4 000 000	-225 883
Lyseon korttelin hankkeet yhteensä 26,5M€ Päärakennus 20M€ Liikunta- ja ruokailutilat 6,5M€		-1 000 000	-2 800 000	-13 000 000	-9 500 000	-26 500 000	-151 283
Ahveniston moottoriradan rakennukset			-200 000			-200 000	
Kaivokadun päiväkot, Kotirinne, peruskorjaus		-500 000	-2 300 000	-500 000		-3 000 000	
Rakennusten perusparannushankkeet	-2 727 053	-2 000 000	-2 000 000	-2 000 000	-2 000 000		
Muu rakennussuunnittelu, kohdistamaton		-150 000	-150 000	-150 000	-150 000		
Lämmitystapojen muutokset, inv.menot	-274 308	-500 000				-3 740 000	-2 831 577
Lämmitystapojen muutokset, inv.tulot	524 773	29 000				1 310 000	1 018 734
Verkatehdas Opistotalon talotekniikan saneeraus ja tilamuutokset	-867 392	-7 500 000				-8 500 000	-867 392
Verkatehdas Opistotalon talotekniikan saneeraus ja tilamuutokset investointitulo		4 100 000				4 100 000	
Ahveniston sairaalan rakennukset	-62 801 458						
Rakennusten myynnit	27 939 668						

KUNNALLISTEKNIikka	TP 2024	MTA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
TULOT	100 000		551 000	0	0
MENOT	-9 015 978	-18 895 000	-16 196 000	-9 417 000	-8 527 000
NETTO	-8 915 978	-18 895 000	-15 645 000	-9 417 000	-8 527 000

Kunnallistekniikan investointien menomääräraha vuodelle 2026 on 16 196 000 euroa, suunnitelmavuodelle 2027 on 9 417 000 euroa ja suunnitelmavuodelle 2028 on 8 527 000 euroa.

					kumulatiivinen	
					Kustannus-	toteuma
Kunnallistekniikan investointien erittely	MTA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028	arvio	31.12.2024 asti
Asuinalueet						
Mettolan uusi pientaloalue	-1 000 000				-3 500 000	
Asemanrannan asemakaavan infra		-1 600 000			-4 600 000	-2 987 243
Turkinmäentien asemakaava-alue (littala)				-450 000	-450 000	
Poltinahon uusi asemakaava-alue ja liittymä Turuntielle sekä Poltinahon liikennempyrjän parannus-/muutostyöt ja Turuntien pyöriteiden parantaminen			-4 100 000		-4 100 000	
Hämeensaaren asemakaavan infra				-1 300 000	-3 300 000	
Lukkarinkujan ympäristön uusi asuinalue, hulevesien hallinta			-200 000		-200 000	
Alilaurla, katujen pintarakenteet				-115 000	-490 000	-372 604
Ankkalammen alueen pientaloalue, Ahvenisto sekä varaus Kuralantien ja Marssitien liittymän parantamiseen				-500 000	-1 500 000	
Varaus: HAMK-hankkeen inframuutoksiin				-1 000 000		
Elinkeinoalueet						
Moreenin eritasoliittymä, HCT-alue ja kadut	-7 950 000	-3 731 000	-22 000	-22 000	-9 381 000	-5 985
Moreeni tuotot		171 000			171 000	
Halkikiventien asemakaava-alue (Lammi)	-200 000				-200 000	
Teollisuustien asemakaava (littala)	-710 000				-710 000	
Sairaalkatu (viher- ja kivityöt)		-50 000			-50000	
Tiirö, katuyhteyksien muutokset (Prisman laajennus)				-300 000	-300 000	
Hoivakotihanke Kekkurinkujalla, kadun rakentaminen ja alueen pysäköintiratkaisut				-150 000	-150 000	
Liikennejärjestelmä ja väylänpito						
VT3 tunnelin teknisten järjestelmien korvausinvestointi	-120 000				-895 000	
Vanajanlinnantien kävelyn ja pyöräilyn väylä, välille Valmuskanraitti-Loukasterrinne	-350 000				-350 000	
Lammin koulukeskuksen ympäristön liikenneturvallisuus	-100 000				-100 000	
Vanajantien pyöräilyn pääreitti, välillä Puusepänkatu-Myllärinkatu		-320 000			-320 000	
Viipurintie/10-tie -risteys, liikennevalojen rakentaminen		-200 000			-200 000	
Papinniityntien pyöräilyn ja jalakulun väylä välille Kikaristonkatu-Saarenpääkatu			-300 000		-300 000	
Arvi Kariston kadun liikenneturvallisuuden parantaminen välillä Viipurintie-Hallituskatu			-75 000		-75 000	
Varaus: Portaalien ja liikenteenohjauksen uusiminen, liikennevalojen kehittäminen			-50 000	-50 000		
Varaus: koulujen ja päiväkotien ympäristöjen liikenneturvallisuuden kehittämiselle		-50 000	-50 000	-50 000		
Varaus: Liikennevalojen kehittäminen			-50 000	-50 000		
Ulkoliikunta ja virkistys						
Ahveniston ampumahihtopaikka	-400 000				-400 000	
Jääkiekkokaukaloiden uusimiset	-45 000	-45 000				
Idänpään kentän parantaminen	-100 000					
Puistot ja viheralueet						
Linnanpuiston ja Karnaalinpuiston peruskorjaus (sis. Niittykadun ja Linnanpuisto tuotot	-3 000 000	-2 150 000			-6 995 000	
		380 000				
Kansallisen kaupunkipuiston peruskorjaukset	-170 000	-170 000	-170 000	-170 000		
Leikki- ja leikkipaikkojen peruskorjaus leikkipaikkaohjelman mukaisesti	-350 000	-350 000	-350 000	-350 000		
Varaus: Koirapuisto				-100 000		

Kunnallistekniikan investointien erittely	MTA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028	Kustannus- arvio	toteuma 31.12.2024 asti
Muut investoinnit						
Sotkanrannan sataman peruskorjaus	-700 000	-2 500 000			-3 500 000	
Moottorirata-alueen peruskorjausinvestoinnit		-630 000			-630 000	
Alvettulan laiturin uusiminen		-50 000			-50 000	
Varaus: Ykköskorttelin toimenpiteet		-150 000				
Infran peruskorjaus						
Infran saneerauskohteet (mm. kadut ja sillat). Hankkeet priorisoidaan erillisen saneerausohjelman mukaisesti.	-2 000 000	-2 800 000	-2 500 000	-2 850 000		
Ulkovaistuksen peruskorjaus						
Valaistusverkon saneeraus	-800 000	-800 000	-1 050 000	-1 050 000		
Valaisinten uusiminen LED -tekniikkaan 2023-2026						
Valaisinten uusiminen LED -tekniikkaan	-900 000	-600 000			-3 300 000	-1 760 880

IRTAIN OMAISUUS	TP 2024	MTA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
TULOT	0	0	0	0	0
MENOT	-1 895 897	-1 089 000	-1 175 000	-1 110 000	-570 000
NETTO	-1 895 897	-1 089 000	-1 175 000	-1 110 000	-570 000

Irtaimen omaisuuden investointeihin vuodelle 2026 on 1 175 000 euroa, suunnitelmavuodelle 2027 on 1 110 000 euroa ja suunnitelmavuodelle 2028 on 570 000 euroa.

Irtaimen omaisuuden investointien erittely	MTA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Hämeenlinnan yhteiskoulu, ensikertainen kalustaminen	-95 000			
Lyseon koulun yhteiskäyttö-tila Aiomokoulun kanssa, ensikertainen kalustaminen		-65 000		
Ruununmyllyn koulu, ensikertainen kalustaminen	-9 000			
Seminaarin koulun E-osa, ensikertainen kalustaminen	-110 000			
Kaivokadun päiväkotia, Kotirinne, ensikertainen kalustaminen			-40 000	
Lammin koulut, ensikertainen kalustaminen	-300 000	-540 000		
Solvikin lastentalo, ensikertainen kalustaminen	-80 000			
Aimo-koulu, ensikertainen kalustaminen	-100 000			
Suurkeittiölaitteet	-50 000	-50 000	-50 000	-50 000
Infran ajoneuvot ja koneet	-325 000	-500 000	-500 000	-500 000
Taideteokset	-20 000	-20 000	-20 000	-20 000
Kirjastoauto			-500 000	

Tytäryhteisöjen investoinnit (lisätietoa, ei päätettäväksi)

Tytäryhteisöjen investoinnit edellyttävät erillistä kaupunginvaltuuston päätöstä hankkeen laajuudesta ja toteutusaikataulusta. Tällaisena valtuuston päätöksenä toimii kaupunginvaltuuston takauspäätös. Poikkeustapauksessa, mikäli takauksen hankkeelle antaa esimerkiksi valtio, voidaan investointihanke käynnistää ilman kaupungin valtuuston päätöstä. Tällöin toteutuslupa tulee saada kaupungin omistajaohjaukselta.

Hämeenlinnan kilpajäähallin remontti toteutetaan kilpajäähallihankkeena monitoimi- ja ta-
pahtuma-areenan sijasta. Investoinnissa saneerataan hallin tekniikka tarvittavilta osin sekä

luodaan nykyistä paremmat edellytykset valtakunnallisen tason ottelutapahtumien järjestämiseen.

Tytäryhtiö Investointi	Investointi yhteensä	Investoinnit / v (1000 €)				
	1 000 €	2025	2026	2027	2028	2029
Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy						
Kaurialan kentän peruskorjaus, vaihe 1	4 300	3 300	1 000			
Kaurialan kentän peruskorjaus, vaihe 2	1 600					
Pullerin vanhan tekonurmen uusiminen	700	700				
Pullerin tekonurmi 3	800	800				
Tekojäärädan rakentaminen	3 650	3 650				
Hämeenlinnan Jäähalli Oy						
Pohjantähti Areenan peruskorjaus						
Hämeenlinnan Palloiluhalli Oy						
Ei tiedossa olevia investointeja						
Hämeenlinnan Vanhusten Asuntosäätiö sr						
Keinusaari II, uudiskohde	6 200	3 000	3 200			
Lukiokatu 24, talotekniikkasaneeraus	500	200	300			
Heinätien rivitalot, Lammi, saneeraus	2 000		1 000	1 000		
vuosittain talotekniikkasaneerauksia 1 - 2 kpl				1 000	1 000	1 000
Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy						
Paroisten tuloviemärin saneeraus	2 000	2 000				
Paroisten tuloviemärin saneeraus	2 000		2 000			
Investointilaina, vedenhankinnan ja käsittelyn kehittäminen	5 000				5 000	
Hämeenlinnan Asunnot Oy						
Solvikin päiväkodin tontti, uudishanke	9 000				3 000	6 000
Mäyräntie 4, linjasaneeraus	2 500	1 500				
Hattelmalantie 18, purkava uudishanke	6 000	3 000				
Palokunnankatu 30 B, linjasaneeraus	2 000	1 500				
Verkkotie 5, linjasaneeraus	2 000	1 000	1 000			
Karhitie 6, uudiskohde	6 000		6 000			
Aulangontie 40, linjasaneeraus	2 000		2 000			
Verkatehdas Oy						
Lastenkulttuurikeskus Opistotalo	1 800	1 400				
Verkatehdas laajennus (Opistotaloon), tilat	2 000	1 600				
Verkatehdas laajennus (Opistotaloon), kalusto	300	300				
Verkatehdas laajennus (Opistotaloon), kalusto ja lisätyöt	300	300				
Vanajasalin tuolit	600				600	
Ravintola- ja kokoustoiminnan kalustus	375			375		
Teatteritalo peruskorjaus	2 000				2 000	
Linnan Kehitys Oy						
Katalyyttirahasto, Alue- ja yrityskehityksen rahoitusinstrumentti	5 000	5 000				
Linnan Kiinteistökehitys Oy						
Ei tiedossa olevia investointeja						
Hämeenlinnan seudun Opiskelija-asuntosäätiö sr						
Ei tiedossa olevia investointeja						
Hämeenlinnan Pysäköinti Oy						
Raatihuoneenkatu 9-11, pysäköintilaitos	10 000				5 000	5 000
Idänpään Toimintakeskus Oy						
Idänpään päiväkodin peruskorjaus	4 300		1 000	1 500	1 800	

Rahoituslaskelma

	TP 2024	Muutettu TA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
TOIMINNAN RAHAVIRTA					
VUOSIKATE	53 078 108	25 998 000	14 709 000	15 755 300	16 966 800
TULORAHOITUKSEN KORJAUSERÄT	-8 504 106	-2 740 000	-1 649 800	-1 649 600	-1 649 400
	44 574 003	23 258 000	13 059 200	14 105 700	15 317 400
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA					
INVESTOINTIMENOT	-100 924 475	-47 622 000	-29 247 000	-38 477 000	-38 047 000
RAHOITUSOSUDET INVESTOINTIMENOIHIIN	1 349 773	4 129 000	551 000	0	0
PYSYVIEN VASTAAVIEN HYÖDYKKEIDEN LUOVUTUSTULOT	36 605 374	2 840 000	1 749 800	1 749 600	1 749 400
	-62 969 328	-40 653 000	-26 946 200	-36 727 400	-36 297 600
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-18 395 325	-17 395 000	-13 887 000	-22 621 700	-20 980 200
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA					
ANTOLAINAUKSEN MUUTOKSET					
ANTOLAINASAAMISTEN LISÄYS	-50 200	-200 000	0	0	0
ANTOLAINASAAMISTEN VÄHENNYS	113 647	73 000	23 000	43 000	23 000
	63 447	-127 000	23 000	43 000	23 000
LAINAKANNAN MUUTOKSET					
PITKÄAICAISTEN LAINOJEN LISÄYS	63 500 000	57 167 000	53 000 000	47 300 000	55 800 000
PITKÄAICAISTEN LAINOJEN VÄHENNYS	-25 270 179	-40 000 000	-39 100 000	-24 700 000	-34 800 000
LYHYTAICAISTEN LAINOJEN MUUTOS	3 312 890	0	0	0	0
	41 542 711	17 167 000	13 900 000	22 600 000	21 000 000
MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET					
TOIMEKSIANTOJEN VAROJEN JA PÄÄOMIEN MUUTOKSET	223 786	0	0	0	0
SAAMISTEN MUUTOS	2 216 542	0	0	0	0
KOROTTOMIEN VELKOJEN MUUTOS	-4 114 709	0	0	0	0
	-1 674 381	0	0	0	0
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	39 931 776	17 040 000	13 923 000	22 643 000	21 023 000
RAHAVAROJEN MUUTOS	21 536 451	-355 000	36 000	21 300	42 800

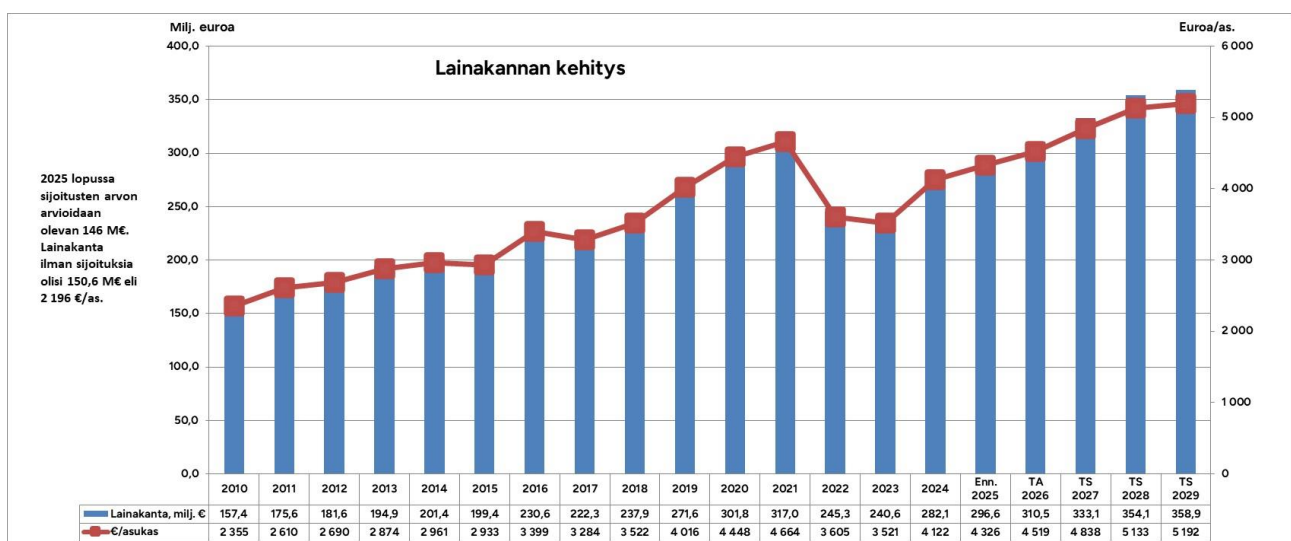
Lainanotto

Hämeenlinnan lainakanta 31.12.2024 oli 282,1 milj. euroa, joka on 4 126 euroa asukasta kohti. Manner-Suomen kuntien keskiarvo oli 3 380 euroa asukasta kohti. Kaupungin lainakannasta 256,8 milj. euroa oli pitkäaikaista lainaa ja lyhytaikaista lainaa oli 25,3 milj. euroa. Vuoden lopun lyhytaikainen laina oli kokonaan kassalainaa muilta konserniyhteisöiltä. Hämeenlinnalla oli vuoden 2024 lopussa markkina-arvoltaan 139,3 milj. euron sijoitukset. Jos tämä summa huomioidaan laskennallisesti lainamäärästä pois, Hämeenlinnan nettomääräinen velka olisi ollut huomattavasti pienempi, eli 2 088 euroa asukasta kohti.

Vuoden 2025 talousarviossa varauduttiin pitkäaikaisen nettolainan 12,0 milj. euron kasvuun. Rahoituslaitoksilta otettavan kassalainan määrän ennakoitaan vuodenvaihteessa olevan 15 milj. euroa, joka on 15 milj. euroa enemmän kuin edellisessä vuodenvaihteessa. Konserniyhtiöiltä saatavan kassalainan määrä on noin 20 milj. euron tasolla. Koko lainakannan arvioidaan nousevan 2025 loppuun mennessä noin 296,6 milj. euroon.

Vuoden 2026 talousarviossa varaudutaan 28,6 milj. euron nettoinvestointeihin. Uutta pitkäaikaista lainaa nostetaan 13,9 milj. euroa vuonna 2026. Otettuja lainoja lyhennetään noin 39,1 milj. euroa, joten pitkäaikaista bruttolainaa tarvitaan noin 53,0 milj. euroa. Lainakannan arvioidaan nousevan yhteensä noin 310,5 milj. euroon. Lainamäärä on tällöin 4 519 euroa asukasta kohti. Mittava investointitahti jatkuu myös suunnitelmavuosina ja nostaa pitkäaikaista nettolainaa niin, että lainamäärä on noin 354,1 milj. euroa vuonna 2028.

Lainamäärän kehitys	TA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	52 000 000	53 000 000	47 300 000	55 800 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	40 000 000	39 100 000	24 700 000	34 800 000
Pitkäaikainen nettolisälaina	12 000 000	13 900 000	22 600 000	21 000 000
Koko lainakanta (2025 luku on ennuste)	296 600 000	310 500 000	333 100 000	354 100 000
Laina asukasta kohti (2025 luku on ennuste)	4 326	4 519	4 838	5 133

Antolainauksen muutokset

Antolainauksen luvut sisältyvät rahoituslaskelmaan. Tähänastisten antolainojen (pysyvät vastaavat) määrä vuoden 2025 lopussa on 37,7 milj. euroa. Antolainasaamisten vähennystä on 23 400 euroa ja antolainasaamisten lisäystä ei ole vuodella 2026. Antolainasaamisten lisäyksistä päätetään aina erikseen.

Täydentävä taulukko, avustukset yhteisöille

Yhteenveto määrärahoista, informatiivinen

	TA 2025	TA 2026
Konsernipalvelut		
Kaupunginvaltuusto, valtuustoryhmien tuki	13 000	13 000
Kaupunginhallitus, muut	40 000	40 000
Verkatehdas Oy	750 000	915 000
Markkinointiyhteistyö	136 000	138 000
Hämeenlinnan Pysäköinti Oy	240 000	340 000
Elinkeinokehittäminen*	145 000	0
Kotoutumispalvelut	83 800	83 800
Työllisyyden edistäminen	633 800	395 000
Työllistäminen (työmarkkinatuen kuntaosuus)	9 564 000	9 678 400
TyöHäme	4 021 300	2 925 100
Sivistys- ja hyvinvointilautakunta		
Koulutuskuntayhtymä Tavastia (sis. Vanajaveden opisto)	1 075 000	1 080 000
Järjestöavustukset	250 000	250 000
Minipilotit	35 000	35 000
Hämeenlinnan Teatteri Oy	1 700 000	1 730 000
Musiikkiopistojen avustus	591 000	591 000
Kulttuuripalvelujen muut avustukset	65 000	65 000
Liikuntalaitosten tuki	4 750 000	5 371 000
Nuorisopalvelut	15 000	15 000
Kaupunkirakennelautakunta		
Yksityistieavustukset	250 000	275 000
<i>Yhteensä</i>	<i>24 357 900</i>	<i>23 940 300</i>

*) siirretty avustuksista palvelujen ostot -ryhmään (Hämeen Uusyrityskeskus ry yhteistyösopimus) vuodella 2026